

UČENJE
RAMANE MAHARŠIJA
NJEHOVIM REČIMA

Priredio
Artur Ozborn

Prevod
Dragiša Milenković – Gile

Beograd 1997.

Naslov originala:

THE TEACHING OF BHAGAVAN SRI RAMANA MAHARSHI:
in his Own Words
Edited by Arthur Osborne
© Hutchinson Publishing Group, London, 1980

Lektor
Dojna Lapadat

Korektor
Ivan Antić

Kompjuterska priprema
Vlada Ribar

Beograd, avgust 1997.

SADRŽAJ

Uvodna reč izdavača	
Predgovor	
Uvod	
Prvi deo	
Teorijska osnova	
Svet – istina ili iluzija	
Priroda čoveka	
Smrt i ponovno rođenje	
Srce i glava	
Patnja	
Greh	
Bog	
Religije	

Drugi deo	
Od teorije ka praksi	
Treći deo	
Život u svetu	
Četvrti deo	
Guru	
Peti deo	
Samoistraživanje	
Šesti deo	
Druge metode	
Sat Sang	
Kontrola disanja	
Asane	
Hata Yoga	
Gledanje u svetlost	
Koncentracija na zvuk	
Koncentracija na srce ili na tačku između obrva . . .	
Sahasrara	
Ćutanje	
Hrana	
Celibat	
Bhakti	
Ďapa	
Karma Marga	
Stepeni meditacije	
Sedmi deo	
Cilj	
ISTINA OTKRIVENA (Sad Vidya, Ulladu Narpadu)	

PREDGOVOR

U jednom od najdramatičnijih perioda čitave istorije, tokom prve polovine dvadesetog veka, Providenje zaduženo za prisustvo Duha u svetu, pokazalo je svoje majstorstvo na veličanstven način. Na samom početku veka na Zapadu je započela burna tehnološko–naučna i kulturna (r)evolucija koja je drastično promenila izgled ove planete. Kao nikada do tada ljudski um je, zaveden prividom svoje slobode, svom svojom luciferskom snagom i verom u sebe krenuo u osvajanje prirode, ali ne u interesu njenog bića. To je za rezultat imalo ne samo ekološku već i krizu smisla i pogleda na svet koja je kulminirala i potpuno se objektivno ispoljila i materijalizovala u dva svetska rata. Mnogi su se čudili kako je svet ipak ostao čitav i pored sve siline s kojom je obesmišljeni ljudski um razarao život, u osnovi jedinstvene prirode. Čudili su se jer nisu znali za fundamentalni zakon ravnoteže i kompenzacije koji vlada prirodom, nisu znali da je toj destrukciji na Zapadu istovremeno postojala spasonosna i nadmoćna protivteža na Istoku, na krajnjem jugu Indije, u liku jednog jedinog Čoveka – Bhagavana Sri Ramane Maharšija.

Potpuno probuđen sedeo je i svedočio svojim primerom o duhovnoj suštini bića. Povremeno je i govorio svojim ravnomernim i blagim glasom, odgovarajući na pitanja spontano privučenih obožavalaca, i tako nam izneo najpreciznija uputstva o spoznaji samoga sebe i prosvetljenju bića. Nije pripadao ni jednoj religijskoj tradiciji, po kojima se ljudi međusobno dele i često sukobljavaju, već čistom bivstvu koje omogućava sav život uopšte, pa i čovekovo postojanje. Iz njega je jedino crpeo inspiraciju u svojim porukama o samospoznaji.

Davno poznata maksima "spoznaj samoga sebe" već par hiljada godina nije se tako potpuno ostvarila kao u tom čoveku. Njegovi saveti o direktnoj samospoznaji izražavaju suštinu svih religija i svih duhovnih sistema, a to je svesno suočavanje čoveka sa smislom samog bivstvovanja, sa samim bićem, kako bi njegov život bio autentičan; biti, dakle, svestan samog postojanja. U kojoj meri je čovek toga nesvestan, pokazuje način njegovog postojanja od kojeg stradaju i on i sama priroda. Za razliku od raznih religijskih sistema koji ovakvu svoju suštinu ne ispoljavaju direktno (ili je čak ne ispoljavaju uopšte), već na indirektan način modifikovan raznim društvenim i psihičkim razlozima i kompromisima, tako da se ona projektuje u autoritet Boga, mitove i simbole – Ramana Maharši je ukazivao na jedini direktni put ka ishodu bivstvovanja i smislu, ka autentičnosti bića i slobodi duha, a to je samoistraživanje pitanjem "Ko sam ja?". Pre svih spoznaja sveta i delanja u njemu, u čoveku je Ja koje spoznaje svet i koje dela. Nije, dakle, problem ni u čovekovom biću (individualnom), niti u biću kosmosa (apsolutnom), već u Ja koje kao fantom deli jedinstveno biće na ova dva, na individualno i apsolutno, i suprotstavlja ih da bi održalo iluziju svoga opstanka. Kada se ova Ja–misao, ili ubeđenje, spozna i razotkrije kakvo jeste, ono tada nestaje, biće ostaje jedno kakvo bezvremeno jeste, bez dvojstva. Čovek postaje jedno s kosmosom, što je u stvarnosti oduvek i bio. Kada se biće osvesti kakvo jeste tada dobija eksistencijalan karakter, nestaje objektivistički i otuđeni svet čvrstih, materijalnih objekata, i pokazuje se kao beskrajna, u svemu jedinstvena i bezvremena energija koja je svesna sebe u svim oblicima, i koja je blaženstvo sama po sebi. Tada se smisao svakog bića vidi kao svetlosna energija koja ga prožima i obasjava u blaženstvu i slobodi od smrtnog vremena i prostora. Kada se biće osvesti postaje blaženo i ostvareno u smislu. Nesvesno bivstvovanje je uvek destruktivno, isprazno i bolno. Ishod

svekolike energije bivstva je u čistoj svesti koja se događa jedino kao čovekova suština, Sopstvenost, i nikako drugačije. Ona je ujedno i bit samog univerzuma.

O tome je svedočio Ramana ne samo svojim jednostavnim rečima već i mnogo više samim svojim prosvetljenim bićem kada bi ponekad, u tišini pred očima posetilaca u Ramanašramu, za vreme meditacije pretvarao svoje fizičko telo u čistu svetlost koja zrači blaženstvom, a zatim se ponovo fizički uobličavao iz milosti prema nama koji još ne prepoznajemo svoju večnu duhovnu i svetlosnu suštinu, i ne živimo u njoj već u opredmećenim sadržajima svoga iluzornog Ja koje nazivamo "svet".

Svest Ramane Maharšija, bistri i u smislu čisti živote svih ljudi koji se dovoljno utišaju da bi čuli njegovu poruku, možda u snu ili preko knjige, i to će činiti uvek, dokle god je ljudi, zato što to nije njegova svest, ili "učenje", već ishod samog postojanja. Taj nam je ishod uvek dostupan jer se on događa jedino kao čovekova Sopstvenost. To je naš jedini ishod. Ramana ga je pogodio i ispoljio snažnije od svih pseudoduhovnih napora judeo-hrišćanskog Zapada da se on projektuje u nekog Boga, ili kakav drugi autoritet, satire tehnologijom, ili poništi nekim drugim "vrednostima". Ramana ga je sačuvao u srcu čovekovom odakle i izvire.

Suština se čovekova ispoljila tako snažno kroz Ramanu, da možemo biti sigurni da posle njega više neće moći da bude zaboravljena, jer On joj je sačuvao ljudski lik, kakav jedino i može imati.

Ivan Antić

UVOD

Tokom više od pedeset godina života u Tiruvanamalaiu, Sri Ramana Maharši bio je posećivan od neprekidne reke ljudi iz svih delova Indije a takođe i od mnogih ljudi sa Zapada, od ljudi koji su tražili duhovno usmerenje, utehu u patnji ili jednostavno iskustvo njegovog prisustva. Za vreme svih ovih godina pisao je vrlo malo, ali nekoliko beležaka njegovih razgovora sa posetiocima beše sačuvano i kasnije izdato od njegovog Ašrama. Održani su većinom u obliku dnevničkih beležaka i jedva tematski sređeni. Cilj ove knjige je da se izradi, kroz izbor i skup pasaža iz ovih dijaloga i njegovih dela (izdatih kao "Sabrana dela Ramane Maharšija" kod Riderco u Engleskoj i od Sri Ramanasramam u Indiji) celokupno predstavljanje Maharšijevog učenja.

Ponekad se dešava da neko ko je sledio put duhovnog buđenja oseti iskru ostvarenja tako što se u jednom bezvremenom doživljaju nađe u apsolutnoj sigurnosti jedinstvenog Sopstva. Takvo se jedno iskustvo dogodilo Ramani kada je bio sedamnaestogodišnji mladić.

"Bilo je možda šest nedelja pre nego što sam konačno napustio Madurai, kada se dogodila velika promena u mom životu. Desilo se sasvim iznenada. Sedeo sam sam u jednoj sobi na prvom spratu u kući moga ujaka. Retko sam bio bolestan i moje zdravlje toga dana bilo je normalno. Ali tada me iznenada obuzeo žestok strah od smrti. Nije bilo objašnjenja za takvo moje trenutno raspoloženje, a nisam pokušavao da objasnim ili tražim realan razlog za strah. Bio sam jednostavno u stanju "Umreću" i počeo sam da uviđam šta da radim. Nije mi padalo na pamet da tražim lekara, ili da pitam moje rođake ili prijatelje; osećao sam, naprotiv, da sam problem imao da rešim ovde i sada.

Šok od straha od smrti pritiskao je moj um da se usmerim prema unutra i rekoh sam sebi ne stvarajući reči: "Sada smrt stoji preda mnom. Šta to znači, šta zaista umire? Umire telo." I bez oklevanja simulirao sam nastupanje smrti. Ležao sam tu, ispruženog tela, krut, kao da me smrt zaista spopala. Imitirao sam leš da bi ovo istraživanje omogućilo veću istinitost. Zaustavio sam disanje i stegao usne da ne izustim ni reč, tako da nisam mogao izgovoriti ni reč "Ja", niti ma koju drugu. "Pa dobro", rekoh sebi "Ovo telo je mrtvo. Odneće se ukrućeno na mesto za spaljivanje, gde će sagoreti i pretvoriti se u pepeo. Ali, umirem li ja sa smrću ovog tela? Da li sam ja telo? Ono je mirno i nepokretno, ali osećam punu snagu svoje svesti kojom sam i sagledao misao "Ja" u sebi. Dakle, ja sam svest koja nadilazi telo. Telo umire ali svesnost koja ga opaža i nadilazi, ne može umreti. To znači da sam ja nerođena–neumrla svesnost po kojoj se sve zbiva. To sve nisu bile misli, već živa istina koja je proticala kroz mene i koju sam primao neposredno. "Ja" sam bio ono što je jedino istinito, sva aktivnost moga bića bila je koncentrisana i sabrana u "ja". Od tog trenutka prevladala je nadmoćna pažnja sopstvenog Ja u svemu. Strah od smrti izgubio se jednom zauvek. Prisustvo u Sopstvu bilo je od toga doba neprekidno i bezvremeno."

Poslednja rečenica je najznačajnija, jer jedno takvo iskustvo obično brzo nestaje, iako se osećaj sigurnosti koje ono ostavlja u umu nikada ne zaboravlja. Vrlo su retki slučajevi u kojima ono ostaje trajno i od tada ostavlja čoveka da boravi u postojanom i stalnom identitetu univerzalnog Sopstva. Takav jedan slučaj bio je Maharši. Ubrzo po nastupanju ove promene, mladić koji je kasnije bio poznat kao Maharši, napustio je svoju kuću kao sadhu. Otišao je u Tiruvanamalai, grad u podnožju svetog brda Arunačala, i tamo ostao do kraja života.

Dugo je vremena boravio u spokoju utihnuća, nije govorio, jedva da je jeo, a telo potpuno zanemario jer mu nije više predstavljalo ništa. Ipak su se malo po malo oko njega okupljali poštovaoci i zbog njih se prilagodio uobičajenim normama ponašanja. Mnogi su mu od njih po sopstvenom izboru donosili knjige da ih čita i objašnjava, tako da je spontano postao stručnjak za pitanja religije, filosofije i meditacije, iako mu nije bila potrebna ni učenost, niti bilo čije

poštovanje. Staro učenje ne–dvojstva, koje se u njemu samo ostvarilo, bilo je u knjigama samo formulirano na razne načine. On je to sam objasnio.

"Izuzev Periapuranam, Biblije i delova iz Tayumanavar ili Tavaram, knjige nisam čitao. Moja predstava o Išvari, koja je prikazana u puranama, bila je slična. Nikada nisam bio čuo za Brahman, samsaru i tako dalje. Još nisam znao da postoji Bitak ili ne–lična stvarnost koja je u osnovi svega, i da smo Išvara i ja isto. Kasnije kada su mi pročitali u Tiruvanamalai–ma, iz Ribhugita i drugih svetih knjiga, razumeo sam to i uvideo da su knjige imenovale i objašnjavale ono što sam znao po sebi samom bez imenovanja i objašnjavanja."

Nešto treba reći i o načinu na koji je Ramana odgovarao na pitanja. U sebi nije imao ničega teškog ili apostolskog. Govorio je slobodno i svoje odgovore izražavao nasmejan, a i ostali su pokazivali smisao za humor. Ako pitalac nije bio zadovoljan, mogao je staviti prigovor ili postaviti drugo pitanje.

Bilo je poznato da je Ramana poučavao ćutanjem, ali to ne znači da on nije davao verbalna objašnjenja, već ona nisu predstavljala naučno istraživanje. Njegova se pouka osećala kao tihi uticaj u srcu. Najsnažnije je delovala njegova pojava, čija je lepota bila neopisiva. Pa, i pored toga, bio je veoma jednostavan, potpuno prirodan, uvidavan i skroman.

U ovoj knjizi se pitalac obeležava sa "P". Maharši se obeležava sa "Bg", što znači Bhagavan, jer je bilo uobičajeno da ga ovim imenom i druge ličnosti oslovljavaju. To je, zaista, reč koja se upotrebljava kao opšti sinonim za "Bog", ali takođe se koristi i u onim retkim slučajevima kada se čovek oseća "Jedan sa Ocem", kako se to izrazio Hrist, isto tako kao što se Buda u Engleskoj obično označava kao "The Blessed One" (Blagosloven).

Koliko je bilo moguće, sanskritski izrazi su bili izbegavani u većini slučajeva. To je urađeno sa namerom da se knjiga učini što lakšom za čitanje, a takođe da bi se izbegla pogrešna predstava da je traženje samoostvarenja jedna komplikovana nauka koja se može razumeti samo sa sanskritskom terminologijom. Istina je da postoji duhovna nauka koja ima neophodne tehničke izraze, ali oni ne daju direktan uvid. Jasna i jednostavna istina ne–dvojstva, koju je učio Bhagavan, i direktna staza samoostvarenja koju je preporučio, može uvek da se objasni na najjednostavniji način i on je zapadnim posetiocima objašnjavao tako da se nije služio sanskritskom terminologijom. U retkim slučajevima gde se pojavljuje sanskritska reč, dato je odgovarajuće značenje u zagradi, tako da nije neophodan rečnik. Treba još napomenuti da su upotrebljeni pojmovi: prosvetljenje, oslobođenje i samoostvarenje, odgovarajući značenju sanskritskih reči: Jnana, Moksha i Mukti.

Arthur Osborne

PRVI DEO

TEORIJSKA OSNOVA

Čitaoci sa filozofskim obrazovanjem verovatno će primetiti da je prvi deo ovog poglavlja prepisan. Po njihovom uverenju bi možda trebalo da čitavo delo bude posvećeno teorijskom objašnjenju, ali Ramana je zapravo bio, kao i svaki drugi Učitelj, mnogo više zauzet praktičnim usmeravanjem svojih učenika nego, izlaganjem teorija koje su bile od značaja samo kao osnova za praksu.

P: Kaže se da je Buda ignorisao pitanje o Bogu.

Bg: Da, i zato je bio nazvan bezbožnikom. Zapravo, Buda se bavio pre svega vođstvom tragaoca ka ostvarenju stvarnosti, ovde i sada, a ne akademskim diskusijama o Bogu, svetu i tako dalje.

P: Da li su znanja prirodnih nauka, psihologije, medicine itd. od pomoći yoginu za postizanje oslobođenja ili intuitivnog uvida u stvarnost?

Bg: Da, ali vrlo malo. Nešto teorijskog znanja za yogija je neophodno i ono se može naći u knjigama, ali je zaista neophodno praktično usmerenje. Lični primer i lično učešće su najbolja pomoć. Što se tiče intuitivnog razumevanja, može da se dogodi da neko samog sebe snažno ubedi u Istinu, njenom događanju i ostvarenju, ali sopstvena intuicija je potpuno nezavistan i neposredan događaj koji nadilazi sva iskustva. Samo učenje iz knjiga ne donosi veliku i trajnu korist. Posle ostvarenja, sva duhovna razmišljanja su mrtav i beskoristan teret koji ostaje iza nas.

Isključivo zanimanje teorijom, doktrinom i filozofijom može da bude štetno za čoveka ukoliko ga odvraća od istinski neophodnog duhovnog preobražaja. Nudeći jednu lažnu alternativu koja je samo mentalna, samim tim sprečava da se uvidi neautentično postojanje.

Bg: Čemu koristi učenje onih koji se zatim ne ustreme da ugase pogubno delo sudbine pomoću pitanja: "Odakle dolazimo mi koji činimo i spoznajemo dela?" Oni su pali na nivo pokvarene ploče. Šta su oni zapravo, o Arunačala?

Lakše se spasavaju jednostavni ljudi, nego oni čije Ja nije nestalo uprkos njihovom učenju. Jednostavni ljudi zaštićeni su od snažnih đavolovih zahvata samoobmane; zaštićeni su od zla bezbrojnih uskovitlanih misli, reči i dela, pošteđeni su težnje za obiljem. Oni su zaštićeni od svih đavola.

Zbog iluzije koja nastaje iz neznanja, ljudi ne mogu da vide da je sve u svakom trenutku svojstveno Istini koja prirodno počiva u njihovom srcu, i u njoj ne mogu da ostanu. Umesto toga, raspravljaju da li ona postoji ili ne, da li ima oblik i kakav ili ga nema, da li je nedvojstvo ili dvojstvo. Može li se nešto ispoljiti iznad bivstvujućeg i stvarnog? Ovaj način diskusije nema kraja. Ne zapošljavaj se time. Umesto toga okreni svoj um unutra i prestani sa svim tim. Nema kraja diskusijama. Na kraju su svi spisi beskorisni. Spisi služe samo da nagoveste postojanje konačnog stanja ili Sopstva, kao i da ukažu na put. To je njihov pravi cilj. Sve drugo je beskorisno. Pa ipak, oni su obimni kako bi odgovarali stepenu duhovne zrelosti svakog pojedinog tragaoca. Isto kao kada se neko penje stepenicama i primeti da je pređeni put omogućio dolazak na vrh, kada je cilj

najzad dostignut. Kada se to dogodi ostaje sam cilj, a sve drugo, uključujući i stepenice, postaje beskorisno.

On je, istina, ponekad objašnjavao filozofiju u svoj njoj komplikovanosti, ali samo kao ustupak nemoći onome kome su "mnoga mišljenja propala", kako on to kaže u samoistraživanju. Hteo sam ovde da citiram jedno takvo objašnjenje, ali sam video da se ono u suštini otkriva u sledećem pasusu:

Kaže se da složeni modeli filozofije u različitim školama razjašnjavaju stvarnost i otkrivaju Istinu. Ali oni, zapravo, stvaraju konfuziju tamo gde ne treba da je bude. Da bi se bilo šta razumelo potrebno je Sopstvo (Atman). Sopstvo je jedina stvarnost. Zašto mora da se objašnjava ne-Sopstvo?

I dodaje o sebi samom:

"Na sreću, filozofiji se nikada nisam uputio. Da jesam, to me verovatno nikuda ne bi odvelo. Moja me sopstvena naklonost odvela dotle da pitam: "Ko sam ja?" Kakva sreća!"

SVET – ISTINA ILI ILUZIJA

I pak je nešto malo teorijskog znanja neophodno kao osnova za praktičan rad duhovne obuke. Maharši je prihvatio učenje nedvojstva u potpunom skladu sa učenjem velikog mudraca Šankare. Ipak, ovo slaganje ne znači da je on bio pod njegovim uticajem, kako bi to filozofi rekli. To samo znači da je on priznavao Šankarino učenje kao istinsko izlaganje onoga što je on ostvario kroz neposredno znanje.

P: Da li je učenje Bhagavana isto kao i Šankarino?

Bg: Bhagavanovo učenje je izraz njegovog sopstvenog iskustva i ostvarenja. Drugi nalaze da je ono podudarno sa Sri Šankarinim učenjem.

P: U Upanišadama stoji da je sve Brahman. Kako tada možemo da se saglasimo sa Šankarom koji kaže da je svet iluzija?

Bg: Šankara je takođe rekao da je ovaj svet Brahman ili Sopstvo (Atman). On je bio protiv predstave da je Sopstvo ograničeno kroz imena i oblike koji stvaraju objektivni svet. On je samo rekao da svet izvan Brahmana nema realnosti. Brahman ili Sopstvo slični su filmskom platnu, a svet je sličan projekciji na njemu. Možeš da gledaš projekciju filma samo ukoliko ima platna.

Šankara je bio kritikovan zbog njegovog učenja o mayi (iluzija), a da njeno značenje nije bilo shvaćeno. On je dao tri objašnjenja: da je Brahman jedina stvarnost, da je univerzum nestvaran i da je Brahman univerzum. On nije stao kod drugog objašnjenja. Treće objašnjava prva dva, ono znači da je opažanje iluzorno ako se univerzum oseća kao odvojen od Brahmana. Proizilazi da su pojave istinite ako se doživljavaju kao Sopstvo, a da su iluzorne kada se ne vide u Sopstvu.

Samo je Sopstvo stvarno, kao i postojanje sveta. Svet, individua i Bog su slični srebrnjaku i sedefu: imaginarna tvorevina unutar Sopstva. (Kako će se pokazati, ovo znači isto tako malo

"ateizam" kao što sledeći citat znači "panteizam". Bilo kakvo označavanje malo koristi u nastojanju da se razume stvarnost. To nije filozofski sistem, već teorijska osnova za duhovno stremljenje.) Oni se pojavljuju i ponovo nestaju. Stvarno je jedino Sopstvo. Svet, Ja, Bog i sve što jeste, samo je manifestacija najvišeg.

P: Šta je stvarnost?

Bg: Stvarnost mora da bude uvek stvarna. Ona nema niti imena niti oblika, već im leži u osnovi. Ona leži u osnovi svakog ograničenja jer je sama bezgranična. Ona nije vezana na bilo koji način. Ona je u biti nestvarna, a sama je stvarna. Ona je to što jeste. Ona je takva kakva je. Ona je sa druge strane govora i odnosa kao što su Biće i ne-Biće.

Maharši se nije dao zavesti prividnom razlikom mišljenja koja proističe samo od jednog drugog načina viđenja ili izraza.

P: Budisti poriču svet, dok hindu filozofija priznaje njegovo postojanje, ali ga naziva nestvarnim. Da li je to tačno?

Bg: To su samo različita stanovišta.

P: Svi priznaju delo pomoću božanske energije (šakti). Da li kroz iluziju proističe znanje o nestvarnosti?

Bg: Svi govore o božanskoj energiji, ali šta je priroda ove energije? Ona mora da se slaže sa prirodom njenog dela.

P: Da li ima stepenovanja u iluziji?

Bg: Sama je iluzija iluzorna. Ona može da postane vidljiva samo nekome ko je od nje odvojen. Ali kako može odvojen posmatrač da joj bude potčinjen? Kako on, dakle, može da govori o stepenovanju iluzije?

Ti gledaš kako prolaze različite scene na filmskom platnu. Čini se da vatra pretvara zgradu u pepeo, voda uništava brodove, ali platno, na kome se slika projektuje, ostaje neizgorelo i suvo. Zato što su slike nestvarne, a platno je stvarno.

Na sličan način ogledalo daje odraz svetlosti, ali njemu neće nikada naškoditi mnoštvo stvari ili kvalitet ovih refleksija.

Na isti način je svet pojava na osnovi jedine stvarnosti na koju on ne može nikako da utiče. Postoji samo jedna stvarnost. Razgovor o iluziji je samo uslovljen stanovištem. Promeni tačku svog gledišta u saglasnosti sa takvim znanjem i uvidećeš da je univerzum samo Brahman. Jer, ti si sada uvučen u svet i vidiš ga kao da je stvaran. Ako se oslobodiš toga, on će nestati i ostaće samo stvarnost.

Svet se opaža kao očigledna, objektivna stvarnost samo kada je um okrenut spolja i prema tome je njegovo postojanje odvojeno od njegovog Sopstva. Ako se svet vidi na ovakav način, tada stvarna priroda Sopstva nije očigledna. I obratno, ako je Sopstvo ostvareno, svet prestaje da se pojavljuje kao objektivna stvarnost.

Kada se neko izbezumi pa vidi kao nepostojeće i nestvarno ono što je stvarno i sveprisutno, savršeno i iz sebe samo blistavo, stvarno Sopstvo, bit znanja – onda je to iluzija. Takođe iluzija je i to što neko prihvata nepostojano i nestvarno Ja, predstavu sveta i Boga, kao stvarno i samopostojano.

Svet je stvaran, ali ne po sebi i za sebe. Mi zaista vidimo neku osobu u snu, ali ona ipak nije stvarna sama po sebi.

Svet je stvaran za onoga ko nije ostvario Sopstvo, a takođe i za onoga koji ga je ostvario. U prvom slučaju Istina odgovara obliku sveta, dok u drugom slučaju Istina svetli kao bezoblično savršenstvo i sama bit sveta. Samo se po tome oni razlikuju jedan od drugog. Setio sam se slučajnog iskaza Bhagavana da nestvarno i stvarno imaju isto značenje. To nisam mogao da razumem pa sam ga o tome pitao. On je rekao:

"Da, ponekad to zaista kažem. Šta podrazumevaš pod stvarnim? Šta je to što nazivaš "Stvarno"?"

Odgovorio sam: "Prema vedanti stvarnim može da se nazove samo ono što je postojano i nepromenljivo. To je značenje stvarnosti." Na to je Bhagavan rekao:

"Imena i oblici (nama-rupam) koji izgrađuju svet, stalno se menjaju i nestaju, pa se zbog toga nazivaju nestvarnim. Nestvarno nastaje kada je Sopstvo zaboravljeno usled uslovljavajućih aktivnosti imena i oblika, a stvarnost se budi kada se sve opaža u Sopstvu. Nedualist kaže da je svet nestvaran, ali on takođe kaže: "Sve je Brahman". Jasno je da se to što on osuđuje odnosi na svet kao objektivnu stvarnost samu po sebi, odnosno da ga ne vidi kao Brahmana. Ko boravi u Sopstvu, uviđa jedino Sopstvo sveta. Za probuđenog je nevažno da li svet postoji ili ne. On uvek boravi u Sopstvu.

To je još sažetije rečeno u sledećem iskazu.

Vedanta ne kaže da je svet nestvaran. To je nesporazum. Kada bi tako govorila, šta bi tada bilo značenje njenog izraza: "Sve je ovo Bitak" (Brahman). Ona hoće da kaže da je svet nestvaran kao čovekov svet, ali je oduvek stvaran kao Sopstvo. Ako svet ne vidiš u stvarnosti svog Sopstva, tada nisi u stvarnosti sveta. Apsolutno sve, bez obzira da li to nazivaš iluzijom (maya), božanskom igrom (lila), ili energijom (šakti) mora da bude unutar Sopstva, a ne odvojeno od njega.

Pre nego što teoriju o svetu kao manifestaciji Sopstva bez objektivne stvarnosti ostavimo po strani, naglasimo još jednom da je teorija za Maharšija imala značaja samo ukoliko je pomagala duhovnom sazrevanju čoveka, a nikako sama za sebe. Kosmologija ga jednostavno nije interesovala.

P: U Vedama postoje protivurečni iskazi o kosmogoniji. Jedanput se akaša označava kao prva tvorevina, zatim prana, na drugom mestu voda, a na još jednom opet nešto drugo. Kako se to sve može dovesti u sklad? Zar to ne škodi istinitosti Veda?

Bg: Različiti posmatrači videli su u različitim vremenima razne aspekte Istine, i svako od njih je stavio naglasak na određenu tačku gledišta. Zašto se ti brineš o njihovim protivurečnim iskazima? Osnovni cilj Veda jeste da nam ukaže na nepromenljivu prirodu Sopstva i da je to to bit našeg bića.

P: Zadovoljan sam ovim odgovorom.

Major Chadwick je pisao engleski prevod knjige koju je na tamilskom napisao Kaivalya Navaneetha i mučio se oko nekoliko filozofskih izraza koje nije mogao da razume. Zato je o tome pitao Bhagavana i on mu je odgovorio:

"Ovi delovi se bave teorijom stvaranja. Oni nisu glavna tema jer stvarni cilj spisa nije u tome da sastavlja teorije. One se napominju uzgredno, kako bi čitaoci koji prema njima imaju naklonosti i potrebu za znanjem, mogli da se s njima bave. Istina je da se svet javlja kao pojava senke pri svetlosti. Svetlo je zapravo neophodno da bi se javila senka. Ali ona nije vredna specijalne studije, analize ili diskusije. Cilj knjige je okrenuti se ka Sopstvu, a šta se o stvaranju sveta govori – može da se preskoči."

Sri Bhagavan je kasnije produžio:

"Vedanta kaže da kosmos postaje vidljiv istovremeno sa onim koji ga uviđa i da ne postoji postepen proces stvaranja. Slično snu u kome se onaj ko doživljava san nalazi u istom položaju sa snom kojeg doživljava. Ipak, većina ljudi drži tako mnogo do objektivnog znanja da sa tim ne mogu da budu zadovoljni. Oni hoće da im neko objasni kako je moguće trenutno stvaranje i odmah protivureče da svemu mora da prethodi uzrok. Oni hoće da dobiju istinito objašnjenje o svetu kojeg vide oko sebe. Zbog toga spisi pokušavaju da zadovolje njihovu radoznalost s takvim teorijama. Ovakva postupna metoda stvara teorije postepenog stvaranja, ali onaj ko istinski teži duhovnom probuđenju zadovoljava se teorijom trenutnog stvaranja."

PRIRODA ČOVEKA

Došli smo do osnovne niti svih teorija, do same prirode čoveka. Jer, ma šta čovek mislio o stvarnosti sveta ili o Bogu, on mora da postane svestan prave prirode svoga postojanja. Za spoznaju neophodnosti tog najbitnijeg okreta ka Sopstvu – potrebno je rukovodstvo.

Bg: Kada individualno biće poistoveti svoje postojanje sa konkretnim događajem življenja jednog fizičkog tela, nastaje predstava "To sam ja". Sama bit tog bića, Sopstvo, nema nikakvu predstavu o sebi. Takođe ni fizičko telo koje je potpuno uslovljeno i inertno, ne može da ima Ja-osećaj. Između čiste slobodne svesti postojanja Sopstva i inertnog fizičkog tela, nastaje spontano i nepromišljeno predstava o sebi, koja nije ni jedno ni drugo, a nastaje njihovim ukrštanjem. Ona se po navici određuje kao individualno biće. Ovo Ja, ili individualno biće, jeste u osnovi svega onoga što je besmisleno i nepoželjno u životu, izvor nesvesnosti i bola. Stoga se ona mora razotkriti i razoriti pri svakom trenutku delanja. Tada ostaje čista bezvremena svest samog postojanja koja nije ništa po sebi, niti za sebe.

P: Bhagavan često kaže: "Svet nije odvojen od tebe", ili "Sve zavisi od tebe", ili "Šta postoji od tebe odvojeno?" Sve mi je to zamršeno. Svet je postojao i pre mog rođenja, i on će postojati posle moje smrti, kao što je preživeo smrt mnogih koji su živeli.

Bg: Da li sam ikada rekao da svet postoji zbog tebe? Ja sam te samo pitao šta postoji odvojeno od tebe samog. Trebalo je da razumeš da Sopstvo nije ni fizičko, ni uzročno telo.

Bilo ti je rečeno da ako jednom otkriješ Sopstvo na čijoj jedinstvenoj osnovi postoje sve ideje, o tebi samom, o drugome i o svetu, tada možeš da uvidiš Istinu, jedinu stvarnost koja je Sopstvo celog sveta kojeg vidiš, koja nema ničeg sa delom individualnog bića koje je nepostojano. Ne smeš smatrati iskustvo svoga tela ili svoga Ja za Sopstvo.

P: Da li Bhagavan hoće da kaže da je Sopstvo Bog?

I u sledećem odgovoru Bhagavan, na svoj način, okreće raspravu od teorije ka praksi. Iako je ovaj deo uglavnom posvećen teoriji, opravdano je nastaviti dalje dijalog da bi se pokazalo kako se teorija dovodi do praktične primene.

Bg: Pokušaj da uvidiš teškoću. Samoistraživanje "Ko sam ja?" je drugačija metoda nego meditacija "Ja sam Šiva" ili "Ja sam On" (Brahman–Bog). Više puta sam stavio naglasak na uvid u samo bivstvovanje ovoga bića. Moraš najpre uvideti prirodu svoga bića da bi mogao uvideti sve ostalo, svet i njegovu pravu prirodu. Meditacija "Ja sam On" ili "Ja sam Brahman" je manje ili više mentalna aktivnost, ali okretanje ka sebi jeste neposredan događaj i nema ničeg zajedničkog sa razmišljanjem. Prepusti se za trenutak bezličnom opažanju Sopstva i Istini Sopstva koja oduvek čeka da te primi. Tada svo postojanje, sav tvoj život izgleda kao da je pokretan od nekog drugog, a ti sam nisi nikada u tome učestvovao. U tom konačnom događaju zauvek prestaju sve sumnje i misli, isto kao što čovek u dubokom snu zaboravlja sve.

Sledeći razgovor pokazuje slobodu prigovora koju je Bhagavan dopuštao onima koji nisu razumeli odgovor.

P: Kakva garancija postoji da tamo neko čeka da me primi?

Bg: Ako je čovek dovoljno zreo, u to će se uveriti na prirodan način.

P: Kako se ta zrelost može doseći?

Bg: Postoje različite mogućnosti. Ali, ma kakva bila priroda ranijeg razvoja, ozbiljno samoistraživanje ubrzava i potpuno osigurava nastupanje ove zrelosti.

P: To se sve kreće u krug. Ja za traganje moram biti dovoljno zreo, a ono pretpostavlja zrelost.

Ovaj se prigovor često stavljao na razne načine i ponovo se naglašava odgovor da je potrebna praksa, a ne teorija.

Bg: Razum ima takvu teškoću. On zahteva neku određenu teoriju koja će ga zadovoljiti. Za stvarnost je potreban potpuni napor u tome da se bez zamišljanja i razmišljanja bude u Istini bivanja bića, ili svom jedinom Sopstvu.

Svako je Sopstven i zaista beskrajn. Ipak, svi smatraju svoje telo za Sopstvo. Probudjenje je neophodno da bi se ma šta znalo. Ono može biti zasnovano na svetlosti koja podjednako prosvetljava pojave fizičke svetlosti i tame. To znači da nije uslovljena pojavom svetlosti ili tame. Nije ni jedno ni drugo, ali se označava kao svetlost jer sve prosvetljuje. Ona je neuslovljena i sama je suština svesti. Svest je u svojoj suštini Sopstvo u kome svako postoji. Niko se nikada od Sopstva nije udaljio i stoga je, u stvarnosti, svako u potpunoj Istini – i to je sva tajna – toga ljudi nisu svesni i pokušavaju da ostvare Sopstvo. Ostvarenje se sastoji jedino u tome da se oslobodimo pogrešnih predstava i težnji da ih ostvarimo. To nije ništa novo što treba da se dostigne! To mora biti oduvek tu, inače ne bi bilo neuslovljeno i bezvremeno, a samo se za tako nešto isplati umirati.

Kada jednom nestanu pogrešne predstave "Ja sam telo" ili "Ja nisam u jedinjoj stvarnosti", tada se otvara čista svest bića ili Sopstvo, koje se zbog sadašnjeg nivoa kulture i znanja čoveka, naziva "Ostvarenje". Ipak je istina da je "Ostvarenje" bezvremeno i da oduvek postoji ovde i sada.

Svest je čista spoznaja bivstvovanja bića. Um nastaje iz njegovog neznanja prave prirode bivanja i sastavljen je iz misli.

Sušтина uma nije ništa drugo nego svest. Ako ga zasenči Ja, tada um funkcioniše kroz opažaje, zamišljanje i razmišljanje. Za svestan um, koji nije ograničen pomoću Ja, ništa ne postoji i zato je on sama svesnost bića. To je ono što Biblija hoće da kaže sa "Ja sam onaj koji jesam".

Um koji je potčinjen Ja–neznanju, gubi svoju snagu i postaje suviše slab i nesposoban da odoli mučenju mislima. Um oslobođen Ja, spokojan je kao kada se nalazimo u dubokom snu bez snova. To potvrđuje da su doživljaji sreće ili patnje samo izrazi aktivnosti uma ili njegovog smirenja.

P: Ako tragam za tim Ja, ne vidim ništa.

Bg: Ne vidiš zato što si navikao da sebe samog identifikuješ sa telom i viđenje sa fizičkim gledanjem; ali šta tu ima da se vidi? I ko da vidi? I zašto? Postoji samo svest koja, kada se poistoveti sa telom, projektuje samu sebe pomoću očiju i razlikuje predmete okoline. Individua koja je ograničena na budno stanje očekuje da vidi nešto drugo i prihvata autoritet svojih čula. I tako ona ne može da prizna da su onaj koji gleda predmete i samo viđenje, delanje iste svesti apsolutnog bića. Meditacija stalnog okretanja ka Ja pomaže da se savlada iluzija da je Sopstvo nešto objektivno. U stvarnosti nema ničeg da se vidi. Kako se ti sada prepoznaješ? Da li moraš ispred sebe da držiš ogledalo da bi znao da si to ti sam? Sama svesnost je Sopstvo. Ostvari tu jedinu Istinu.

P: Kada istražujem poreklo misli okrećem se na opažanje sebe, ali to mi ništa ne znači.

Bg: To se tako događa kada je to okretanje pod utiskom oblika tvog fizičkog tela. Sa čistim Sopstvom ne može ništa da se povezuje. Ono je čista stvarnost bivanja bića u kome se javljaju telo, Ja–neznanje i sve postojeće. Kada se umiri svako mišljenje, tada preostaje čista svest.

P: Kako je nastalo Ja–neznanje?

To je pitanje oduvek davalo povod filosofiranju, ali Bhagavan je bio u Istini ne–dvojstva i uskraćivao je priznavanje njegovog postojanja.

Bg: Ne postoji Ja. Ako bi postojalo, morao bi da prihvatiš postojanje dva različita Sopstva u tebi. Zato ne postoji neznanje. Kako se budeš otvarao ka Sopstvu, uviđaćeš da i onako nepostojano neznanje u stvarnosti i ne postoji, i sam ćeš reći da je nestalo.

Ponekad se slušaocu činilo da nepostojanje mišljenja znači mrtvu prazninu. Zato je Ramana naročito naglašavao:

Nepostojanje mišljenja ne stvara prazninu. Trebalo bi da od ranije imaš nekog iskustva, kako bi bio svestan ove praznine. Znanje i neznanje, postojanje i praznina tiču se samo razuma i oni su u dualitetu, ali Sopstvo je izvan oba. Ono je čista svetlost svesti. Ne treba mu ništa drugo da bi spoznalo. Ne postoje dva različita Sopstva.

Ramana je često naglašavao čovekovo postojanje za vreme dubokog sna bez snova kao dokaz da postoji nezavisno od Ja–iskustva i telesnog osećanja. Time je ukazivao da je stanje dubokog spavanja oslobođeno telesnog Ja–iskustva.

P: Ja ne znam da li se Sopstvo razlikuje od Ja.

Bg: U kom stanju se nalaziš za vreme dubokog spavanja?

P: Ne znam.

Bg: Ko ne zna? Budno Sopstvo? Ali ti ne poričeš da si postojao dok si se nalazio u dubokom snu.

P: Postojao sam, ali ne znam ko je bio u dubokom snu.

Bg: Da, to je tako. Kada je čovek budan, kaže da u stanju dubokog sna nije ništa znao. Sada vidi predmete i zna da on sam postoji, a u dubokom snu predmeti se nisu pojavljivali i nije bilo posmatrača. A ipak je biće koje sada govori i koje postoji u dubokom snu isto. Kako nastaje razlika između ova dva stanja? Sada postoje predmeti i igra čula, dok za vreme dubokog sna nisu postojali. Javio se jedan novi entitet. Ja, koje reaguje na osnovu čulnih utisaka, vidi predmete, pobrka svoja reagovanja sa telom i uveren je da je on Sopstvo. Stvarnost bivstvovanja bića koja je postojala u dubokom snu postoji i sada, uvek. Sopstvo je neuslovljeno i bezvremeno. Ja–iskustvo je to što je došlo između. Sve što se javlja i nestaje, to je Ja–iskustvo. Ono što stalno i nepromenljivo postoji jeste Sopstvo.

Takvi su primeri ponekad dovodili do pogrešne predstave da je ostvarenje Sopstva, na šta je Ramana upućivao, stanje nesvesnosti, kao u fizičkom snu, i zato se tome suprotstavljao.

Bg: Budnost, spavanje i dubok san samo su stanja aktivnosti uma, a ne Sopstvo. Sopstvo je svedok ova tri stanja. Tvoja istinska priroda uvek je prisutna.

P: Ali, mi se vežbamo da za vreme meditacije ne zaspimo.

Bg: Ti moraš da se vežbaš da ne zapadneš u stanje umrtvljenosti. Spavanje koje smenjuje budnost, nije istinsko spavanje. Budnost koja smenjuje spavanje, nije istinska budnost. Da li si sada budan? Nisi. Sve što treba da uradiš jeste da se zaista probudiš u Istini svoga stalno prisutnog bivanja. Tada na tebe neće bitno uticati svakodnevna izmena budnosti i spavanja.

Iako je Sopstvo prisutno za vreme spavanja, ono u snu ne može da ostvari svoju svesnu prirodu. Za vreme spavanja nema aktivnog razlučivanja onoga što se zbiva. Sopstvo mora najpre da se razluči u budnom stanju jer je ono istinska priroda svesnosti koja leži u osnovi sva tri stanja. Napor za ostvarenje mora da se učini u budnom stanju i Sopstvo mora da se razluči ovde i sada. Tada će se ono pokazati kao stalno prisutna stvarnost bivanja na koju ne utiču nikakve promene, pa čak ni one koje se dešavaju u našem umu za vreme budnosti, sanjanja i dubokog spavanja.

Jedna od oznaka za stvarnost Sopstva jeste "četvrto stanje" (turya), koje stoji u osnovi sva tri stanja: budnosti, spavanja i dubokog sna. Ono donekle može da se uporedi sa stanjem dubokog sna, jer je kao i ono bez dvojstva i oblika. Ali, navedeni citat pokazuje da to poređenje nije ispravno, jer se u četvrtom stanju Ja–iskustvo više ne javlja, ili se javlja u istoj vrednosti koju ima san.

SMRT I PONOVRNO ROĐENJE

Nigde Ramana nije tako jasno pokazivao da teorija mora biti ostvarena istinskim i samostalnim razumevanjem, kao kada se radilo o pitanjima u vezi smrti i ponovnog rođenja. Onima koji su sposobni da njegovo učenje o ne–dvojtstvu spontano prihvate, samo bi objasnio da je to pitanje besmisleno, jer ako Ja nema istinsko postojanje u stvarnosti, neće ga imati ni posle smrti.

P: Da li postupci nekog čoveka u ovom životu imaju uticaja na njegova buduća rođenja?

Bg: Da li si sada rođen? Zašto razmišljaš o budućim rođenjima? U stvarnosti nema ni umiranja ni rađanja. Pusti onog koji se rodio da misli na smrt i traži sredstva utehe.

P: Da li je tačno hinduističko učenje o ponovnom rođenju?

Bg: Jedan definitivni odgovor nije moguć. U Bhagavad Giti se čak poriče samosvojna realnost sadašnjeg rođenja.

P: Zar naša ličnost nije beskrajna?

Bg: Pronađi najpre da li ona postoji u stvarnosti, pa se onda pitaj o tome. Nammalwar kaže: "U neznanju sam držao Ja za Sopstvo, ali sa pravim znanjem nema više Ja i ostadoh sam kao jedino Sopstvo". I dualisti i nedualisti slažu se u pogledu neophodnosti samoostvarenja. Ostvari najpre spoznaju Sopstva, pa zatim postavljaš dalja pitanja. Dvojtstvo i nedvojtstvo se ne mogu razumeti samo na teorijskoj osnovi. Ako je prisutna stvarnost Sopstva u svakom trenutku, tada se nikakva pitanja neće javljati.

Sve što se rađa mora i umreti, sve što je stečeno mora da se napusti. Napuštanje svega u životu pretpostavlja smirenje, čistoću i dozrelost uma. Da li si ti u suštini uopšte i rođen? Tvoje Sopstvo ne zavisi od vremena i prostora, ono niti nastaje niti nestaje.

Ramana je često odvrćao od takvih pitanja jer ona samo zavode od istinskog zadatka – spoznaje Stvarnosti bivanja ovde i sada.

P: Kaže se da posle smrti možemo da biramo između nagrade i kazne, da od našeg izbora zavisi kako će biti. Da li je tako?

Bg: Zašto pitaš šta se događa posle smrti? Na osnovu čega zaključuješ da si rođen i da ćeš trpeti posledice svojih dela, itd? Kada zaspiš i zaboraviš na sebe, ova pitanja neće ni postojati. Zašto? Da li si, kada spavaš, postao neko drugi? Nisi, to si uvek ti sam. Pronađi zašto ova pitanja ne iskrsavaju kada spavaš.

Ponekad je Bhagavan, za one koji nisu mogli da prihvate poruku samog ne–dvojtstva, izražavao uslovljena i stečena gledišta.

Bg: U Bhagavad Giti Sri Krišna najpre kaže Arđuni da niko nikada nije bio rođen, a zatim u četvrtom delu kaže: "Bezbroj ponovnih rođenja je dato tebi i meni. Ja ih poznajem, a ti ne." Koji je od ova dva iskaza tačan? Učenje se ovde menja u skladu sa razumevanjem slušaoca.

Kada je Arđuna rekao da ne želi da se bori protiv svojih rođaka i dedova, da ih ubije kako bi zadobio kraljevstvo, Krišna je odgovorio: "Nikada ne beše vremena kad ja, ti, ili ove vođe ne bejasmu, niti će ikad iko od nas prestati biti... Nema ne—biću postanja, nema biću propadanja." Niti se iko rađa, niti iko umire. I razvijao je ovu temu dalje, govoreći kako je ovo učenje dao Suncu i preko njega Išvari. Arđuna je u sve to sumnjao, jer je Krišna bio rođen tek pre nekoliko godina, a Sunce i Išvara postoje eonima. Krišna je uvideo njegov način razumevanja i rekao: "Da, bezbroj je novih rođenja dato tebi i meni. Ja ih sve znam, ali ti ih ne znaš." Takvi iskazi mogu da izgledaju protivurečni, ali oni su takvi samo da bi se prilagodili razumevanju onoga koji pita. Hrist je takođe rekao da je postojao pre Abrahama.

To je Ramana dopuštao samo na jednom odgovarajućem nivou.

Bg: Isto kao kada se probudiš posle raznih iskustava u snu, tako ćeš naći drugo telo posle smrti. Isto tako kao što reke gube svoju individualnost kada njihova voda utiče u more, pa se isparavanjem vrata nazad, na brežuljak, u reku i more, tako ljudi zaborave svoju individualnost kada spavaju, ali je posle buđenja zadobijaju ponovo, shodno svom prethodnom učešću u bivanju. Na sličan način se čovekovo bivstvovanje nastavlja posle smrti.

P: Kako se to događa?

Bg: Posmatraj kako drvo nastavlja da niče pošto mu je stablo odsečeno. Dokle god mu koren nije razoren, ono će nastaviti da raste. Na sličan se način prilikom smrti latentne sposobnosti vraćaju u srce, ali ne iščezavaju. Tako se biće rađa ponovo.

Pa ipak, on kazuje sa svog gledišta da:

Bg: U stvarnosti ne postoji ni seme, ni drvo. Sve je to jedinstveno bivanje.

Ponekad je u svojim objašnjenjima zalazio u pojedinosti, ali uvek naglašavajući da u stvarnosti postoji samo nestvoreno Sopstvo.

P: Koliko vremena protekne između smrti i ponovnog rođenja?

Bg: Može da bude duže ili kraće, ali ostvaren čovek ide kroz ovu promenu, za njega nema ni rađanja, ni umiranja. Neki kažu da oni koji idu stazom svetlosti, po umiranju neće više ponovo da se rode, dok će se oni koji idu tamnim stazama ponovo roditi zbog uticaja njihove karme u suptilnim telima.

Bez obzira na zasluge ili mane nekog čoveka, on će se ponovo roditi na ovom svetu. Ako preovladavaju zasluge, njegovo suptilno telo najpre stiže na nebo, dok, s druge strane, ako preovladavaju mane i tupost, leti u pakao kao strela. Ali, sigurno će se vratiti na "ovaj svet". Sve je to u raznim tekstovima opisano, ali u stvarnosti ne postoji ni rađanje ni umiranje, čovek u Sopstvu uvek ostaje ono što Jeste. Samo je to Istina.

Maharši to ponovo objašnjava kao Božju milost.

Bg: Bog, u svojoj milosti, skriva ovo znanje od ljudi. Ako bi ih uveravao da su savršeni, postali bi gordi, a u suprotnom bi očajavali. I jedno i drugo je rđavo. Treba spoznati stvarnost Sopstva.

Ponekad je govorio da čovekova zrelost proizilazi iz tekovina ranijih inkarnacija.

Bg: Zrela osoba, koja je u ranijim inkarnacijama stekla dovoljnu moć razlikovanja, ostvaruje Istinu ili slobodu čim joj se na to samo jedanput skrene pažnja. Dok, naprotiv, onaj ko nije dovoljno sposoban da razlikuje, mora da prođe razna iskustva pre nego što postigne samadhi.

To znači da se vremensko trajanje jednog života može shvatiti kao dnevno putovanje u hodočašću ka samoostvarenju. Udaljenost od cilja zavisi od nastojanja ili nedostatka nastojanja iz ranijih dana – života – i koliko će odmaći napred, zavisi od sadašnje težnje.

Jedan profesor prirodnih nauka na univerzitetu je pitao da li intelekt preživljava smrt čoveka, i dobio odgovor:

Bg: Zašto misliti na smrt? Razmisli šta se događa kada spavaš. Šta tada doživljavaš?

P: Ali san je prolazan, dok smrt nije.

Bg: San je stanje između dva budna stanja, i smrt je na isti način stanje između dva života. Oba stanja su prolazna.

P: Mislim, da li duh, kada napušta telo, odnosi sa sobom i intelekt?

Bg: Duh nije nikada bez tela. Postoje razna tela. Ako to nije telo od grube materije, tada će biti od fine, isto kao u snu, spavanju ili dnevnom maštanju.

Bhagavan nije nikada priznavao da su razlike u izrazima i načinu formulisanja učenja među različitim filozofskim pravcima stvarne protivurečnosti. Istina na koju ukazuju različite religije, na razne načine jedna je nepromenljiva.

P: Da li je budističko učenje o nepostojanosti bića tačno? Da li je to u skladu sa hindu učenjem o ponovnom rođenju Jastva? Da li je duša večno biće koje se uvek iznova ovaploćuje, kako to kaže hindu učenje, ili je ona samo nagomilavanje mentalnih tendencija?

Bg: Istinska stvarnost Sopstva je bezvremena i nepojmljiva. Jastvo koje se reinkarnira pripada iluzornoj ravni – mišljenju. Pomoću samoostvarenja to se nadilazi.

Ponovno rođenje se događa usled nesvesnosti prave prirode bivstvovanja i zato ga budisti poriču. Čovekovo stanje određeno je nerazlikovanjem onoga što se zbiva i doživljava, od onoga što je neuslovljeno i nerođeno.

Ponekad se pitanje nije odnosilo na ponovno rođenje, već patnju zbog smrti voljenog bića. Jedna dama, koja je došla iz severne Indije, pitala je Bhagavana da li je moguće da se spozna stanje jedne osobe posle smrti.

Bg: Moguće je, ali zašto te to interesuje? To je sve realno koliko je realna i ličnost koja se time bavi.

P: Rođenje, život i smrt jednog čoveka su za nas realni.

Bg: Zato što sebe na pogrešan način identifikuješ sa telom, misliš i o drugoj osobi da je telo. Niti si ti, niti je ta druga osoba, telo.

P: Ali, sa mog stanovišta posmatram samu sebe i svog sina kao stvarne.

Bg: Rođenje Ja–iskustva u mislima je rođenje jedne osobe, a smrt ovih misli je njegova smrt. Sa ostvarenjem "Ja mislim", stvara se pogrešna identifikacija sa telom. Ako samu sebe identifikuješ sa telom, identifikuješ takođe na pogrešan način i druge kao da su telo. Isto kao što se tvoje telo rađa, razvija i umire, misliš takođe da je i druga osoba rođena, živela i umrla. Da li si mislila na svog sina pre nego što se rodio? Misli dolaze posle njegovog rođenja, pa se čak nastavljaju i posle njegove smrti. On je utoliko tvoj sin, ukoliko na njega misliš. Kuda je on otišao? Tamo odakle je i došao. Dok ti postojiš, postoji takođe i on. Ali, ako prestaneš sebe da identifikuješ sa telom i ako se nađeš u Sopstvu, nestaće sva konfuzija. Stvarnost tvog Sopstva nije u vremenu, i odatle ćeš videti da ni drugi nisu uslovljeni vremenom i pojavnošću. Dok se to ne ostvari, biće uvek patnje. Ona postoji zbog pogrešnog opažanja i vrednovanja bića, nepoznavanja njegove prave prirode i pogrešne identifikacije sa njegovim zbivanjem.

I najzad, o značaju samog trenutka smrti. Religije naglašavaju da je važno stanje duha kada neko umire i kakve su njegove poslednje misli. Ali, Bhagavan je podsećao ljude na to da je neophodno već ranije biti dobro pripremljen, inače se u trenutku umiranja mogu pojaviti nepoželjne sklonosti koje su suviše moćne da bi se mogle kontrolisati.

P: Ako ne mogu da postignem ostvarenje u ovom životu, mogu li barem u trenutku smrti da usmerim svoj um ka Istini tako da mi to dobro dođe u budućnosti?

Bg: U osmom delu Bhagavad Gite stoji da poslednja misao čoveka pred smrt određuje njegovo buduće rođenje. Ali stvarnost mora da se prepozna sada, u ovom životu, da bi čovek mogao da je prepozna u smrti. Sagledaj pažljivo da li je sadašnji trenutak na bilo koji način drugačiji od poslednjeg trenutka, pred smrt, i pokušaj da budeš u tom stanju.

SRCE I GLAVA

Čini se da je sada pogodan trenutak da se izloži učenje Maharšija o srcu i glavi. On je učio da je pravo mesto svesti u srcu, a ne u glavi. Time nije mislio na fizički organ na levoj strani grudnog koša, već na duhovno srce sa desne strane. Pod svešću nije podrazumevao mišljenje, nego čisto opažanje i neuslovljenu budnu prisutnost pri svem bivanju bića. On je to spoznao u sopstvenom iskustvu kao osnovu duhovne svesnosti, i nakon toga je za to svoje otkriće našao potvrdu u nekoliko starih tekstova. Kada je upućivao svoje poštovaoce na to da se koncentrišu na srce, ukazivao je na ovo duhovno srce, sa desne strane. Oni su ga nalazili na osnovu istinske, skoro fizičke vibracije svesti. Takođe je govorio o srcu kao istovetnom sa Sopstvom, i podsećao na to da Sopstvo u stvarnosti nipošto nije u telu, da nije uslovljeno prostorom i vremenom.

P: Zašto kažeš da je srce na desnoj strani, kada se zna da je na levoj? Čime to dokazuješ?

Bg: Niko ne osporava da je fizički organ na levoj strani, ali srce o kojem ja govorim je na desnoj strani. To je moje iskustvo i ja za to nemam dokaz. Ipak možeš o tome da nađeš potvrdu u Malayali Buch o Ayurveda i u Sita Upanishad.

Bhagavan je pokazao citate iz ovih dela. Ponekad je, pitan o tome, ukazivao na tekst u Bibliji, "Knjiga propovednikova" (pogl. 10. d. 2.) "Srce je mudrome sa desne strane, a ludome je sa leve strane."

P: Zašto za vreme meditacije treba da se koncentrišemo na mesto gde je srce?

Bg: Jer tražiš istinsku svest. Gde bi mogao da je nađeš? Da li možeš da je dostigneš izvan sebe samog? Ti moraš da je nađeš u sebi. Zato si okrenut prema sebi. Srce je mesto same svesnosti.

Pokušaj da opaziš na kom se mestu u tvome telu stvara Ja. Ipak, nije sasvim ispravno reći da se Ja rađa na desnoj strani grudi i tu takođe nestaje. Srce je samo jedna oznaka za Istinu i niti je unutar, niti izvan tela. Ne može se reći da je unutra ili spolja jer je ona samo bivstvovanje. Pod "srcem" ne podrazumevam fizički organ, pleksus ili nervni centar. Međutim, sve dok se čovek poistovećuje sa telom i misli da je on samo telo, neće mu poći za rukom da pronade gde se u telu pomalja Ja—osećaj, i gde nestaje. To mora da bude srce na desnoj strani grudi, jer svako, bez obzira na rasu ili religiju i jezik kojim govori, pokazuje na desnu stranu grudi da bi označio samog sebe kada kaže "ja". Svuda u svetu tako i treba da bude. I ako se pažljivo posmatra izranjanje Ja – misli pri buđenju i njegovo nestajanje pri spavanju, tada čovek može da uvidi da se to dešava u srcu na desnoj strani grudnog koša.

Ako je prostor taman, potrebna ti je lampa da bi ga osvetlio, ali, kada izade sunce, ona ti nije potrebna jer vidiš i bez nje. A da bi se samo sunce videlo, nije potrebna nikakva lampa jer ono sija iz sebe samog. Slično je i sa srcem. Svetlost uma je neophodna da bi čovek mogao da razaznaje postojeće objekte. Da bi se videlo srce, dovoljno je da se um sa svojom pažnjom usmeri ka njemu. Tada se um gasi, jer se rađa svetlost srca.

U tantrizmu je praksa da se koncentriše na čakru, ili duhovni centar u telu, često na tačku između obrva. Kako će se kasnije pokazati, srce na desnoj strani grudi ne spada u čakre. Bhagavan u sledećem izvodu objašnjava ukratko svoje učenje da je sabranost na srce efikasnije nego na bilo koju drugu tačku, ali ipak ne tako efikasno kao čisto samoistraživanje.

P: Kažu da postoji šest različito obojenih organa u astralnom telu, među kojima je i duhovno srce koje treba da se nalazi za dve širine prsta desno od sredine grudnog koša. Ali, takođe se kaže da je srce bezoblično. Da li to znači da moramo da ga vizualizujemo pa da na taj način meditiramo na njemu?

Bg: Ne. Jedino je neophodno istraživanje "Ko sam ja?" To što je stalno prisutno i pri spavanju i u budnom stanju, jeste isto biće. Samo pri budnom stanju postoji nesreća i stoga nastojanje da se ova nesreća otkloni. Ako se pitaš ko se iz sna budi, kažeš "Ja". Drži se čvrsto ovog "Ja". Ako u tome istraješ, otvoriće ti se neuslovljena suština Bića. Najvažnije je istraživanje i traganje ka "Ja", a ne koncentracija na centar srca. Ne postoji tako nešto što bi bilo "unutrašnje" ili "spoljašnje". Oba pojma ne znače ništa. Pa ipak, postoji i vežbanje koncentracije na centar srca, što je određeni oblik duhovne vežbe. Samo onaj ko je sabran na srce može da ostane svestan kada se um smiri i misli nestanu. Međutim, svi koji se koncentrišu na druge centre, ne mogu da sačuvaju svesnost bez misli, nego samo zaključuju da je um bio miran kada ponovo postane aktivan.

U sledećem delu se posetiteljka iz Engleske izjasnila u prilog ovog poslednjeg izlaganja i Bhagavan je njeno iskustvo potvrdio.

P: Misli iznenada prestaju i "Ja-Ja" se isto tako iznenada probudi i traje. To je samo jedno stanje bez misli. Da li je to ispravno?

Bg: Da, to je sasvim ispravno. Misli moraju da prestanu i njihovo razumevanje mora da utrne da bi se "Ja...Ja..." probudilo i moglo da se ovlada. Glavno je da se može biti u Ja, a ne samo razumevati ga.

P: Osim toga, ono nije u glavi nego je na desnoj strani grudi.

Bg: Tamo je gde treba da bude, jer tu je srce.

P: Kada se usmerim prema spolja, tada to sve nestaje. Šta treba da radim?

Bg: Drži se čvrsto toga.

To ne znači da u ostvarenju Sopstva ne mogu postojati misli. To se jasno može videti na primeru samog Ramane koji je trajno bio u ovom ostvarenju. Za nesvesnog čoveka misli su stvarne same po sebi i za sebe, pa zato i opterećujuće kao oblak koji zamračuje sunčevu svetlost. Tek kada oblak postane providan i kada nestane, svetlost se javlja, tako i čovek može da koristi mišljenje a da ne bude od njega uslovljen. Navodeći drugu metaforu, Bhagavan je ponekad upoređivao misaoni um ostvarenog čoveka sa mesecom na nebu usred dana, tada je njegova svetlost beskorisna, jer se mnogo bolje vidi neposrednom svetlošću sunca.

PATNJA

Jedan od problema o kojem je Bhagavan često bio pitan, jeste patnja. Pitanja su uglavnom bila više lične nego teorijske prirode. Najčešće je samo iskustvo patnje teralo ljude da kod njega potraže utehu. Prava uteha je dolazila pomoću njegovog tihog uticaja, ali odgovarao je i na teorijski postavljena pitanja. Uobičajen odgovor bio je da kaže pitaocu kako on treba da pronade onog koji pati, isto kao što je skeptiku savetovao da pronade onog koji sumnja, jer Sopstvo nije ničim uslovljeno, ni patnjom ni sumnjom. Ponekad je ipak, na prikladniji način objašnjavao da ako se čovek, bez obzira na razloge svog nezadovoljstva sadašnjim životom usmeri ka traganju za Sopstvom, pretvoriće patnju u dobro sredstvo za postizanje ovog cilja.

Bg: Blaženstvo Sopstva ti uvek pripada i ti ćeš moći da ga pronađeš ako iskreno težiš ka njemu. Uzrok tvoje nesreće ne leži u tvom spoljašnjem životu, on je u tebi kao tvoje Ja. Tovariš sebi ograničenja, pa se zatim besmisleno boriš da ih savladaš. Sva nesreća proističe iz Ja. Sa tim dolazi sve zlo. Šta ti vredi da uzroke svoga nezadovoljstva tražiš u događajima života, kada su zapravo svi oni u tebi. Kakvu sreću možeš da ugrabiš od stvari koje se ne tiču tvog Sopstva? Koliko dugo će ona trajati ako i misliš da je imaš?

Ako bi postojanošću pažnje sagoreo Ja-iskustvo, tada bi bio slobodan. Ako ga budeš nepažljivo prihvatio, nametnuće ti ograničenja i s njima besmislenu borbu da ova ograničenja savladaš.

Jedino sredstvo da ostvariš spokoj jeste da uvek budeš u Sopstvu, ono što u stvarnosti Jesi.

Jedan vrlo odan, ali jednostavan poštovalac, izgubio je sina jedinca, trinaestogodišnjeg dečaka. Sledećeg dana je došao u Ašram sa svojom porodicom. Saučestvujući sa njima, Bhagavan reče: "Upoznavanje uma pomaže čoveku da uspešno podnosi sve brige i gubitke, ali gubitak rođenog deteta se smatra za najveću nesreću. Patnja postoji samo ukoliko je čovek uveren da postoji samo kao jedan određen oblik. Kada nestane oblik, čovek zna da je Sopstvo neuslovljeno. On zna da za njega u stvarnosti nema ni rađanja ni umiranja. Samo se uslovljeno telo rađa i s njime se stvara Ja–iskustvo. A ono ne može da se opazi bez telesnog iskustva, jer je Ja identifikovano sa telom. U tome je sva igra mišljenja. Razborit čovek treba pažljivo da razmotri da li je on znao za svoje telo kada je bio u dubokom snu. Zašto ga oseća samo u budnom stanju? Mada nije znao za sebe i telo dok je spavao, on je ipak bio tu. Šta je bilo njegovo stanje u dubokom snu a šta je sada kada je budan? U čemu je razlika? Pojavljuje se Ja–uverenje, i to se naziva budnim stanjem. Sa njim se javljaju i misli. Pronađi ko ima ove misli? Kome su one namenjene? One moraju da nastaju u okviru aktivnosti tvoga bića, tvoga uma, odnosno Ja. Ako čovek makar i za trenutak opazi kako se to događa, biće dovoljno za početak gašenja Ja, čime se omogućava ostvarenje bezvremenog i neuslovljenog prisustva u stvarnosti. Tada ne postoji individua nego samo Sopstvo. S time nestaju sve misli, pa i one o smrti i patnji. Ako neko misli da je rođen, on ne može da pobjegne od straha smrti. Treba da otkrije da li je uopšte rođen i da li njegovo Sopstvo nastaje u vremenu. On će otkriti da je Sopstvo izvan vremena i oblika, da se rađa samo potpuno uslovljeno telo i da se telesno iskustvo koncentriše i kristalizuje u mišljenje – čime nastaju sve nevolje. Pronađi odakle nastaje mišljenje u tebi, tada ćeš biti uvek prisutan u Sopstvu, u stvarnosti, i bićeš oslobođen od predstave rođenja i straha od smrti.

P: Ako umre neko koga volimo, tada osećamo patnju. Možemo li da izbegnemo takva osećanja na taj način što ćemo sve podjednako da volimo ili tako da uopšte ne volimo?

Bg: Ako umre neko koga volimo, tako nastale brige nastavljaju i dalje da postoje. Način da se oslobodimo briga jeste da one dalje ne postoje. Kada nema onoga koji pati, ko će tada da ostane da bi patio? Ja–iskustvo mora da umre. To je jedini put. Obe mogućnosti koje ti predlažeš svode se na isto. Ako su svi Jedno u Sopstvu, ko tu ostaje da bi voleo ili mrzeo?

Ponekad pitanja nisu bila lična, i nisu se odnosila na privatne tragedije, već na zlo i patnju u svetu. U takvim slučajevima pitanja su bila uglavnom postavljena od posetilaca koji nisu razumevali put nedvojstva i nisu se okrenuli samoistraživanju.

P: Svet razaraju beda, glad i epidemije. Šta je tome uzrok?

Bg: Za koga to sve postaje očigledno?

P: Ne može tako. Ja svuda vidim bedu.

Bg: Ti si bio u svetu i dok si spavao, a nisi bio svestan njegove patnje, ali sada kada si budan, ti si svestan. Ostani u stanju u kome nisi dirnut ovakvim uticajima. Ako nisi bio svestan sveta to znači da si bio u Sopstvu tokom dubokog sna i patnja u svetu te se nije doticala. Okreni se zato ka sebi i istraži stvarnost tvog Sopstva i to će biti kraj sveta i njegove patnje.

P: Ali to je onda traganje ka Sopstvu.

Bg: Svet nije različit od tebe. Zato što se na neverovatan način identifikuješ sa telom, ti svet vidiš kao različit od sebe i zbog toga ga doživljavaš kao patnju. Ali, svet i patnja koja u njemu

postoji prestaju da bivaju stvarni kada si okrenut ka Sopstvu u svakom trenutku i tako se oslobodiš nesvesnog postojanja.

Posetilac nije bio voljan da to učini, pa se, umesto toga, ponovo zauzimao za problem patnje i onih koji se uzaludno trude da je uklone.

P: Postoje značajne ličnosti i službenici u javnim službama koji ne rešavaju problem patnje u svetu.

Bg: To je zato što se oni i njihove aktivnosti zasnivaju na Ja–stanju. Da borave u Sopstvu, bilo bi drugačije.

I dalje je, sa apsolutnim ubeđenjem u stvarnost objektivnog sveta, posetilac pitao, ali indirektno, na koji način bi ipak moglo nešto da se učini. Pritom je zahtevao da oni koji borave u Sopstvu prihvate nestvarno kao da je stvarno.

P: Zašto Mahatme ne pomažu?

Bhagavan je za trenutak odgovorio sa nivoa posetioca.

Bg: Otkud znaš da oni ne pomažu? Čutanje Mahatme prevazilazi sve javne govore, spoljašnje aktivnosti i materijalne pomoći. Oni postižu mnogo više nego drugi.

Sada posetilac postavlja pitanje prakse: spoljašnje aktivnosti pretpostavlja unutrašnjem traganju. Bhagavan odlučno odbacuje ovo gledište.

P: Šta treba da učinimo da bismo popravili stanje u svetu?

Bg: Ako si ti oslobođen bola, nećeš nigde ni prouzrokovati bol. Sva teškoća je u tome što vidiš svet kao da je odvojen od tvog Sopstva i zato ga doživljavaš u sukobu i patnji. Ali, oba, i svet i patnja, su u tvome postojanju. Kako ideš ka Sebi, bol nestaje.

P: Ako je Bog savršen, zašto je stvorio nesavršen svet? Jedno delo sadrži prirodu svoga tvorca, ali u ovom slučaju to nije tako.

Bg: Ti sebe smatraš odvojenim od Boga ako možeš da postaviš ovo pitanje. Sve dok sebe posmatraš kao telo, doživljavaš svet kao da je odvojen od tvoga postojanja, u sukobu i nesavršenstvu.

Bog je savršen i potpun, i njegovo delo je takođe savršeno i potpuno, ali ti vidiš to sve kao nesavršeno i nepotpuno samo zbog svoje identifikacije sa telom i svojim Ja.

P: Zašto se Sopstvo pojavljuje kao ovaj svet?

Bg: Da bi morao da tražiš. Tvoje oči ne mogu da vide same sebe, ali kada ispred staviš ogledalo, tada se vide. Stvoreni svet je ogledalo. Vidi najpre sebe samog, pa ćeš tada ceo svet videti kao Sopstvo.

P: To znači da treba uvek da se okrećem ka Sopstvu?

Bg: Da.

P: Da li tada da uopšte ne gledam na svet?

Bg: Ne kažem ti da treba da zatvaraš oči pred svetom, nego da moraš najpre uvideti Sopstvo, pa će tada čitav svet biti identičan sa tvojim Sopstvom. Tada će ceo svet biti manifestacija Brahmana.

Nevolja je u tome što je vrlo teško da se telo i objektivni svet razobliče kao iluzije. To je Ramana priznao u sledećem dijalogu.

P: Imam zubobolju. Da li je to samo jedna misao?

Bg: Da.

P: Zašto onda ne mogu da zamislim da bol ne postoji, i tako se izlečim?

Bg: Čovek ne oseća bol u zubima ako je zadubljen u druge misli ili kada spava.

P: Ali, i pored toga on postoji.

Bg: Čovekovo ubeđenje o stvarnosti sveta tako je snažno da ne može lako da se razobliči. Ali svet nije ništa stvarniji od ličnosti koja ga vidi.

Sledeći razgovor, pun humora, pokazuje teškoću ovakvog usmerenja.

P: Upravo traje kinesko–japanski rat. Ako on postoji samo u mislima, zar Bhagavan ne može ili ne želi sebi da predstavi da se ovaj rat ne dešava i time ga okonča?

Bg: Za Bhagavana je ovaj koji to pita isto toliko jedna njegova predstava kao i kinesko–japanski rat.

Na kraju još jedan citat koji pokazuje kako je Bhagavan ponekad odgovarao vrlo jednostavno kada je upozoravao na to da patnja čini čoveka nezadovoljnim životom i podstiče ga da traži samoostvarenje.

P: Ali zašto mora da bude patnje?

Bg: Kada ne bi bilo patnje, kako bi se rodila želja za spokojem? Kada ne bi bilo ove želje, kako bi moglo da se rodi traganje za Sopstvom?

P: Da li je onda sva patnja dobra?

Bg: Da. Šta je zapravo sreća? Da li je to zdravo, dobro oblikovano telo, redovni obroci itd? Čak i kralj ima velike teškoće, iako možda ima dobro zdravlje. Dakle, sve patnje nastaju na pogrešnoj predstavi "Ja sam telo". Oslobođanje od ove predstave omogućava znanje koje oslobađa.

GREH

Greh i sva zla rezultat su egoizma, bez obzira na štetu koju drugima pričinjavaju ili čine negativan uticaj na karakter samog grešnika. Religije od toga štite ljude pomoću moralnih i disciplinskih zakona i emocionalnih uveravanja. Na taj način pokušavaju da drže ego u miru i izbegnu njegovo lutanje koje je uvek u krajnjem vidu negativno. Ipak, duhovna staza koja je tako radikalna i direktna da negira i sam ego, ne treba da obraća pažnju i vezuje se za razna ispoljavanja egoizma. Sam egoizam mora da se odbaci. Zbog toga se nedvojstvo u svom praktičnom vidu usmerava na sam ego, a ne na njegove posebne manifestacije.

Ma koliko da je neko grešan, kada bi prestao da se neutešno žali: "O, ja sam grešan, ne mogu da postignem oslobođenje!", i ako bi odbacio misli da je grešnik, uporno produžavajući meditaciju Sopstva, sasvim bi se sigurno preobrazio.

Ova disciplina, koja je usmerena na to da aktivnost mišljenja sasvim utrne u ostvarenju nadracionalne Sopstvene celovitosti, stalno je okrenuta protiv negativnih misli i predstava. Sve su misli zapravo skretanje od puta ka Sopstvu. Posetiteljka iz Evrope je pitala, da li su za početnike u traganju za ostvarenjem pozitivne misli od pomoći za sticanje unutrašnje sigurnosti, i dobila je odgovor:

Da, ukoliko otklanjaju negativne misli, ali i dobre misli moraju da nestanu pre ostvarenja. Ako je osobina čistoće (sattva) prožela prirodu uma, tada je njegova bistrina i širina istovetna onoj koju ima vedro nebo. Ako je um nadražen osobinama aktivnosti (rajas), postaje nemiran i manifestuje se pod uticajem tame (tamas) kao fizički svet. Kada je um nemiran, svet mu izgleda kao da je materijalan. Stvarnost tako ne može da se prepozna. Isto kao što se svilenim koncima ne može tkati sa teškim gvozdenim čunkovima, ili kao što se ne mogu videti fini prelive boja na nekoj slici pri slaboj svetlosti lampe na zidu, tako je ostvarenje Istine postalo teško sa umom koji je opterećen tamom aktivnosti. Jer, Istina je iznad svake promene, čista i mirna. Um se pročišćava od nečistoća samo pomoću izvršavanja obaveza bez vezivanja, u toku više života. On nalazi dostojnog Učitelja koji ga neminovno usmerava na meditaciju o najbitnijem. Preobražaj uma u svet inertne materije na osnovu osobina tame i neprestanog nemira usled aktivnosti, na taj će način prestati. Tada um nestaje u pročišćenju i miru. Spokoj Sopstva može da se dogodi samo kada um, pomoću meditacije Sopstva, postane sasvim čist i postojan. Onaj ko postane tako spokojan, oslobođen je za života (đivamukta).

On je, naravno, ostvario neophodno spokojstvo. Ponekad se posetilac žalio kako je isuviše slab da bi mogao doleteti svojim sitnim strastima i sklonostima koje ga vezuju, i jednostavno mu je bilo rečeno da to nepokolebljivo pokuša. U zavisnosti od temperamenta i karaktera, bilo mu je preporučeno da pronade ko ima sitne sklonosti ili veruje u Boga (tj. teži oslobođenju).

P: Ja sam grešan i ne ispunjavam nikakve religijske dužnosti. Hoću li zbog toga da iskusim bolno ponovno rođenje?

Bg: Zašto smatraš da si grešan? Vera u Boga je dovoljna da te sačuva od ponovnog rođenja. Prepusti njemu sav svoj teret. U Tiruvachakam stoji: "Iako sam bedniji od psa, Ti si se milostivo

zauzeo da me štitiš. Ti održavaš i stvaraš obmanu rađanja i umiranja. Da li ja u tome moram da učestvujem? Da li sam ja ovde Gospod? Svemogućí Bože, Tvoja je volja da li ćeš me provoditi kroz mnoga tela, ili ćeš me zadržati kraj svojih nogu." Zato budi pun vere i to će da te spase.

P: Meditacijom se zadobija više radosti nego telesnim zadovoljstvima. Zašto um ipak teži ovom drugom, a ne prvom?

Bg: I radost i patnja samo su manifestacije aktivnosti uma. Naša prava priroda je spokojna i neuslovljena pojavnošću, ali mi smo Sebe potpuno zaboravili i mislimo da smo ovaj um ili ovo telo. Ova pogrešna identifikacija uzrokuje svaku patnju koju doživljavamo. Šta treba učiniti? Ovakav način postojanja je vrlo duboko ukorenjen tokom mnogih prošlih rođenja i time je postao jak. Sve to mora da nestane kako bi naša Istinska priroda nemanifestovanog spokoja mogla da prevagne nad nemirom "ovog sveta".

Pri tome je najvažnije ne stvarati nove vasane – podsvesne predispozicije.

P: Kako može da se oslabi ego?

Bg: Na taj način što mu se ne dodaju nove vasane, tj. navike koje uslovljavaju daljnju aktivnost uma: vezivanje za misli, predstave, osećaje i telesna zbivanja.

Ako je objektivna stvarnost sveta iluzorna, tada je i zlo u njemu takođe iluzija. Stoga je jedino rešenje biti usred Sopstva, kako se nikakve iluzije ne bi stvarale. Posetilac iz Amerike, sekretar Swami Yoganande, pitao je zašto postoji dobro i zlo u svetu. Dobio je odgovor:

Bg: To su relativni i uslovljeni pojmovi. Mora biti subjekta koji spoznaje dobro i zlo. To je ego. On nestaje u Sopstvu. Može se reći da je izvor ega Bog. Ovo je objašnjenje za tebe verovatno razumljivije i tačnije.

BOG

Na prvi pogled može izgledati kao da su Ramanini iskazi o Bogu protivurečni, jer je ponekad upućivao na apsolutnu veru u Boga i potpuno pokoravanje Njegovoj volji, a zatim bi govorio o Bogu kao o nestvarnom. Ali tu zapravo nema protivurečnosti, jer se nikada ne sme zaboraviti da svrha njegovog objašnjavanja nije apstraktna, da stvara neku filosofiju, nego da bude praktično rukovođenje u duhovnom probuđenju. Onaj ko je mogao da prihvati upućivanje na nedvojstvo Sopstva, može da vidi kako je njegovo Sopstvo identično sa Božjim, kao i sa stvarnošću sveta. A onaj koji se, naprotiv, grčevito drži prividne stvarnosti njegovog Ja-iskustva, može da razume Sopstvo samo kao uslovljeno i stvoreno od Boga tvorca. Bhagavan je objašnjavao u zavisnosti od razumevanja ljudi. U ovoj, kao i u drugim temama, ukazivao je na beskorisnost diskusije. Korisno je ići ovim ili onim putem, ali ne i stvarati teoriju o tome.

Sve religije prepostavljaju tri osnovna pojma: svet, individualnu dušu i Boga. Ali, oni se manifestuju u okviru jedne stvarnosti. Samo dok postoji Ja može se reći da ova tri postoje

odvojeno. Zato je savršeno ono stanje kada se biva u jedinoj stvarnosti Sopstva gde ne može postojati Ja.

"Svet je stvaran!" "Ne, on je samo iluzorna pojava." "Svet je izraz svesti!" "Ne, on je spokojstvo". Čemu koristi da se tako objašnjava? Kada čovek neposredno opaža Sopstvo, bez objektivnog podvajanja, pri čemu nestaju sve predstave o jedinstvu ili dvojstvu jer nema ni Ja, tada čovek boravi u stvarnosti koja sve to smiruje.

Ako je čovek identifikovan sa svojim oblikom, samim tim će se i svet i Bog javljati kao oblici. Ali ako je čovek bezobličan, nepojavan i neuslovljen, ko bi tu uviđao i određivao oblike i na osnovu čega? Može li se bez očiju videti bilo šta? Onaj koji vidi je u Sopstvu koje nije ničim uslovljeno niti određeno.

Brahman ne može da se vidi ili spozna. On je izvan trostrukog odnosa onoga koji vidi, videnja i viđenog, ili onoga koji zna, saznanja i onoga što se saznaje. Stvarnost je oduvek jedna i ista. Pojava sveta i našega neznanja o njemu je posledica naše nesvesnosti spram Sopstva u svakom trenutku. Niti je znanje, niti neznanje na bilo koji način stvarno. Stvarnost je slobodna od svih suprotnosti. Ona nije ni svetlost, kao što nije ni tama, iako o znanju ponekad govorimo kao o svetlosti, a o neznanju kao o tami.

Ako je neko insistirao na razumevanju svih detalja, Ramana je tada objašnjavao i pojedinosti, ali uvek je pri tome vraćao tragaoca na okretanje pažnje ka Sopstvu.

Jedan vrlo miran mladi čovek, gospodin Tompson, koji se dugo godina zadržao u Indiji i ozbiljno studirao indijsku filozofiju, pitao je:

"Šrimad Bhagavad Gita kaže: "Ja sam oslonac Brahman", a na drugom mestu stoji: "Ja sam u srcu svakoga." Tako se otkrivaju različiti aspekti jednog istog principa. Razumem da postoje tri aspekta: 1. transcendentalni, 2. lični, 3. kosmički. Da li ostvarenje treba da se odigra u jednom od njih, ili u svima zajedno? Na prelazu sa kosmičkog u transcendentalni aspekt vedanta odbacuje imena i oblike kao maya. A zatim vedanta ponovo kaže da je sve Brahman, predstavljajući ga u zlatnim ornamentima. Kako treba da razumemo pravo stanje stvari?"

Bg: U Giti stoji: Brahmano hi pratishataham. Kada je ovo Aham (Ja) poznato, tada je sve (apsolutno) poznato.

P: To je samo pitanje stanovišta.

Bg: Ti sada misliš da si individualan, da je izvan tebe univerzum, a iznad univerzuma Bog. Tako imaš ideju odvajanja. Ove ideje moraju da nestanu jer, niti je Bog od tebe odvojen, niti od kosmosa. Gita takođe kaže: "Ja sam Sopstvo koje živi u srcima svih ljudi. Ja sam nastanak, razvoj i kraj svih bića."

Nije, dakle, Bog samo u srcima svih, nego je i tvorac svih, njihovo uporište i njihov kraj. Sve dolazi iz Njega, u Njemu su, i najzad u Njemu završavaju. Stoga ništa nije odvojeno.

P: Kako treba da razumem ovaj iskaz u Giti: "Sav ovaj kosmos je deo mene."

Bg: To ne znači da se jedan mali Božji deo odvajava od Njega i oblikuje univerzum. Njegova šakti (energija) je aktivna i kosmos se manifestuje kao rezultat jedne faze takve aktivnosti. Slično iskazu u Puruša sukta: "Sva bića oblikuju podnožje Njegovih stopala," što ne znači da je Brahman podeljen.

P: To razumem. Brahman je sigurno nedeljiv.

Bg: Dakle, činjenica je da je Brahman sve i da je nedeljiv. On je uvek ono što jeste u stvarnosti. Tu stvarnost čovek ne opaža i to je upravo ono što treba da spozna. Da bi bio u Istini, čovek mora da ovlada smetnjama koje sprečavaju bivanje u bezvremenoj i neuslovljenoj Istini, da je Sopstvo isto što i Brahman. Sve smetnje zajedno obrazuju tvoju predstavu odvojenog bića kao individue. Nastojanje da se bivanje Istine ovako razume, odvešće do otkrića da Sopstvo nije različito od Brahmana.

Hrišćani se – izuzev najvećih mističara, drže predstave jednog nepromenljivog, za sebe stvarnog i odvojenog Ja. Bhagavan je o tome imao jednu diskusiju sa jezuitskim sveštenikom, ali je ona ostala nezavršena. Bhagavan je pokušao da okrene sveštenikov um ka unutra, ka samoistraživanju, a sveštenik je umesto toga zahtevao teorijsko objašnjenje.

Dr. Emile Cathier, profesor filosofije, pitao je:
Možeš li, molim te, da mi daš rezime tvog učenja?

Bg: Možeš ga ponajviše naći u maloj knjižici "Ko sam ja?"

P: Pročitaću je. Ali, da li bih mogao da čujem iz tvojih vlastitih usta centralnu tačku tvoga učenja?

Bg: Upravo je to centralna tačka.

P: Nije mi jasno šta podrazumevaš pod tim.

Bg: Da treba da pronadeš centar.

P: Stvoren sam od Boga. Zar Bog nije različit od mene?

Bg: Ko stvara ovo pitanje? Bog ne. Ti ga sam stvaraš. Pronađi, dakle, ko si ti sam i tada ćeš možda otkriti da li je Bog različit od tebe ili nije.

P: Ali Bog je savršen, a ja sam nesavršen. Kako ikada mogu da ga upoznam?

Bg: To ne tvrdi Bog. Ti stvaraš pitanja. Kada otkriješ ko si ti sam za sebe, tada ćeš znati šta je Bog.

P: Ti si svoje Sopstvo otkrio. Pomogni nam da i mi saznamo da li je Bog različit od tebe.

Bg: To je pitanje samoga postojanja. Svako mora sam za sebe da ga spozna.

P: Oh! Razumem. Bog je beskonačan, a ja sam konačan. Ja sam ličnost koja ne može nikada da se rodi u Bogu. Zar ne?

Bg: Za beskrajno i savršeno ne postoji razlika. Ako je jedno biće konačno i uslovljeno, tada ne može postojati beskrajnost i neuslovljenost. Tvoj iskaz je očigledno protivurečan.

P: Ali ipak postoje oba: Bog i delo.

Bg: Kako si ti svestan Sopstva?

P: Ja imam dušu. Poznajem je kroz njene postupke.

Bg: Da li si nju poznavao u dubokom snu?

P: Svi postupci su prekinuti u dubokom snu.

Bg: Ali ti, sam po sebi, postojiš takođe i u snu kao i sada. Koja od ova dva stanja smatraš da ti jedino pripada kao stvarno?

P: Budnost i spavanje samo su slučajnosti. Ja sam supstanca iza slučajnosti.

Pogledao je zatim na sat i rekao da mu je vreme da ide na železničku stanicu. Pošto se zahvalio Bhagavanu, otišao je. Tako je razgovor iznenada završen.

Sledeći razgovor se odnosi na različite probleme koji su uznemiravali filozofe i teologe: o Božjoj svemoći i slobodnoj volji, prirodnim zakonima i Božjem delu, ličnom i neličnom Bogu. Ipak, ton razgovora pokazuje da Ramana nije svemu tome pridavao veliku važnost.

P: Kakav je odnos između moje slobodne volje i moći Najvišeg?

a) Da li je slobodna volja ega u skladu sa Božjom svemoći?

b) Da li je slobodna volja ega u skladu sa sveznanjem Boga?

c) Da li su prirodni zakoni u skladu sa sveznanjem Boga?

Bg: Da. Slobodna volja je bivanje u sadašnjosti, a ne u uslovljenim aktivnostima i izrazima volje koji se samo čine slobodnim. Ovaj ego doživljava samog sebe kroz postupke koji kao da se događaju u vremenu i prostoru pod uticajem raznih zakona. On svoju volju treba da uvidi kao jednu kariku u lancu uzroka i posledica.

Svemoć i sveznanje Boga ego uvek razume samo kroz pojavne oblike i delovanja svoje sopstvene volje. To znači da je ego uvek usmeren prema pojavnim oblicima i zavistan od njih. Prirodni zakoni su manifestacija Božje volje i potpuno su uslovljeni i određeni.

Sledeći dijalog je karakterističan za Bhagavanovo odbijanje da diskutuje o teoriji, i za istrajnost u neophodnosti prakse.

P: Da li je Bog ličan?

Bg: Da, on je osnova ličnosti – Jastvo, koje je uvek sadržano u tebi. Ti daješ prednost svetovnim stvarima i zato ti izgleda kao da Bog stoji u pozadini. Ako napustiš sve i samo njemu težiš, tada će ostati On sam, kao Jastvo, kao stvarnost tvoje Sopstvene prirode.

P: Prema advaita vedanti, najviši stepen ostvarenja treba da bude potpuno jedinstvo sa Bogom, a prema vasishtadvaiti to je ograničeno jedinstvo, dok dvaita tvrdi da uopšte nema jedinstva. Koje od ovih gledišta treba da se smatra ispravnim?

Bg: Zašto lupáš glavu oko toga šta će se i kako jednog dana dogoditi u budućnosti? Svi se slažu u tome da Ja postoji. Pravi tragalac treba najpre da otkrije, bez obzira kojoj školi pripada, šta je to Ja. Tada će se samo po sebi saznati kako će biti konačno ostvarenje, da li će Ja da se sjedini sa

Najvišim bićem ili će da ostane od njega odvojeno. Mi ne možemo da preduhitrimo završetak, već težimo očuvanju čistog uma.

P: Zar ne bi za tragaoca bilo od koristi u pravom usmerenju da nešto razume o konačnom ostvarenju?

Bg: Pokušavati da se sada sazna kakvo je najviše ostvarenje jeste beskorisno i štetno.

P: Zašto?

Bg: Zato što se tada nalaziš na pogrešnoj osnovi. Dolaziš pomoću intelekta do svojih zaključaka a on svetli samo svetlošću koja se stvara iz Jastva. Zar nije preterivanje kada se intelekt usmerava da sa svojom slabom svetlošću osvetli ono najveće?

Kako bi intelekt mogao da bude merodavan za utvrđivanje prirode najvišeg stanja ostvarenja? On ne može nikada da dosegne Sopstvo jer je uslovljen, stvoren. To bi ličilo pokušaju da se otkrije svetlost u središtu Sunca pomoću male sveće. Vosak bi se rastopio mnogo pre nego što bi sveća došla u blizinu Sunca. Potpuno se posveti ovde i sada otkrivanju Istine svoga bivanja, koja stalno nastaje i zbiva se u tebi iz trena u tren, umesto da se predaješ ispraznim spekulacijama.

Ponekad su bila postavljena pitanja o mnogobrojnim Hindu božanstvima. U vezi s tim treba napomenuti da Hindusi, kao hrišćani i muslimani, veruju u jednog Boga. Nekoliko pitanja o Bogu je bilo postavljeno od Hindusa. Oni obožavaju Boga u njegovim različitim manifestacijama i oblicima, pri čemu jedni ne negiraju druge.

P: Zašto se govori o tako mnogo Bogova?

Bg: Telo je samo jedno, ali ono ostvaruje mnoge funkcije i dela. Izvor svih dela je isti. Tako je i sa Bogovima.

Ponekad je pitano da li su razni Bogovi i nebesa stvarni. Ali takvo se pitanje zasniva na prihvatanju konkretne stvarnosti fizičkog sveta i individualnosti tela onoga koji pita. Takvu pretpostavku Bhagavan nije priznavao. Umesto toga, okretao je ova pitanja – kao i sva druga – na razotkrivanje Sopstva.

P: Da li su Bogovi Išvara i Višnu stvarni na svojim nebesima?

Bg: Onoliko su stvarni koliko i ti u svome telu.

P: Mislim, da li imaju konkretno postojanje kao moje telo, ili su oni uobrazilja, kao rog zeca?

Bg: Oni postoje stvarno.

P: Ako stvarno postoje, tada moraju negde i biti. Gde su?

Bg: U tebi.

P: Tada su oni samo moja predstava, nešto što ja stvaram i određujem.

Bg: Sve je tako.

P: Ali, ja mogu da stvorim čistu uobrazilju, kao što je rog nekog zeca, ili fikciju, dok postoje takođe i činjenice nezavisno od mojih predstava. Da li Bogovi Išvara i Višnu postoje na ovakav način?

Bg: Da.

P: Da li je Bog predodredio razrešenje svega na kraju jednog kosmičkog ciklusa?

Bg: Zašto bi on bio za to potreban? Onaj ko razotkrije Sopstvo, došao je do razrešenja bivanja kosmosa i time je oslobođen. Išvara, koji je beskrajno mudriji i moćniji od čoveka, ne treba da bude oslobođen.

P: Znači, postoje Bogovi i demoni?

Bg: Da.

P: Kako bismo mogli sebi da predstavimo najvišu božansku svest?

Bg: Kao to što jeste.

Naročito su bila interesantna pitanja koja su postavljena od strane jednog Muslimana, profesora, o himni o liku Arunačale koju je napisao Bhagavan.

P: Pročitao sam pet himni i vidim da su one posvećene Arunačali. Međutim, ti si nedualist, zašto si označio Boga kao jedno određeno biće?

Bg: Poštovalac, Bog i himne – svi su u Sopstvu.

P: Ali ti adresiraš Boga. Odredio si ovo brdo Arunačala za Boga.

Bg: Ako ti možeš Sopstvo da identifikuješ sa telom, zašto obožavalac ne bi mogao da identifikuje Sopstvo sa Arunačalom?

P: Ako je Arunačala Sopstvo, zašto je baš ono trebalo da se izdvoji od mnoštva drugih brda? Bog je svuda, zašto ga određuješ baš kao Arunačalu?

Bg: Šta je tebe dovelo iz Allahabada do ovog mesta? Šta je sve ove ljude dovelo ovamo?

P: Sri Bhagavan.

Bg: A šta je mene ovamo dovelo? Arunačala. Privlačna snaga ne može da se porekne. Može se reći da je Arunačala unutra, a ne spolja. Sopstvo je Arunačala.

P: U svetim knjigama postoje različiti pojmovi: Atman, Paraatman, Puruša itd. Kakve su razlike među njima?

Bg: Za one koji su te reči osmislili, sve one imaju isto značenje. Ali neprosvetljeni ljudi su ih razumevali na različite načine, zavisno od razvoja njihove ličnosti.

P: Ali, zašto se upotrebljavaju mnoge reči za istu stvar?

Bg: To uslovljavaju okolnosti. Sve označavaju Sopstvo. Para znači ne-relativno, ili suprotno od relativnosti tj. apsolutno.

Bhagavan je često pravio primedbe koje bi površni kritičar mogao da oceni kao da su suprotstavljene religioznosti, isto kao što su to činili neupućeni kritičari Budinog učenja.

Bg: Zašto se brineš o Bogu? Mi ne znamo ništa o Njegovom postojanju, ali možemo upoznati stvarnost našega postojanja. Dakle, okreni se ka samome sebi i razotkri Sopstvo.

To nije bilo nagovaranje na bezbožnost, jer Bhagavan govori, kao i Buda, iz same stvarnosti. On se jednostavno prilagodio nivou pitaoca i savetovao mu da je bolje da se usredsredi na ono što je bivstvujeće i što može da upozna, nego da brine o svojim zamišljanjima i razmišljanjima. Ponekad bi govorio ljudima da ne treba da se brinu oko toga da li Bog postoji ili ne, da li je ostvarenje Istine u jedinstvu sa Bogom ili nije, već bi jednostavno trebalo da istraju u razotkrivanju Sopstva u svakom trenutku. Ako bi ga potpuno otkrili, tada bi znali odgovore na sva egzistencijalna pitanja. U tome ne pomaže razmišljanje.

Objašnjavajući jednoj posetiteljki iz Amerike, Bhagavan je rekao:

Jedino je Sopstvo stvarno. Sve postojeće je nestvarno. Tvoj um i tvoja svest nemaju nezavisno postojanje od tvoga bivanja. U Bibliji stoji: "Budi miran i znaj da sam ja Bog." Samo je mir potreban da bi se otkrilo da je to "Ja sam" Bog.

Kasnije je dodao:

Celokupna vedanta je sadržana u dva biblijska iskaza: "Ja sam onaj koji jesam" i "Budi miran i znaj, da sam Ja Bog".

Onome koji je tvrdio da je samoistraživanje isuviše teško, preporučio je predanost i pokornost.

P: Kako treba misliti za vreme meditacije?

Bg: Šta je meditacija? To je prestanak mišljenja. Ti si smeten mislima koje stalno stvaraš. Um se koncentriše i jača tako što se zadržava na jednoj misli napuštajući sve druge. Ovakvo uporno vežbanje donosi onu neophodnu jačinu uma koja je potrebna za okretanje i dolaženje do izvora nastajanja misli. Meditacija je različita u zavisnosti od ovakve jačine uma, tj. zrelosti tragaoca. Ako je čovek dovoljno zreo, može direktno da se okrene ka misliocu i zadrži se u svom Sopstvu, izvoru svega koji je čista svest bivanja.

Ako čovek ne može da se direktno okrene sebi samom, tada mora da meditira o Bogu, ili nečem drugom, ne bi li mu um tokom vremena postao dovoljno čist za boravak u Sopstvu, čime se otvara jedinoj Istini bića.

Ako bi neko izabrao stazu predanosti, upućivao ga je na potpunu predanost.

P: Bog se opisuje kao manifestovan i kao nemanifestovan. O manifestovanom se kaže da stvara svet kao deo svoga bića. Ako je tako, zar ne bismo mogli da ga spoznamo kao deo sveta, u njegovom manifestovanom događanju?

Bg: Spoznaj najpre samoga sebe, umesto zahteva za spoznavanjem prirode Boga i sveta.

P: Ako spoznam samoga sebe, da li ću time spoznati i Boga?

Bg: Da, Bog je u tebi.

P: Šta onda ometa nastojanje da spoznam samoga sebe i Boga?

Bg: Tvoj nemirni um i naopaki način življenja.

P: Ja sam slabo stvorenje. Zašto Gospod ne ukloni unutrašnje smetnje?

Bg: On će to učiniti ako ti tome težiš.

P: Zašto On sam ne obezbedi ovu težnju u meni?

Bg: Za to mu se Ti moraš predati.

P: Ako se predam Njemu, da li je tada neophodna molitva Bogu?

Bg: Sama predaja je najmoćnija molitva.

P: Ali zar ne treba čovek da razume Njegovu prirodu pre nego što Mu se preda?

Bg: Ako misliš da će Bog u stvarnosti svoje prirode da čini samo ono što bi tebi odgovaralo, bolje je da zaboraviš na Boga i spoznaš samoga sebe.

Ako je predaja istinska, tada nema teškoća ni frustracija.

P: Mi smo svetovni ljudi i opterećeni smo brigama kojih ne možemo da se oslobodimo. Molimo se Bogu i još uvek nismo spokojni. Šta da radimo?

Bg: Imajte poverenja u Boga.

P: Mi se Njemu predajemo, ali još uvek nema pomoći.

Bg: Ako si mu se predao, to znači da moraš da prihvatiš Božju volju i ne smeš da se žališ ako se dešava ono što tebi ne odgovara. Stvari mogu drugačije da se razvijaju nego što se čini da bi trebalo. Nespokojstvo koje nastaje usled razlike između stvarnog i zamišljenog često vodi ljude ka verovanju u Boga.

P: Ali mi smo svetovni ljudi. Imamo žene i decu, prijatelje i rođake. Ne možemo da ih ignorišemo i predamo se Božjoj volji a da ne sačuvamo trag individualnosti.

Bg: To znači da ne uspevate da se predate na pravi način. Sve što treba da činite jeste da potpuno verujete u Boga.

Ako se ide stazom predanosti, sve treba da se prepusti Bogu.

Bg: Gospod nosi sav teret sveta. Znaj da je laž kada Ja misli da nosi ovaj teret, slično kamenoj figuri u podnožju crkvenog tornja koja izgleda kao da nosi svu težinu. Čija je greška ako se putnik oseća neprijatno noseći prtljag na svojoj glavi, umesto da ga odloži u kolima koja voze i njega i teret?

Nikada ne sme biti nestrpljenja u odnosu na brzo ostvarenje. Jednom posetioću koji se interesovao oko toga odgovorio je:

Bg: Predaj se Njemu i prihvati Njegovu volju bez obzira na to da li se pokazuje ili se skriva. Čekaj da se dogodi Njegova volja. Ako hoćeš da On radi po tvojoj volji, tada to nije predaja nego ispoljavanje tvog ega. Ne možeš Ga moliti da ti se prilagodi, misleći da si se ti Njemu predao. On zna šta je najbolje, kad i kako treba da čini. Prepusti se potpuno Njemu. Sve je Njegov teret i ti si oslobođen briga. Sve tvoje brige, su zapravo Njegove. To je prava predaja.

Čak se i molitva može smatrati kao nedostatak poverenja i Bhagavan je ohrabrivao da se to čini što manje.

Bg: Vi se molite Bogu završavajući sa rečima: "Neka bude volja tvoja". Ako treba da bude volja Njegova, zašto se tada uopšte molite? Božja se volja sprovodi uvek i u svim okolnostima. Čak ni ljudi ne delaju iz svojih sopstvenih pobuda. Spoznaj Božju volju kao takvu i bićeš miran. Bog se za sve brine. On je sve i stvorio.

Ti si samo jedno od bezbroj bića. Ako se On brine o postojanju svih, zašto bi tebe izostavio. Čak i zdrav razum savetuje čoveku da prihvati Njegovu volju.

Nije potrebno da mu govoriš o svojim potrebama i željama. On ih sve zna i uvek će se odnositi prema njima u skladu sa stvarnošću na osnovu koje one i postoje.

U nekim slučajevima je ipak opravdano dejstvo molitve. Pri tome je, kao i u drugim slučajevima, Maharši objašnjavao gledište koje najviše pomaže duhovnom osvešćenju svakog pojedinca.

P: Hoće li se naše molitve ispuniti?

Bg: Da, one će se ispuniti. Nikako neće biti uzaludne. Svaka će misao, pre ili kasnije dovesti do svog rezultata. Snaga misli nije nikada uzaludna.

Pokazaće se da je razumevanje ovoga izuzetno važno. Ono ukazuje na univerzalnu snagu misli koja stvara dobro ili zlo, i odgovarajuće posledice na mislioca. Ovakvo razumevanje donosi veliku odgovornost, i to podjednaku za misli kao i za dela. Kao što je Hrist rekao da je podjednak greh požudno gledati ženu i zavesti je. Sledeće poglavlje na poseban način objašnjava ovo shvatanje.

Bg: Bez želje, odluke ili napora sunce izlazi, i samo prisustvo svetlosti izaziva toplotu, cvetanje lotosa, isparavanje vode i aktivnost ljudi na raznim dužnostima u životu. Igla se pokreće u samoj blizini magnetu. Na sličan način duša ili Ćiva, koja je određena trostrukom aktivnošću (guna) stvaranja, održavanja i razaranja, što se sve odigrava unutar bivanja najviše svesti Gospoda, izvodi dela koja su u skladu sa njenom karmom nakon kojih se opušta u miru. Ali, u samom Bogu nema namera, nijedno delo i nikakav događaj ne dotiču Njegovo biće. Ovo stanje nedodirljive plemenitosti može da se uporedi sa stanjem sunca koje ostaje netaknuto aktivnostima života na zemlji.

DODATAK IZ DRUGIH IZVORA

Postoje dva načina da se postigne predaja. Prvi je gledati u izvor nastanka Ja i utrnuti ga u tom izvoru. Drugi je osećati "Ja sam bespomoćan. Jedino je Bog svemoćan i osim da se u potpunosti prepustim Njemu, nema drugog načina da budem siguran". Ovako postepeno razvijamo uverenje da jedino Bog postoji, i da sam Ja beznačajan. Obe metode vode istom cilju. Potpuna predaja je drugi naziv za jnanu ili oslobođenje.

Bhakti (predaja) se ne razlikuje od mukti (oslobođenje). Bhakti je kada je bitno jedino Sopstvo.

RELIGIJE

I z prethodnog poglavlja trebalo bi da bude jasno da Ramanino učenje nije protivno bilo kojoj religiji. Ako bi filosofi i teolozi pokušali da dokažu kako je čovekova duša u osnovi stalno odvojena od Boga, on bi odbijao takav tok razgovora i pokušavao da ih okrene ka duhovnom istraživanju. U ostvarenju Istine moguće je znanje, dok je bez ostvarenja svako osmišljavanje bez ikakve osnove.

Pokazujući svoju toleranciju, Bhagavan nije bio isključivo vezan za hinduizam, jer inače ova religija priznaje da onaj ko je u stalnom ostvarenju Sopstva stoji iznad svih religija. On je na vrhu brda do kojeg vode različite staze sa svih mogućih strana. Bhagavan je imao mnogo sledbenika koji nisu bili Hindusi i nijednog nije nagovarao da menja svoju religiju. Religije sadrže dva oblika aktivnosti koji se mogu nazvati horizontalnom i vertikalnom. Horizontalna uravnotežuje i kontroliše život pojedinca i društva prema veri i moralu, obuzdavajući ljudsku prirodu u pristojnom životu i umiranju. Vertikalna se brine za duhovni razvoj onih koji su sposobni za viša saznanja, ili pokušaj dosezanja najviše Istine još za života. Bhagavan se uglavnom bavio ovim drugim vidom religije i putevima duhovnog ostvarenja pa zato njegovo učenje nije bilo u sukobu ni sa jednom religijom. One koji su ga sledili, vodio je neposrednim i direktnim putem ostvarenja Sopstva, a za to je svaka religija imala osnova. Svaku od vodećih religija smatrao je dobrom, a kada su mu dolazili oni koji nisu sledili nijednu religiju, on nije nastojao da ih usmerava na neku posebnu. Kada je bio pitan o raznim religioznim vežbama, tada je naglašavao njihovo dublje značenje, a u pogledu različitih religija otkrivao je njihovu jedinstvenu osnovu.

P: Šta je to yoga?

Bg: Yoga je neophodna onome koji se nalazi u stanju viyoga (odvojenost, razuzdanost). Ali u stvarnosti postoji samo Jedno. U ostvarenom Sopstvu nikakvih razlika više neće biti.

P: Da li kupanje u reci Gang ima neko dejstvo?

Bg: Gang je u tebi. Kupanje u onoj zagađenoj reci navešće te da drhtiš od hladnoće.

P: Treba li ponekad da čitamo Bhagavad GITU?

Bg: Uvek.

P: Možemo li da čitamo i Bibliju?

Bg: Biblija i Gita su isto.

P: Biblija uči da se čovek rađa grešan.

Bg: Čovekovo postojanje je greh. Predstava "biti čovek" ne postoji u dubokom snu. Telesna misao stvara ideju greha. Samo mišljenje je greh.

P: Biblija tvrdi da je čovekova duša nepostojana.

Bg: Uverenje "Ja mislim" sačinjava ego i on je uzrok svakog nespokojsva. Istinski identitet je neuslovljen i on se izražava rečima "Ja sam onaj koji jesam".

Odbijao je sve predstave o tome da nebo može imati oblik, o bilo kojoj religiji da se radi, jer dok ima oblika ima i onoga koji vidi, viđenja i objekta koji se vidi. To je dvojstvo u kome nema jedinog Sopstva.

P: Postoji kratak opis duhovnog iskustva Svete Tereze u martovskom izdanju Prabuddha Bharata. Ona je obožavala jednu figuru koja je za nju bila živa i pri tom se nalazila u stanju blaženstva. Da li je to isto što i saktipata?

Bg: Živa figura označava predanu meditaciju. Saktipata priprema um za okret ka Sebi.

Postoji koncentracija uma na vlastitu senku koja posle izvesnog vremena oživljava i odgovara na pitanja koja joj se postave. To se postiže snažnim zanosom uma u meditaciji. Ali, sve što dolazi spolja je prolazno. Takve pojave mogu za trenutak da izazovu blaženstvo, ali time se ne ostvaruje stalni mir. On se ostvaruje samo razaranjem avidye (neznanja).

P: Zar ne možemo da vidimo Boga u konkretnom obliku?

Bg: Možete da ga vidite samo u svome umu. Svaki oblik koji se vidi postoji samo u umu poštovaoca, i on uslovljava određen oblik i način pojave Boga. To nikako nije konačno iskustvo stvarnosti. Ono je još uvek izraz dualiteta i odgovara prirodi sna ili vizije. Stvarno prepoznavanje Boga počinje samoistraživanjem – a to vodi otkrivanju Sopstva. Samoistraživanje je konačni put.

Ponekad su njegovi odgovori bili vrlo kratki i jasni, ali su i tada izražavali svu zrelost u stvarnosti. Njihov pomalo oštar oblik odgovara agresivnom pitanju.

P: Koja je religija najbolja od svih? Kakav je Bhagavanov metod?

Bg: Sve religije i metodi su isto.

P: Ali, da bi se postiglo oslobođenje, uče se različite metode.

Bg: Zašto hoćeš da se oslobodiš? Zašto ne ostaneš takav kakav si sada?

P: Hoću da se oslobodim patnje. To je, kažu, oslobođenje.

Bg: To uče sve religije.

P: Ali, kakav je metod?

Bg: Vratiti se onome iz čega si nastao.

P: Iz čega sam nastao?

Bg: Upravo to moraš da pronađeš. Da li su ova pitanja nastajala dok si spavao? Tada si takođe postojao kao ista ličnost.

P: Da, postojao sam u snu. I um je takođe postojao. Ali čula su bila isključena tako da nisam mogao da govorim.

Bg: Da li si ti individualan? Da li je to ova svest? Da li je bila aktivna dok si spavao?

P: Ne. Ali učenjaci kažu da se individualnost razlikuje od Boga.

Bg: Ne brini se o Bogu, opažaj u sebi samom.

P: Šta u meni samom? Ko sam ja?

Bg: Baš to moraš ti sam da opaziš. Tada ćeš znati sve o sebi. Dok to ne učiniš, stalno ćeš iznova i uzalud postavljati pitanja.

P: Kada se probudim, vidim ovaj svet neizmenjen.

Bg: Dok spavaš, o svetu ne znaš ništa. A ipak, postojiš u oba stanja. Šta se, dakle, promenilo? Tvoja stvarna priroda ne može tako da se menja u suprotnosti, već mora da bude ono što jeste, nezavisna.

P: Kako se to može dokazati?

Bg: Da li čoveku treba dokaz za postojanje sopstvenog bića? Ostani svestan samoga sebe i sve ostalo raspašće se u Istini.

P: Zašto se onda dualisti i nedualisti prepiru među sobom?

Bg: Kada bi svako ostao svestan Sopstva, ne bi bilo nikakvih prepirki.

Duhovno iskustvo se izražava na različite načine, zato što se bezobličnom mora dati neki oblik kako bi iskustvo uopšte postalo spoznato kao takvo. Ali osnova njihovog nastanka je ista.

P: Da li je iskustvo konačne stvarnosti za svakoga isto ili postoje razlike?

Bg: Konačna stvarnost je jedna ista i takvo iskustvo je uvek isto.

P: Ali, ja nalazim razlike u interpretacijama konačne stvarnosti.

Bg: Interpretacije se stvaraju razumom. Aktivnost uma je uvek različita, pa su zato i interpretacije različite.

P: Njihov način izražavanja može biti različit u zavisnosti od prirode onih kojima je to izražavanje i namenjeno.

Jedni koriste izražajne oblike hrišćanstva, drugi islama, treći hinduizma itd. Da li to zavisi samo od vrste njihove uslovljenosti kulturom ?

Bg: Da, ali ma kakvi oni bili u okolnostima u kojima nastaju, izvor im je isti.

Tako je i sa različitim metodama i školama unutar jedne religije.

P: Različiti učitelji su osnovali različite škole i objavili različite Istine, tako zbunjujući ljude. Zašto?

Bg: Svi su oni doneli znanje jedne iste stvarnosti, samo putem različitih gledišta. Takve razlike su bile neophodne, jer je bivstvujuće prihvatano aktivnošću uma a ona je ne samo kod svakog čoveka, već i u svakom trenutku različita. Sve te različitosti počivaju na istoj stvarnosti.

P: Oni upućuju na različite puteve. Koji put čovek da izabere?

Bg: Ti govoriš o putevima kao da se nalaziš na jednom mestu, a tvoje Sopstvo na drugom, pa moraš nešto da učiniš da bi došao do Sebe. Ali, u stvarnosti, suština tvoga Sopstva događa se upravo ovde i sada, to si ti u svakom trenutku. To je isto kao i kada bi ti, koji si ovde, pitao ljude za put ka Ramanašramu, a zatim se žališ da ti svako pokazuje neki drugi put, pa se pitaš kojim treba da ideš.

Iako je Bhagavan potvrđivao sve religije, stalno je usmeravao ljude ka razotkrivanju Sopstva.

P: Zašto religije govore o Bogovima, nebu, paklu itd?

Bg: Samo zato da bi ljudima na posredan način postalo jasno da su u jedinstvu sa postojećim svetom i da je sva istina o tome sabrana u njihovom Sopstvu. Religije odgovaraju psihološkim očekivanjima vernika, jer tome i služe.

P: Šta je cilj takvim opisima?

Bg: Da učvrste čoveka u stvarnosti Sopstva.

P: Bhagavan se uvek izražava sa najvišeg gledišta!

Bg: (Smešeći se) Ljudi ne opažaju neposrednu i čistu Istinu svog svakodnevnog, uvek prisutnog i bezvremenog bivanja u samoj stvarnosti. To je Istina Sopstva. Ima li nekoga ko nije svestan sebe? Pa ipak, tu svesnost Sopstva oni ne ostvaruju do kraja, već naprotiv, očajnički hoće da znaju šta je izvan toga: o svetu, nebu, paklu, ponovnom rođenju ... svemu. Oni vole tajne, a ne otvorenu Istinu. Religije im u tome ugađaju. Na taj način ih kultiviraju kako bi bila moguća spoznaja Sopstva. Ma koliko lutao uokolo, na kraju ćeš morati da se vratiš Sopstvu. Zašto to ne bi učinio već sada?

Citiran je raniji odgovor u kome su ljudi upućivani da stalno čitaju Bibliju ili GITU. Ipak su, drugom prilikom, podsećani na to da se i sveti spisi moraju ostaviti radi spoznaje.

Bg: Svi sveti spisi postoje zato da bi čoveka usmerili ka otkrivanju ishoda svoga postanka. Oni ne pokušavaju da postignu nešto novo. Treba samo odustati od nesvesnih predstava i uzaludnih pokušaja. Ali umesto toga ljudi pokušavaju da dosegnu nešto nepoznato i izuzetno jer misle da njihova sreća i spokoj leže u nečem što se zbiva izvan. Takvi se pokušaji uvek žalosno završavaju.

Svi spisi, bez izuzetaka, objašnjavaju da je neophodno savladati um kako bi se bivalo u stvarnosti. I kada se jednom shvati da je nadvladavanje uma krajnji cilj svih spisa, tada ih više ne treba studirati. Ono što je potrebno za takvo prevladavanje jeste direktno istraživanje samoga sebe pomoću pitanja "Ko sam ja?". Ovo se samoistraživanje ne može izvesti proučavanjem spisa. Čovek može da ostvari Sopstvo samo upućivanjem na realnost prisutnog bivanja. Ja je sačinjeno od pet ljuski (koša), dok su spisi izvan svega toga. Zato je besmisleno ostvarivati Sopstvo proučavanjem spisa, za to se moraju razotkriti svi omotači.

Samo pitanjem "Ko sam ja koji se zbiva?" i uviđanjem stvarnosti našeg bivanja iz trena u tren, omogućava se oslobođenje. Održavati um stalno prisutnim u Sopstvu jeste Atmavičara, dok se dhyana sastoji u neprekinutoj koncentraciji nad Sopstvom kao sat-ćit-ananda (bitak, svesnost, blaženstvo). Zaista, na jednom određenom stepenu otkrivanja Sebe, čovek zaboravlja sve što je do tada znao i učio.

Čovek ostvarene celovitosti Sopstva jeste sve što sveti spisi govore i nagovaraju. Zbog toga su oni za takvog čoveka potpuno nepotrebni.

DRUGI DEO

OD TEORIJE KA PRAKSI

Kako je pokazano u prethodnom delu, teorija koju je Bhagavan izlagao bila je usmerena samo ka omogućavanju prakse. Ipak, bilo je potrebno voditi slobodne i suptilne dijaloge o mogućnostima slobodne volje i čovekove predodređenosti, zato što je bilo puno ljudi koji su se pitali o svrsi napora ka oslobođenju kada je sve unapred određeno, ili kada će se svi ljudi i onako vratiti svom izvoru.

Jedan posetilac iz Bangalena je rekao: "Šankara kaže da smo svi mi sve vreme oslobođeni i da nismo vezani iluzijom, da se svi vraćamo Bogu od koga smo i potekli, kao varnice iz vatre. Ako je tako, zašto činimo sve moguće grehe?"

Ramana u odgovoru kazuje da se sa stanovišta ega, to ne može videti.

Bg: Uistinu, mi nismo vezani. To znači da naše Sopstvo nije ničim određeno. Zaista, sve se kreće svome ishodu. Ali, ako ti postojiš u nekoj drugoj stvarnosti od ove jedine, moraćeš da iskušavaš sve grehe, kako si rekao, i trpiš posledice svojih dela. Tome ne možeš umaći. Ako te neko udari, možeš li reći: "Ja sam slobodan, udarac ne utiče na mene i ne osećam bol." Ako to

zaista možeš, tada si slobodan, inače, kakvu korist imamo od toga, ako tuđim rečima samo govorimo o slobodi?

Bhagavan je ponekad davao izjave koje površno posmatrane izgledaju kao potvrđivanje apsolutne predodređenosti. Kada je u mladosti napustio svoj dom dosegavši konačno ostvarenje, majka ga je tražila i konačno našla. Tada se nalazio u ćutnji, i na njenu molbu da se vrati kući, svoj odgovor je napisao, umesto da ga izgovori:

"Svemogući određuje sudbinu duše u skladu sa njenom prarabdha karmom. Što je određeno da se ne dogodi, neće se ni dogoditi, ma šta pokušao. A ono što je određeno da se dogodi, dogodiće se, ma koliko hteo da sprečim. To je sigurno. Zato je najbolje ostati miran u Sebi.

Tako je govorio i poštovaocima.

Sve aktivnosti kroz koje telo treba da prođe, određene su u trenutku njegovog rođenja. Nije u tvojoj moći ni da ih prihvatiš, niti da ih odbaciš. Mogućnost jedine slobode koju imaš jeste da okreneš svoj um ka samom sebi i na izvoru nastanka njegovih aktivnosti odvратиš se od svega.* Niko ne može reći zašto je jedino ta sloboda i nikakva druga ostavljena čoveku. To je božanski plan.

P: Da li su predodređeni samo važniji događaji u čovekovom životu, na primer, zanimanje, način života, ili su određeni svi postupci, pa i oni najjednostavniji, kao uzimanje čaše sa vodom i kretanje u prostoriji?

Bg: Sve je unapred određeno.

P: Kakvu tada čovek ima odgovornost i slobodnu volju?

Bg: Zašto telo postoji? Ono je predviđeno za sve aktivnosti koje u prirodnim uslovima treba da sprovedu. Što se tiče slobode, čovek je uvek slobodan da sebe ne poistovećuje sa telom i da ne bude dodirnut radošću i patnjom koji proizilaze iz aktivnosti tela.

U stvarnosti nedvojstva uopšte se ne javlja kontradikcija između slobodne volje i predodređenosti. Kao kada bi se grupa ljudi, koja nikada nije videla radio, prepirala oko toga da li čovek koji se nalazi u kutiji može da peva neku drugu pesmu. Kada bi znali da tu nema čoveka, ne bi ni postavljali takvo pitanje. Na sličan način odgovor na pitanje da li ego poseduje slobodnu volju ili ne, jeste da ego ne postoji i da je zato pitanje o njegovoj slobodi nerealno. Bhagavanov uobičajen odgovor bio je da treba pronaći ko to ima slobodnu volju ili je predodređen.

P: Da li čovek ima bilo kakvu slobodnu volju ili je sve u njegovom životu unapred određeno?

Ako se nema uvid u ono što je upravo rečeno o nestvarnosti ega, tada bi sledeći odgovor mogao biti protivurečan.

Bg: Slobodna volja postoji samo na osnovu individualnosti Ja. Onoliko koliko postoji uverenje u realnost individualnog Ja, toliko postoji i uverenje u slobodnu volju. Svi sveti spisi utemeljeni su u ovoj činjenici i savetuju da se predstava o slobodnoj volji postavi na realnoj osnovi: ne na slobodnoj volji, nego na volji za slobodom od svih uslovljenih suprotnosti Sopstva. To je jedini put svake sudbine.

Prema svedočenju Bhagavana, individualitet je iluzoran. Sve dok je čovek uveren da se nalazi u odvojenom i zasebnom postojanju, dotle je ubeđen da "ima slobodnu volju", bar kada je njegova ličnost u pitanju. Oba uverenja su izrazi iste iluzije. Kontradikcija između predodređenosti i slobodne volje oduvek je mučila filozofe i teologe i mučiće ih i dalje, jer je ona nerešiva na nivou dvojstva, odnosno da postoji tvorac i nasuprot njemu ono što je stvoreno. Ako stvoreno biće ima slobodnu volju, tada tvorac nije svemoguć i sveznajuć, on i ne zna šta se događa, jer ne može da kontroliše slobodne odluke stvorenog bića. Sa druge strane, ako je tvorac sveznajuć i svemoguć, ako unapred sve određuje i kontroliše, onda je stvaranje samo suvišno. Tada ne može biti ni pitanja slobodne volje, niti bilo čega. Međutim, u advaiti, ili nedvojstvu, takav paradoks ne postoji. Ego je taj koji nema slobodnu volju, jer u stvarnosti i ne postoji. Ali na nivou čulne i uslovljene stvarnosti on postoji i uvek teži svojoj autonomiji: "slobodnoj volji". On je iluzija uslovljene slobode u kojoj se nepostojeće i potpuno uslovljeno smatra stvarnim po sebi i za sebe. To je mislio Bhagavan, kada je rekao: "Slobodna volja postoji samo na osnovu individualnosti Ja." Sledeća rečenica u jednom odgovoru odvrća od umišljanja i vodi ka bivstvovanju.

Pronađi kako u tebi nastaju predstave slobodne volje ili predodređenosti i ostani takav, kao pre njihovog nastanka. Tada si oslobođen oba pojma i to je prava svrha diskusije o ovim pitanjima. Kome se ta pitanja postavljaju? Otkrij to i bićeš miran.

Istinska karma–yoga, bhakti, jnana, sastoje se u otkrivanju onoga koji pravi karmu, ili traži ponovno sjedinjenje kroz yogu ili oseća odvojenost od svog Gospoda ili je u neznanju. Nijedno od ovih stanja ne postoji izvan Ja. Razaranjem Ja čovek boravi u sebi, oslobođen svih mogućih iluzija.

U stvarnosti svi smo sat–cit–ananda. Ali uobražavamo da imamo sudbinu i da nam se događaju teškoće.

Pitao sam ga zašto mi to uobražavamo, zašto smo u neznanju?

Bhagavan je rekao: "Otkrij u sebi kako su ove misli i predstave nastale, i otkrićeš da to sve nikada nije ni bilo tvoje, niti si u tome učestvovao, da si oduvek bio sat–cit–ananda. Velikim borbama i odricanjem čovek nastoji da postane ono što oduvek sam Jeste. Sva moguća nastojanja i aktivnosti postoje samo zato da bi nestao iluzoran utisak vezanosti za patnju samsare.

Onoliko koliko smo uvereni da smo mi onaj koji deluje, utoliko ćemo i podnositi plodove toga delanja. Ako ispitivanjem ko čini dela, čovek spozna neuslovljeno Sopstvo, osećaj da on nešto čini nestaje, a s njim i sva karma. Ovo je bezvremeno oslobođenje.

P: Da li je sve predodređeno? Ima li neke koristi od molitve ili bilo kakvih težnji, kada će se ionako dogoditi ono što je određeno da se dogodi? Treba li da ostanemo pasivni?

Bg: Postoje samo dva načina: da se sudbina izbriše ili da se bude nezavistan od nje. Prvi je da se ispitivanjem kome je namenjena ova sudbina otkrije da je jedino Ja uslovljeno sudbinom, a ne Sopstvo, i da Ja ne postoji u stvarnosti. Drugi način je da se potpunom predajom Gospodu poništi Ja spoznajom bespomoćnosti u stavu "Ne ja, već Ti, o, Gospode". Potpuno napuštajući osećaj "ja" i "moje", prepusti Gospodu da čini sa tobom šta želi. Da bi se pobedila sudbina, neophodno je potpuno brisanje Ja–iskustva, bilo da se to postiže samoistraživanjem, bilo putem predanosti.

Ovakav odgovor je uobičajen za duhovne Učitelje. On me podseća na život sufi sveca Abu Saida koji je priredio Nikolson. On u svojoj knjizi dolazi do zaključka da je svetac govorio o predodređenosti, a praktično usmeravao na slobodu od vezivanja. Ma kako to filosofima bilo kontraverzno, to je praksa svih duhovnih Učitelja, upravo kao što nas je Hrist uveravao da ne može

ni vrabac da padne iz svog gnezda bez znanja Božje volje i da su čoveku sve vlasi na glavi izbrojane, kao što Kuran potvrđuje da je Bog sveznajuć i svemoguć i da ako on hoće – vodi na pravi put; a ako hoće – zavodi s puta. Ipak, svi oni usmeravaju ljude ka ispravnoj težnji i odvraćaju od grešnog bezumlja. Bhagavan je bio vrlo kategoričan u tome da je neophodna ispravna težnja. Svako to može uvideti u svakodnevnom životu, bez obzira koje učenje zastupa. Čovek čini fizičko nastojanje da stavi jelo u svoja usta a ne misli: "Šta mi koristi da jedem, ako mi je predodređeno da umrem od gladi." On brine o sebi bez pitanja o tome. Istu brigu, bez promišljanja, treba da vodi i kada je u pitanju njegova duhovna zrelost.

Jedan mladić iz Kolomba, Šri Lanka, rekao je Bhagavanu:

J. Krišnamurti poučava metod pažnje koja je oslobođena napora i izbora, za razliku od metode nasilne koncentracije. Da li bi Bhagavan bio tako ljubazan da objasni kako se najbolje meditira i koju meditaciju treba da prihvatimo?

Bg: Svesnost bez napora i izbora jeste naša prava priroda. Ako možemo to da postignemo i ostanemo takvi, to je dobro. Ali to čovek ne može postići bez napora voljne meditacije. Od iskona vasane usmeravaju um ka spolja, prema objektima. Sve se misli moraju napustiti i um okrenuti ka unutra, a za to je potreban napor. Naravno, svi Učitelji i sve svete knjige savetuju opuštenost od zbivanja i mirovanje u meditaciji, ali to nije lako učiniti najednom. Zbog toga je potreban napor volje i discipline. Čak i ukoliko nađete nekoga ko je odmah ostvario tišinu i potpuno smirenje, budite sigurni da je on za to neophodan napor već savladao u prethodnom životu. Potpuna svesnost ostvaruje se jedino voljnom meditacijom. Svejedno je kakva će ona biti. Pronađi kako ti je najlakše da se oslobodiš svih misli dok boraviš u Sebi potpuno svestan i budan, i istraj u tome.

Bhagavan je citirao nekoliko stihova velikog tamilskog pesnika i sveca Thayumanavara, čija je suština sledeća: Ako budeš miran, doći će blaženstvo spokoja, ali ma koliko nagovarao svoj um na ovu činjenicu, on se sam nikada neće smiriti. Um će kazivati umu (samome sebi) da treba da bude miran kako bi bio blažen, ali se sam nikada neće smiriti. Svi spisi o tome govore, o tome možemo slušati od velikana, i od samog našeg Učitelja, ali i pored svega toga mi nismo mirni nego lutamo u neznanju o pravoj prirodi Sopstva. Da bi se postiglo stanje mira oslobođenog od napora, neophodno je predano nastojanje koje izvire iz same svesnosti Sopstva, a to znači iz volje koja je nezavisna od našega uma i beskrajno moćnija i celovitija od njega.

I zaista, sve dok ne dođe do potpunog oslobođenja, čoveku je nemoguće da dela bez napora. Na to ga prisiljava sama priroda aktivnosti njegovog uma, kao što je rekao Sri Krišna Arđuni u Bhagavad Giti, da ga njegova urođena priroda prisiljava na borbu.

P: Želeo bih jedno detaljnije objašnjenje. Treba li da radim bez ikakvog naprezanja?

Bg: Sada je za tebe nemoguće da ne činiš napor. Ali, kada zađeš dublje, napor ti više neće biti potreban.

P: U čemu je razlika između meditacije i sabranosti (samadhi) u Sopstvu?

Bg: Meditacija se počinje i održava pomoću svesnog nastojanja uma. Kada svesno nastojanje potpuno nestane, to se naziva samadhi.

Ako možeš da budeš miran u sebi dok se nalaziš u ma kakvom poslu, to je ispravno. Ali, ako ti to nije moguće, čemu ti koristi da budeš neaktivan u delanju? Uvek, pri svakoj aktivnosti, ne napuštaj Sopstvo.

Meditacija je borba. Čim započneš meditaciju, druge misli se čvrsto skupe i teže da nadvladaju misao koje se držiš. Ovo održavanje pažnje na jednu misao mora malo po malo da dobija u snazi kroz redovnu vežbu.

Kada postane dovoljno jaka, nadvladaće i poništiće sve druge misli. Meditacija uvek predstavlja ovakvu borbu i nastojanje. Sve dok postoji Ja, neophodno je nastojanje u naporu. Kada Ja nestane, svako je delovanje slobodno i spontano.

Nema uspeha bez nastojanja. Smirenje uma nije sposobnost koju si zadobio svojim rođenjem. Nekolicina koji uspevaju u tome, svoj uspeh pripisuju nepokolebljivoj istrajnosti.

Ponekad neko dođe do iskre stvarnosti iako nije stalno preusmeren ka njenom izvoru. U tom slučaju nastojanje je neophodno sve do ostvarenja.

Nastojanje je neophodno do potpunog ostvarenja. Tada se Sopstvo mora samo spontano ispoljavati, inače potpunost nije čista. Do Sopstvene jednostavnosti i spontanosti mora se biti spreman na svaki napor.

Ponekad se ispravno nastojanje označava kao dužnost.

P: Zašto bih pokušavao da postignem ostvarenje? Izroniću iz ove iluzije na isti način kao što se budim iz sna. Dok spavam, ne činim napor da se probudim.

Bg: Dok sanjaš, ti nisi svestan sebe u stanju sna, pa zato nemaš težnju da iz njega izađeš. Ako uspeš da u svom životu obrazuješ izvesnu intuiciju s kojom će ti iskustvo spavanja postati jasno, pa zatim pročitaš ili čuješ od Učitelja da je ceo ovaj život i celokupno postojanje jedna vrsta sna, ova će ti intuicija nametnuti dužnost. Na kraju, kako ćeš doći do Sopstva ako ti sam to ne učiniš?

Povremeno bi tragalac bio podsećan na to da je i samo nastojanje jedan izraz iluzije o individualnosti bića, kao u sledećem vrlo sličnom razgovoru.

P: Kaže se da je naš život u budnom stanju takođe jedan san, sličan snu dok spavamo. Ali, dok spavamo, mi ne činimo svesni napor da se probudimo iz sna, a on se završava bez ikakvog nastojanja sa naše strane i mi se budimo. Zašto ne može na sličan način i budno stanje, koje je u stvarnosti samo druga vrsta sna, samo od sebe da se završi bez našeg nastojanja i premetne nas u istinsku stvarnost?

Bg: Tvoja predstava da moraš da činiš napor kako bi se oslobodio ovog sna budnog stanja i nađeš u Istinskoj stvarnosti – takođe je san. Kada uvidiš stvarnost svog Sopstva, uvidećeš da nije bilo niti sna za vreme spavanja, niti budnosti, kao i da nisi podložan različitim stanjima.

Pitanje je nekada poprimalo oblik otvorenog sukoba, ne između nastojanja i odluke, nego između nastojanja i milosti. Bilo je onih koji su se pitali kakav smisao ima nastojanje, ako je ostvarenje zavisilo od Božje milosti ili Gurua. U ovakvom ili sličnom obliku ova sumnja se javlja u svim religijama. Kako sledeći razgovor pokazuje, ovakva protivurečnost nema realnu osnovu.

P: Kaže se da samo izabrani postižu ostvarenje. To je prilično obeshrabrujuće.

Bg: To samo znači da ne možemo ostvariti Sopstvo pomoću našeg vlastitog uma, bez pomoći Božje milosti.

Ja bih dodao: Bhagavan takođe kaže da čak i ova milost ne dolazi slučajno, nego je čovek zadobija svojim otvaranjem ka njoj u nastojanju koje potiče ne samo iz ovog, već i iz prethodnih života.

P: Ali, čovekovo nastojanje može biti i beskorisno. Kakav siguran podsticaj čovek može naći za svoj napredak?

Upitao sam, gde je rečeno da čovek ne treba da čini napor ili da je nastojanje beskorisno, i posetilac je pokazao na tekst "Ko sam ja?". Tamo piše da neobjašnjiva snaga Gospoda sve obuhvata i sadrži, o svemu odlučuje, i da mi ne treba da brinemo oko toga šta treba da radimo.

Ukazao sam na to da ono što se ovde odbacuje nije čovekovo nastojanje, nego uverenje "Ja sam onaj koji deluje". Pitao sam Bhagavana da li je moje objašnjenje dobro, i on je potvrdio.

P: Da li je za uklanjanje neznanja milost neophodna?

Bg: Svakako. Ali milost je uvek i svuda prisutna. Milost je Sopstvo. Ona nije nešto što mora da se postigne. Treba samo da se zna da ona postoji. Na isti način je i sunce izvor svetlosti i ono nema senku. Kao senka, i neznanje je nestvarno, nema nikakvu osnovu u stvarnosti bivanja. Zato se kaže da nestaje kada se uvidi njegova nestvarnost. Sunce sija, i ti si u njegovoj svetlosti, pa ipak, ako hoćeš da ga vidiš, moraš da se okreneš ka njemu. Na sličan način se samo pomoću ispravnog nastojanja otkriva milost, iako je ona uvek prisutna u svemu postojećem.

P: Pomoću želje za predanošću iskusiće se, verujem, velika milost?

Bg: Predaj se jednom zauvek i pusti želju! Dok postoji osećaj identiteta "ja sam onaj koji dela", postoji i želja. Tako Ja–uverenje nastavlja da postoji. Ali, ako se sa tim prestane, tada Sopstvo zrači neskrivenim sjajem stvarnosti. Uverenje "Ja delujem" jeste okov, a ne delanje u stvarnosti. "Budi miran i znaj da sam Ja Bog". Mir je potpuna predanost u kojoj više nema nikakve individualnosti. To je mir kada nema aktivnosti uma, jer jedino u aktivnosti uma nastaju sve želje i osećaj identiteta "Ja delujem". Ako se sa svim tim prestane, nastaje mir. U njemu se otvara znanje koje odražava Sopstvo. To više nije uslovljeno "znanje" u podvojenosti onoga koji zna, saznanja i onoga što se zna.

P: Možda Božja milost nije uvek pouzdana.

Bg: Ako nezreli um ne oseća milost Božju, to ne znači da ona nije tu. To bi značilo da Bog ponekad nije milostiv, a to bi, opet, značilo da nije uvek Bog.

P: Da li to odgovara Hristovoj izreci: "Kako misliš, tako ti se događa?"

Bg: Upravo tako.

P: Koliko mi je poznato, u Upanišadama piše da samo Atman zna da bira Atman. Zašto Atman treba uopšte da bira? I zašto bira jednu određenu ličnost?

Bg: Kada sunce izađe, mali cvetovi u travi otvaraju se ka njemu, ali ne svi. Da li je zbog toga odgovorno sunce? Pupiljak takođe ne može sam od sebe da procveta, za to mu je potrebna svetlost sunca.

P: Zar ne možemo reći da se pomoć Atmana koristi zato što je navukao veo iluzije preko sebe?

Bg: Možeš tako da kažeš.

P: Ali, zar on tada ne može sam da je ukloni?

Bg: On će to i učiniti. Ali, ko se žali na iluziju? Pitaj to samog sebe.

P: Zašto bih se ja išta pitao? Sam Atman treba da ukloni veo iluzije.

Bg: Ako se Atman žali na iluziju, tada će je on i ukloniti.

P: Ako je najviša Bit sveprisutna, kako se o tome govori, tada bi njeno ostvarenje trebalo da bude najprostija stvar. Sveti spisi ipak kažu da bez Njegove milosti Gospod ne može ni da se obožava, a još manje da se ostvari. Kako tada može jedinka pomoću vlastitog nastojanja da ostvari najvišu Bit ili Sopstvo, osim pomoću Njegove milosti?

Bg: Ne postoji vreme u kome je najviša Bit bila nepoznata i neostvarena, jer ona je jedno isto sa Sopstvom. Božja milost je ista kao i svesna neposrednost njegove sveprisutnosti, ili, drugim rečima, kao ispoljavanje prosvetljenja. Neznanje o ovom (u Sebi–samom) ispoljavanju neposrednosti Božje milosti – nije dokaz da nje nema. Ako sova ne vidi sunce koje osvetljava ceo svet, da li je to nedostatak sunca? Tome je razlog nesavršenost ptičjeg vida. Tako se čovekovo neznanje, nesvesnost Sopstva, ne može pripisati Atmanu. To je problem njegovog neznanja. Najviša Bit je večna milost. Zato u stvarnosti ne postoji jedan takav individualan čin kao što je davanje milosti, jer je ona uvek u svemu prisutna. Ispoljavanje milosti nije određeno i ograničeno posebnim vremenom i okolnostima.

Okrenuti se Bogu i primiti njegovu milost jeste jedno isto.

P: Uvek iznova izranjaju sumnje i dileme. Kako sa njima treba da se postupi?

Bg: Jedna sumnja izranja i razjašnjava se. Dolazi druga i njeno razjašnjenje otvara prostor sledećoj i to tako ide dalje. Ne postoji mogućnost da se razjasne sve sumnje i problemi. Umesto toga, otkrij kome se sumnje pojavljuju. Otkrij njihov izvor i tu ostani. Tada će sumnje prestati da se pojavljuju. Jedino se tako sve sumnje razrešavaju.

P: Samo mi milost može pomoći da to učinim.

Bg: Milost nije odvojena od tvog bića. Zapravo, sama tvoja potreba za milošću proističe iz nje, iz milosti koja je suština tvoga bića.

Milost se označava kao milost Boga ili Gurua.

P: Zar uspeh ne zavisi od milosti Gurua?

Bg: Da, ali zar samo tvoje nastojanje ne proističe iz ove milosti? Njeni plodovi rastu iz nje. Ima jedna strofa u Kaivalya sutri koja kaže:

"Oh, Guru, uvek si bio pored mene bdijući nada mnom iz rođenja u rođenje i usmeravao si moj put dok nisam postao slobodan."

Sopstvo se spolja pojavljuje kao Guru ako to okolnosti zahtevaju, inače ostaje u unutrašnjosti i čini sve što je potrebno.

P: Nalazim da će moja praktična nastojanja biti bezuspešna sve dok se Bhagavanova milost ne spusti na mene.

Bg: Milost Gurua je uvek prisutna. Ti samo zamišljaš da je ona negde visoko iznad i da mora da se spusti do tebe. Ali ona je stvarnost koja počiva u tvom srcu, i čim ti pođe za rukom nadilaženje ili otapanje uma sagledavanjem njegove stvarnosti, svejedno kojom metodom, milost će izbiti iz tebe kao iz izvora.

TREĆI DEO

ŽIVOT U SVETU

A ko bi neko doneo odluku da na osnovu Bhagavanove pouke krene od teorije ka praksi, postavilo bi se pitanje kako bi to uticalo na njegov život u svetu, među ljudima. Hinduizam ne nameće aktivnim duhovnim tragaocima neophodno fizičko odricanje, kao što to čine izvorna učenja Hrista ili Bude. Ovde se položaj domaćina više odobrava i poštuje. Prema starom društvenom poretku u Indiji, čovek tek pošto ispuni svoje dužnosti kao domaćin i ostavi jednog ili više sinova da ga naslede, treba da se povuče u beskućnike. Učenje o ne-dvojstvu, zajedno sa stazom samoistraživanja (opisanoj u jednom od ranijih poglavlja) koja se zasniva na njemu, ipak je primerenije onima koji se odriču sveta nego onima koji bi da uživaju u njemu. Zato je bilo razumljivo da su mladi često pitali Bhagavana da li da se povuku iz sveta.

To je bio s jedne strane i dobar znak snage, jer za njih odricanje od sveta nije značilo povlačenje u malu kućicu okruženu vrtom, kako se to zamišlja na Zapadu, ili povlačenje u grubu sigurnost nekog manastira. To bi bilo lutanje bez zavičaja u nepoznatoj sredini, bez ikakve imovine, život od isprošene hrane i u odbačenoj odeći, spavanje u pećinama ili gde je već moguće. U današnje vreme jedan sadhu (pustinjak) ponekad prihvata pomoć od svoje porodice, malo hrane i nešto odeće, ali to je ipak jedan ogoljen i nemilosrdan život. I pored toga Bhagavanu su postavljana pitanja u vezi prihvatanja ovakvog načina života, i on se uvek uzdržavao od dozvole. Po njemu je bitan unutarnji preobražaj i on je morao da se dogodi u umu, ma kakvi bili uslovi života.

Bg: Zašto uopšte misliš da si ti domaćin? Isto tako, misao da si ti sanyasin (isposnik) biće u tvome umu, ako hodaš okolo kao sanyasin. Bez obzira da li ćeš ostati domaćin ili se odrekneš da to budeš, pa odeš u šumu, tvoj misaoni um je s tobom. Uverenje "Ja sam" jeste izvor svih misli u umu. Ono stvara telo i svet i pušta te da misliš da si domaćin. Ako se odrekneš, tada će samo misao odricanja da zameni misao o porodici, a okolna šuma tvoju kuću. Ali uobičajena mentalna aktivnost kao prepreka između tebe i stvarnosti i dalje postoji. Ona se čak znatno povećava u novoj sredini. Promena okoline nije rešenje. Jedina prepreka je misaoni um koji mora da se nadvlada, svejedno da li kod kuće ili u šumi. Ako to možeš da učiniš u šumi, zašto ne bi mogao i kod kuće?

Zašto da menjaš okolinu? Ti sada možeš da učiniš sve što je potrebno, bez obzira na vreme i okolnosti.

P: Da li je moguće biti u samadhiju u svetovnim aktivnostima?

Bg: Uverenje "Ja radim" jeste prepreka. Osvesti sebe pitanjem "Ko radi?". Otkrij ko si ti u stalnoj svesnosti. Tada te rad neće vezivati, spontano ćeš biti slobodan od njega. Ne čini napor niti kad radiš, niti kada se opuštaš od rada, tvoj napor te vezuje za um. Šta treba da se desi, desiće se. Ako ti je određeno da radiš, biće ti nemoguće da to izbegneš. Prepusti to sve, dakle, višoj sili. To zaista nije tvoj izbor, da li da se odrekneš ili da nastaviš sa radom.

Žene koje nose krčag vode na glavi zastanu da razgovaraju, ali ostaju pribrane i zadržavaju svoju pažnju na krčag. Slično je i kada mudrac obavlja neki rad: njegov um ostaje u svom Sopstvu i aktivnost ga ne odvraća od toga.

P: Mislim da je seksualno uzdržavanje neophodno za domaćina, ako hoće da ima uspeha u samoistraživanju. Da li je to tačno?

Bg: Otkrij prvo ko su žena i muškarac. Tada se takvo pitanje neće ni postaviti.

P: Zar Brahmacharya (seksualna uzdržanost) nije neophodna za samoistraživanje?

Bg: Brahmacharya znači "živeti u Brahmanu" i to nema veze sa uzdržavanjem, kako se to na uobičajeni način shvata. Istinski Brahmacharya jeste onaj koji živi u Brahmanu i samo u njemu nalazi blaženstvo. Kako bi tada mogao da traži drugi izvor sreće? Uistinu, napuštanje Sopstva osnova je svakog zla.

P: Ali, zar seksualno uzdržavanje nije neophodno za yogu?

Bg: Ona je samo pomoć za ostvarenje, među mnogim drugima.

P: Znači, uzdržavanje nije neophodno. Može li oženjen čovek da ostvari Sopstvo?

Bg: Svakako. To je samo pitanje zrelosti uma. Oženjen ili neoženjen, čovek može da ostvari Sopstvo jer je to stvarnost koja se zbiva ovde i sada. Kada to ne bi bilo tako, kad bi bilo moguće dostići ga samo u budućnosti, kao sticanje nečeg novog, tada ne bi bilo vredno truda. Istina koja se ne zbiva sada, nije večna. Sve što mogu da kažem jeste da se Sopstvo zbiva ovde i sada i da je Ono samo ono što Jeste.

P: Da li je neophodno prihvatiti zavet odricanja, sanyasu, da bi se postiglo samoostvarenje?

Bg: Sanyasa znači napuštanje svoje individualnosti, a ne ošišati glavu i obući crvenu odeću. Čovek može da bude domaćin, ali ako ne stvori novu identifikaciju, tada je on sanyasin. Sa druge strane, čovek može da nosi crvenu odeću i luta kao beskućnik, ali sve dok misli da je sanyasin, on to nije. Razmišljati o odricanju, onemogućava odricanje od samoga sebe.

Šta podrazumevaš pod zavetom sanyase? Misliš li da to znači napustiti svoj dom i nositi odeću određene boje? Bilo kuda da odeš, čak i u nebo da odletiš, zar neće tvoj um biti sa tobom? Ali, možeš li da ga ostaviš iza sebe i odeš bez njega?

Zašto bi tvoje dužnosti u životu i tvoje zanimanje trebalo da budu smetnja tvom duhovnom pročišćenju? Ima li, na primer, razlike između tvojih aktivnosti kod kuće i na poslu? Na poslu

neopterećeno ispunjavaš svoje dužnosti i ne brineš o onome o čemu tvoj poslodavac brine, o svojoj zaradi. S druge strane, svoje kućne dužnosti ispunjavaš sa osećanjem vezanosti i brineš da li će one biti korisne za tebe i tvoju porodicu. Moguće je, međutim, da se sve životne aktivnosti obavljaju neopterećeno i samo Sopstvo doživljava kao stvarno. Pogrešna je pretpostavka da se životni zadaci ne ispunjavaju pošteno kada je čovek učvršćen u Sopstvu. To je kao kada se glumac preobuče za određenu ulogu, i čak preživljava lik u drami koju izvodi, ali on sve vreme vrlo dobro zna da nije ona ličnost iz drame, već nešto sasvim drugo u stvarnom životu. Na sličan način, zašto bi tvojoj svesnosti smetala telesna aktivnost, koja stalno stvara osećaj "ja sam telo", ako ti sigurno znaš da nisi telo nego Sopstvo? Ništa što telo čini ne treba da ometa tvoj boravak u Sopstvu. Ovakva učvršćenost u Sopstvu nikada ne može da naškodi pravovremenom ispunjavanju svake dužnosti koje ima telo, isto kao što glumcu uloga na pozornici ne može da naškodi njegovom znanju o pravom stanju u životu.

P: Jasno je rečeno da dok postoji i najmanji trag predstave "ja sam onaj koji dela", ne može biti ostvarenja. Da li je moguće da domaćin, koji iskreno želi oslobođenje, ispunjava svoje dužnosti bez ove predstave?

Bg: Ne potiču sva dela samo na osnovu predstave "ja sam onaj koji dela". Zato nema razloga da se pita može li se delati i ispunjavati dužnost bez ove predstave. Uzmi jedan prost primer. Knjigovođa koji ceo dan radi u svom uredu, pouzdano se bavi svojom dužnošću. Za posmatrača može da izgleda kao da on nosi svu finansijsku odgovornost preduzeća. Ali se zna da on nije lično odgovoran za prihode i rashode, pa je neopterećen osećajem "ja sam onaj koji dela", iako istovremeno sasvim predano radi svoj posao. Na isti način je za domaćina koji iskreno traži oslobođenje, sasvim moguće da ispunjava svoje dužnosti koje su mu zapravo određene karmom, bez ikakvog osećanja vezanosti u životu, i da samog sebe vidi kao instrument za obavljanje tog rada. Takvo delovanje nije smetnja na putu duhovnog sazrevanja, niti ova zrelost ometa čoveka da ispunjava sve obaveze u svakodnevnom životu. Samospoznaja nije protivna bilo kom delanju i njeno ostvarenje ne ometa aktivnosti nego ih usavršava, niti bilo koja aktivnost onemogućava samospoznaju.

P: Kakvu svrhu ima domaćinski život za duhovno usmerenog čoveka, ako mora sve vreme da provede u radu za izdržavanje porodice? Kakve koristi on ima od toga?

Bg: Rad jednog domaćina koji izvršava sve svoje dužnosti i brine za izdržavanje porodice, predano radeći, ne obazirući se na to da sebi ugađa, treba da se posmatra kao nesebično služenje porodici, briga za nju njegova je karma. Ali, može se postaviti pitanje o tome kakvu korist domaćin dobija od porodice. Odgovor je da on nema direktne koristi, već je ispunjavanje dužnosti prema njoj bilo sredstvo duhovnog sazrevanja, kako bi postigao potpuno ispunjenje kroz ostvarenje najvišeg cilja, a to je oslobođenje – najveća nagrada za svaki napor. Stoga duhovan čovek ne očekuje ništa od članova svoje porodice, niti od svog porodičnog života.

P: Kako može jedan domaćin, stalno zaposlen svojim porodičnim dužnostima koje ga stalno podstiču novim aktivnostima, da postigne izdvojenost i slobodu od težnji ka aktivnostima, kada je stalno njima obuzet?

Bg: Samo za posmatrača izgleda kao da je prosvetljeni otac porodice obuzet svojim kućevnim dužnostima, ali on u stvarnosti nije aktivan. Spoljašnja aktivnost ga ne sprečava od toga da boravi potpuno slobodan, izdvojen i miran. On je u sebi slobodan od nemirnog stremljenja ka delanju i učinku.

P: Treba li da se povučem iz poslovnog života i da čitam knjige vedante?

Bg: Kada bi stvari imale nezavisno postojanje, to znači, ako bi one postojale nezavisno od tebe, tada bi ti bilo moguće da se od njih povučeš. Ali one ne postoje izdvojeno. One svoje postojanje duguju tebi, tvojim mislima, a gde se možeš od njih povući? Što se tiče čitanja knjiga iz vedante, možeš da ih čitaš koliko hoćeš, ali ti one mogu samo reći da moraš ostvariti Sopstvo u sebi. Sopstvo se ne može naći u knjigama. Moraš ga otkriti za sebe samog, u sebi samom.

P: Da li je od koristi zavet ćutanja?

Bg: Unutarnja tišina nastaje predajom. A to znači biti bez Ja.

P: Da li je za sanyasina neophodna usamljenost?

Bg: Usamljenost je u umu čoveka. Neko može da bude u masi a ipak da sačuva mir uma. Tako je on uvek u usamljenosti. Opet, neko može da živi u šumi a ipak da bude nesposoban da smiri svoj um. Za njega se ne može reći da živi u izdvojenosti. Izdvojenost je stanje smirenog uma. Onaj ko je vezan za stvari spoljašnjeg života ne može naći mir ma gde ga tražio, dok nezvan čovek živi uvek u miru.

Prema tome, Bhagavan nije govorio u prilog zaveta ćutanja, kako to ljudi ponekad čine, da bi se izdvojili od uticaja društva. Prava izdvojenost, kako je on učio, jeste smiren um. Ako je on aktivan, beskorisno je ćutati. Treba nadići oba, i govor i aktivnost uma, tj. mišljenje.

Ćutanje u izdvojenosti je iznuđeno. Ograničavanjem govora u društvu, ćutanje se uravnotežuje. Mora biti govornika da bi se govorilo. Ako je um onoga koji govori sabran, smiruje se i govor. Cilj zaveta ćutanja jeste ograničavanje mentalnih aktivnosti koje se izazivaju govorom. Ali ako je um smiren, tada je to nepotrebno i ćutanje postaje prirodno stanje.

Nemoguće je odreći se aktivnosti, sve dok um nije za to zreo.

P: Kako aktivnost može pomoći? Zar ona ne čini još težim već pretežak teret kojeg moramo da se oslobodimo?

Bg: Nesebično izvedeno delovanje čisti um i pomaže mu da se učvrsti u meditaciji.

P: Da li bi čovek odricanjem od aktivnosti bio stalno u meditaciji?

Bg: Pokušaj! Ali tvoje latentne sklonosti to neće dozvoliti. Ispravna meditacija dolazi samo postepeno, uporedo sa postepenim slabljenjem tvojih naklonosti, zahvaljujući milosti Gurua.

Bhagavan nije davao svoju saglasnost za odricanje od sveta čak ni u slučaju čoveka koji je ispunio svoju karmu kao otac porodice, imao odrasle sinove koji bi ga nasledili, iako to dozvoljava klasična indijska tradicija.

P: Ja nisam srećan u svojoj porodici. Tamo nemam više šta da radim. Što je trebalo da se uradi učinio sam, i sada su u kući unučići. Treba li da ostanem tamo, ili da sve napustim i odem?

Bg: Treba da ostaneš tamo gde Jesi. A gde si ti sada? Jesi li u kući ili je kuća u tvom umu? Postoji li neka kuća koja je odvojena od tebe? Kada ti je svest učvršćena u tvom vlastitom biću, tada ćeš otkriti da je sve spojeno s tobom i takva će pitanja postati besmislena.

P: Onda, znači, treba da ostanem kod kuće.

Bg: Ti treba da ostaneš u svesnosti svoga bića.

Ponekad je Bhagavanu bilo postavljeno pitanje zašto se on sam odrekao sveta i živeo kao beskućnik a ne preporučuje ovakav život drugima, i on je jednostavno odgovarao da je to bila njegova sudbina (karma). Podsetimo se na to da je put kojim je on usmeravao, samoistraživanje i uravnotežen život. Bhagavan je stvorio put koji je odgovarao potrebama našeg vremena. On je sam morao da bude učvršćen u ostvarenju, da bi mogao da ukaže na put.

P: Mogu li da se bavim duhovnim istraživanjem dok sam zaokupljen svakodnevnim aktivnostima ovoga sveta?

Bg: Da, naravno. To je ono što čovek i treba da čini.

P: Zar život u svetu nije prepreka? Sve knjige govore u prilog odricanja i napuštanja svetovnosti.

Bg: Svet postoji samo u tvom umu. On ne izgovara glasno: "Ja sam svet!" Ako bi to činio, tada bi uvek bio prisutan, čak i u dubokom snu. Ali pošto u snu nije prisutan, on je nepostojan. I zato što je nepostojan, nije stvaran. Zato što je nestvaran, Sopstvo može da ga savlada. Jedino je Sopstvo postojano. Odricanje je prestanak identifikacije sa ne-Sopstvom kao da je ono Sopstvo. Prestankom neznanja ne-Sopstvo prestaje da postoji. To je pravo odricanje.

P: Zašto si ti onda u mladosti otišao od svoje kuće?

Bg: To je bila moja prarabdha (sudbina). Ponašanje i način svačijeg života određeni su njegovom prarabdhom. Moja je bila takva, a tvoja će biti drugačija.

P: Zar ne treba i ja da se odreknem?

Bg: Kada bi to bila tvoja sudbina, to se ne bi ni pitao.

P: Ako prihvatim da ostanem u ovom svetu i sasvim se posvetim duhovnom istraživanju, mogu li tako da postignem ostvarenje u ovom životu?

Bg: Na to sam ti već odgovorio. Ti si uvek u Sopstvu. Ispravnim samoistraživanjem nikada ne možeš Sebe promašiti. Uspeh mora doći.

Mnogo evropskih i nekolicina indijskih posetilaca, postavljali su i suprotna pitanja. Ne o odricanju od sveta, već šta bi mogli da učine kako bi ga učinili boljim. Duhovno istraživanje im je izgledalo kao premali razlog da budu oslobođeni vezanosti za svet koji, ovakav kakav je, zahteva angažovanje. Ramanini odgovori su bili različiti i u skladu sa razumevanjem onoga koji pita. Ako je pitalac bio sposoban za duhovno razumevanje, usmeravao ga je na unutrašnju stvarnost.

P: Zašto je čitav svet u neznanju?

Bg: Pobrini se za samoga sebe i pusti svet da ide svojim putem. Šta je tvoja Sopstvena realnost? Ako si ti fizičko telo, tada istovremeno postoji i fizički svet, ali ako si ti um – tada postoji samo um.

P: Šta misliš o društvenim promenama?

Bg: Preobražaj ljudi prema Sopstvu, automatski dovodi do preobražaja društva. Pobrini se za Sopstveni preobražaj, pa će društvo i samo početi da se menja.

Ima ljudi koji su ovakav način razgovora teško prihvatili i koji su imali prirodnu sklonost ka predanosti. Tada ih je Bhagavan savetovao da se predaju Bogu, a to znači da sve čine u životu sa potpunim poverenjem u Boga, i to je sve. Rezultat toga će biti sloboda.

Bg: Sada ću ja tebe nešto da pitam: Kada se neko ukrca u voz, gde ostavlja svoj prtljag?

P: U kupeu ili teretnom vagonu.

Bg: On ga ne nosi na svojoj glavi ili na krilu dok sedi u vozu?

P: Samo bi glupak to uradio.

Bg: Hiljadu puta je gluplje nositi svoj vlastiti teret ako si jednom primio duhovno uputstvo, bilo putem uvida ili predanosti.

P: Da li se mogu odreći svih svojih odgovornosti i dužnosti?

Bg: Sećaš se velikog tornja u hramu? On ima puno figura, zar ne? Ima četiri velike u osnovi, po jednu u svakom uglu. Jesi li ih video?

P: Da.

Bg: Sada ti ja kažem da veliki toranj nose ove četiri figure.

P: Kako je to moguće? Šta time mislite?

Bg: Mislim da je pametnije tako nešto reći, nego to da ti nosiš sve brige, teret i odgovornost za život. Stvoreni univerzum nosi sav teret. Ti samo uobražavaš da to činiš. Sav svoj teret moraš da predaš njemu. Ma šta činio, bićeš samo instrument da se to učini za određeno vreme. Ne uobražavaj da nešto ne možeš da učiniš, ako nemaš želju ili ne doneseš odluku da to učiniš. Nije želja ta koja ti daje neophodnu snagu. Sva snaga jeste snaga Gospoda.

Ponekad je prevelika briga za stanje u svetu dolazila iz želje da se na sebe preuzme odgovornost.

P: Da li bi Bhagavan hteo da mi kaže svoje mišljenje o budućnosti sveta, pošto živimo u teškim vremenima?

Bg: Zašto se brineš za budućnost? Ti čak istinski ne poznaješ ni sadašnjost. Brini se za sadašnjost, a budućnost će se pobrinuti sama za sebe.

P: Hoće li uskoro u svetu nastupiti nova era prijateljstva i saradnje ili će potonuti u rat i kaos?

Bg: Postoji Jedan koji vlada svetom i Njegov je zadatak da nosi brigu sveta. On, koji je svetu poklonio život, takođe zna kako da se za njega i brine. On nosi sav teret ovoga sveta, a ne ti.

P: Ali ako se objektivno pogleda okolo, teško je reći da je ta briga dobronamerna.

Bg: Kakav si ti, takav je i svet. Kako možeš nastojati da razumeš svet, ako sebe nisi razumeo. Razumevanje sveta je pitanje za koje ljudi koji teže Istini ne treba da se brinu. Ljudi rasipaju svoju energiju na takva pitanja. Pronađi najpre Istinu o samome sebi i tada ćeš biti u položaju iz kog ćeš moći da razumeš Istinu o svetu čiji si ti sastavni deo.

P: Treba li da se trudim da pomognem svetu koji pati?

Bg: Snaga koja je tebe stvorila, stvorila je i svet. Ako je Bog stvorio svet, tada je njegov posao da se za njega i brine, ne tvoj.

To ne znači da je Bhagavan zagovarao hladnoću i bezdušnost prema čovekovoј patnji. Onima koji su u očajanju klonuli duhom, moralo se pomoći. Ali to se mora činiti u duhu ljubavi prema čoveku, što znači odbacivanje svih interesa u vezi sebe samoga. To se vidi u sledećem dijalogu.

P: Vidimo patnju u svetu, neki ljudi su vrlo gladni. To je fizička stvarnost. Za onoga koji je gladan, to je vrlo stvarno. Da li to treba da nazovemo snom i ostanemo nedirnuti njihovom patnjom?

Bg: Sa stanovišta spoznaje stvarnosti, patnja o kojoj govoriš sigurno je san isto tako kao što je san ovaj svet u kome je patnja jedan sastavni deo. U snu tokom noći ti sanjaš da si gladan, i druge takođe vidiš kako ih muči glad. Uzimaš da jedeš i dirnut sažaljenjem daješ i drugima da jedu. Sve dok je trajao san, ova patnja je bila isto tako stvarna kao i patnja koju sada vidiš u svetu. Tek kada si se probudio, otkrio si da je ona bila nestvarna. Možda si čak i dobro jeo pre nego što si otišao da spavaš, a ipak si sanjao da si ceo dan naporno radio po vrelom suncu, da si bio umoran i gladan. Tada si se probudio i video da si sit i da se nisi pomerio sa svog kreveta. Ali sve ovo ipak ne znači da za vreme dok sanjaš možeš tako da se ponašaš kao da patnja koju osećaš nije stvarna. Glad u snu mora da se zadovolji sanjanom hranom, i bližnji koji su gladni u snu moraju se njome nahraniti. Ti nikada ne možeš da brkaš oba stanja, san i budnost. Na sličan način, dok ne ostvariš potpunu svesnost i tako se probudiš iz ovog iluzornog pojavnog sveta, moraš da služiš društvu na taj način što ćeš ublažavati patnju kad god je vidiš. Ali to moraš da radiš bez uverenja "ja sam taj koji to radi". Umesto toga, moraš da znaš: "Ja sam sluga Gospoda". Ne smeš da budeš uobražen i misliš: "Ja pomažem čoveku koji mi je predan. On treba pomoć i ja sam u mogućnosti da mu je pružim. Ja sam iznad, a on je ispod". Moraš da mu pomažeš služeći u njemu Boga. Na taj način služiš Sopstvu i nikome više. Ti nikome drugome ne pomažeš, nego samom sebi.

Bhagavan je odvrtao od političke aktivnosti one koji su se posvetili traganju.

P: Da li je moja dužnost da budem patriota?

Bg: Tvoja je dužnost da budeš ono što Jeste, a ne da budeš ovo ili ono.

P: Indijci su posle duge borbe i teških gubitaka stekli nezavisnost. Zar ne bi trebalo da budemo zadovoljni i ponosni rezultatom?

Bg: U toku svog rada čovek treba da se preda višoj sili čija moć ne sme da se zaboravi i previdi. Kako čovek tada može da bude ponosan? Nikada ne treba brinuti za rezultat svoga delovanja. Samo tako karma postaje čista. Gandi je samog sebe predao božanskom i shodno tome radio je bez vlastitog interesa. On se nije bavio rezultatom i prihvatio ga je onako kako je dolazio. Takav treba da bude nacionalni vođa.

P: Hoće li takav rad biti krunisan uspehom?

Bg: Ovo se pitanje javilo jer se pitalac nije predao.

P: Zar ne treba da razmišljamo za dobrobit zemlje i da za to radimo?

Bg: Pobrini se najpre za samoga sebe i sve ostalo će da sledi na prirodan način.

P: Ne govorim lično, već za domovinu.

Bg: Prvo se predaj, pa se zatim pitaj dalje. Sumnje i brige se javljaju jer se nije dogodila predaja. Postigni pomoću predaje snagu i videćeš, kada je dobiješ, da se tvoja okolina mnogo poboljšala.

Ljudi koje je temperament privlačio ka aktivnosti i kojima je bilo teško da shvate da u duhovnoj stvarnosti nema dvojstva, drugih, pitali su da li je sebično tražiti Sopstveno ostvarenje ne shvatajući apsurdnost takve dileme.

P: Zašto Bhagavan ne ide po svetu i propoveda masama Istinu?

Bg: Otkud znaš da to ne radim? Da li se propovedanje Istine sastoji u tome da se stane na podijum i drži govor okupljenim ljudima? Takva propoved je samo okolnost znanja, ali to se još bolje može učiniti na miran način.

Jedan čovek može sat vremena slušati govor i otići, a da ne bude podstaknut da promeni način svog života. Drugi koji je boravio u svetom prisustvu neminovno dobija drugačiji pogled na svoj život. Šta je bolje: nametljivo i glasno propovedati bez dejstva, ili sedeti mirno i širiti intuitivan uvid i primer koji snažno utiče na druge? Kako nastaje govor? Najpre se iz apstraktnog znanja, čiste svesti, izdvaja Ja, ono svojom aktivnošću stvara misli koje se, na kraju, pretvaraju u reči. Reči su, prema tome, prauuci prvobitnog izvora. Ako reči mogu da imaju toliko dejstvo, koliko je tek moćnija propoved u tišini i miru!

Bhagavan je odgovarao onima koji su se pitali o koristi od ostvarenja – da je to najveća blagodet koja se drugima može pružiti. Zaista, Bhagavan je i sam bio živi dokaz za to, što se moglo videti kod mnogo ljudi kojima je pomogao prodirući do dna njihovog bića. Bili su preneti iz razdora i nevolje na pouzdan put slobode i razumevanja pomoću mirnog uticaja Njegove milosti. Ipak, podsećao ih je da sa stanovišta Sopstva ne postoje drugi kojima bi se pomoglo.

P: Da li moje ostvarenje pomaže drugima?

Bg: Da, naravno. To je najbolja moguća pomoć. Ali, kada si ostvaren, ti ne pomažeš drugima, jer, kao takav, ti vidiš Sopstvo u svemu i ništa izvan njega. Isto kao što zlatar procenjuje zlato različitih zlatnih ukrasa i u svima vidi samo zlato. Različiti oblici i posebna bića postoje samo dotle, dok sam sebe poistovećuješ sa telom. Kada prevaziđeš telesnu individualnost i drugi će nestati zajedno sa tvojim uverenjem da si individualno telo.

P: Da li će se to isto dogoditi sa biljkama, drvećem i svim ostalim?

Bg: Postoji li sve to uopšte odvojeno od tvog Sopstva? Najpre to pažljivo pronadi. Ti misliš o tome onako kako ih vidiš. Misao se projektuje od tebe samog. Pronadi gde misao nastaje. Na taj način neće se misli više pojavljivati i ostaće samo viđenje tvog Sopstva.

P: Teorijski to mogu da razumem, ali misli su još uvek prisutne.

Bg: Da, to je nalik filmskoj predstavi. Svetlost na platnu projektuje senke i njihov pokret daje gledaocima utisak neke radnje. Primeni tu situaciju na sebe samog. Celo tvoje biće u kome se sve dešava je Sopstvo. U njemu je ego, tj. Ja, kao film koji aktivnošću stvara misli, a one se projektuju kao slika sveta, drveća, biljaka i ostalog, kao što si pitao. Ako celokupno biće opažaš kakvo jeste, videćeš da je to ono što je bitno i jedino stvarno.

Isto to je bilo objašnjeno i V. J. Evans–Wentzu, poznatom piscu i istraživaču Tibeta.

P: Govori se da ima dosta svetaca na Tibetu koji žive u usamljenosti, a ipak spremno pomažu svetu. Kako je to moguće?

Bg: Moguće je. Samoostvarenje je najveća pomoć koja se čovečanstvu može dati. Stoga se i kaže da sveci pomažu iako ostaju u šumi. Ali, čovek ne treba da zaboravi da usamljenost ne mora biti moguća samo u šumi. Izdvojen se može biti i u gradu, usred svetovne zaposlenosti.

P: Zar sveci ne treba da žive sa ljudima i neposredno im pomažu?

Bg: Jedina stvarnost je Sopstvo. Sve drugo nije ništa. Prosvetljen čovek ne vidi svet kao nešto odvojeno od sebe.

P: Da li to znači da ostvarenje jednog čoveka vodi napretku čovečanstva, iako ono toga nije svesno?

Bg: Da, pomoć je neprimetna ali sveprisutna. Jedan ostvaren čovek pomaže celom čovečanstvu, iako ono to možda i ne primećuje.

P: Zar ne bi bilo bolje ako bi bili zajedno sa drugim ljudima?

Bg: Nema drugog sa kojim se može biti. Sopstvo je jedina Istina.

P: Kada bi bilo više ostvarenih ljudi, da li bi bilo bolje za svet?

Bg: Kada kažeš: "Ostvarenje Sopstva", tada prelaziš u beskrajnost, ali kada dodaš: "ljudi", sve ograničavaš. Postoji samo beskrajnost Sopstva.

P: Da, razumem. Krišna je rekao u Giti da se mora raditi bez vezanosti i da je takav rad jedino ispravan. Da li je to karma yoga?

Bg: To što je rečeno prilagođeno je temperamentu slušaoca.

P: U Evropi ljudi ne mogu da shvate kako jedan čovek u izdvojenosti može da bude od pomoći. Oni misle da samo ljudi koji rade u svetu mogu biti korisni. Kada će ovom nerazumevanju biti kraja? Hoće li evropski um i dalje da gaca po blatu ili će se usmeriti ka Istini?

Bg: Ne brini se za Evropu ili Ameriku. One postoje samo u tvom umu. Ostvari Sopstvo i tada će sve biti rešeno i ostvareno. Ako u snu gledaš grupu ljudi i onda se probudiš sećajući se svoga sna, da li pokušavaš da te ljude i ovde tražiš?

Čovek koji je ostvario Sopstvo ne može da čini ništa drugo nego da pomaže svetu. Samo njegovo postojanje jeste najveće dobro.

ČETVRTI DEO

GURU

O duvek je bilo naglašavano da je za ostvarenje, pored prakse, neophodan i Učitelj. Kao i obično, i u ovom pitanju Bhagavan je ukazivao na njegovo najdublje značenje. To je bilo u duhu hrišćanskog učenja "Hristos u tebi", ili budističkog upućivanja da čovek mora u samom sebi da ostvari duh Bude.

P: Bhagavan je rekao da se ne može postići Sopstvo bez milosti Gurua. Šta on tačno time misli? Šta je Guru?

Bg: Sa gledišta spoznaje on je Sopstvo. Ali ako svoje Ja smatraš Sopstvom, onda to postaje nešto drugo.

P: Ako je to, dakle, bit mog Sopstva, zašto Bhagavan govori da je bez milosti Gurua ne mogu doseći?

Bg: Individualno Ja sebe razlikuje od Gospoda ili Stvarnosti. Ako se posveti Gospodu sa iskrenom predanošću, tada Gospod milostivo uzima lik jednog individualnog bića i privlači ga ka Sebi. Zato se kaže da Guru nije niko drugi nego Gospod. On je ljudsko ovaploćenje Božje milosti.

Rečeno je, dakle, da se Guru ili Sopstvo manifestuje u ljudskom obliku i da je ovakva fizička manifestacija najčešća. Ali pitalac ovim nije bio zadovoljan jer je znao da sam Bhagavan nije imao Gurua u ljudskom obličju, i da je još bilo takvih primera.

P: Ali, ima nekih koji nisu imali Gurua u ljudskom obličju?

Bg: To je istina. U slučaju nekih viših duša, Bog se ispoljava kao svetlost iz unutrašnjosti.

Događalo se da neko insistira na prigovoru da sam Bhagavan nije imao Gurua i on je tada odgovarao da Guru ne mora nužno da usvoji ljudski oblik.

P: Neki ljudi pričaju da Maharši poriče neophodnost Gurua, a drugi suprotno. Šta kaže Maharši?

Bg: Nikada nisam rekao da Guru nije potreban.

P: Sri Aurobindo je često uzimao tebe za primer kao nekoga ko nije imao Gurua.

Bg: To zavisi od toga šta nazivaš Guruom. On ne mora da ima ljudski oblik. Svaka pojava u svetu može da bude Guru, ali ma kakav bio, on je neophodan. Upanišade kažu da niko osim Gurua ne može da izvede čoveka iz džungle mentalnih i čulnih utisaka. Dakle, Guru je neophodan.

P: Ja mislim na ljudskog Gurua. Maharši nije imao nijednog.

Bg: Možda sam tu i tamo imao ponekog. I zar nisam spevao himnu "Arunačala"? Šta je Guru? To je Bog ili Sopstvo. Najpre se čovek moli Bogu za ispunjenje svojih želja, a zatim dolazi vreme kada ne moli za sebe, nego za samog Boga. I tako se, kao odgovor na njegove molitve, Bog javlja kao ljudski ili neki drugi oblik da ga kao Guru podučava.

Kada je posetilac bio uporan u tome da Bhagavan nije imao Gurua, on mu je objašnjavao da Guru ne mora nužno da primi ljudski oblik i da se to događa u vrlo retkim slučajevima.

Vratimo se kasnije na ovo pitanje, ali želeo bih sada da pojasnimo nedoumice oko iskaza da su Bog, Guru i Sopstvo jedno isto. Uobičajeno se smatra da je Guru osoba koja je merodavna da učenika pomoću određene discipline pripremi, i za to je neophodno da bude posvećen, kako bi njegovi postupci, kao Gurua, bili priznati, kao što je jednom svešteniku neophodna kvalifikacija da bi religiozni ritual koji izvodi bio delotvoran. Misa je delotvorna ako je obavlja propisno postavljen sveštenik, dok je, naprotiv, nedelotvorna ona koju izvodi običan čovek čak i ako to čini sa dovoljnom moralnom snagom i intelektualnom zrelošću. Na isti način je verodostojnost jednog Gurua i valjanost njegovog posvećivanja u disciplinu, prema uobičajenom shvatanju, više zavisila od legitimnosti njegove pripadnosti nekom redu Učitelja, nego od njegove sopstvene zrelosti i ostvarenja. Bhagavan nije prihvatio ovakvo shvatanje reči Guru.

P: Da li nekome može da bude od koristi ponavljanje Imena Božjeg koje sam primenjuje, a da u to nije posvećen?

Bg: Ne. Čovek mora da je u njega posvećen i opunomoćen da ga primenjuje.

Bhagavan je ovo objasnio sledećom pričom.

Kralj je jednom posetio svog ministra. Sluga mu je rekao da sačeka, jer je ministar bio zauzet ponavljanjem Imena Božjeg. Kada je ministar došao, kralj ga je upitao koje Ime Božje je koristio u prizivu. Bilo je to Gayatri. Kralj ga je zamolio da ga posveti u način upotrebe Imena, ali mu je ovaj objasnio da ne može, jer u to nije iniciran. Kasnije je kralj Ime naučio od nekog drugog, i kad je sledećom prilikom sreo ministra, upitao ga je da li je u prizivanje Imena pravilno upućen.

Ministar je potvrdio da jeste, ali da je bolje da to ne čini. Kralj je želeo da zna razlog. Tada je ministar pozvao svog slugu i naredio mu da uhapsi kralja. Naređenje ovaj nije izvršio. Ministar je ponovio naredbu, ali je sluga ostao nepomičan. Kralj se zbog ovakvog ponašanja naljutio i naredio slugi da uhapsi ministra, što je ovaj odmah i učinio. Ministar se tada nasmejao i rekao da je to bilo objašnjenje koje je kralj tražio. "Kako?" upitao je kralj. "Naređenje je bilo isto i sluga je bio isti, ali je autoritet koji je izdao naredbu bio veći. Kada sam ja izgovorio naredbu, nije imala dejstva, a kada si je ti izgovorio, dejstvo je bilo trenutno. Isto je tako i sa prizivanjem Imena Božjeg."

Objašnjavajući značaj Gurua, Bhagavan je mislio na nešto mnogo više nego što se obično pod tim podrazumeva, nešto sasvim drugo, što se nije ticalo društvenog položaja, već načina postojanja; mislio je na Sat Gurua ili Gurudev. I to dosledno, neko ko je neprekidno u jedinstvu sa Sopstvom i u njemu uvek boravi.

P: Kakve su osobine jednog Gurua?

Bg: Guru je onaj koji uvek boravi u samom Sopstvu. On ne vidi nikakve razlike između sebe i drugih, potpuno je slobodan od predstave da je "prosvetljen" ili "oslobođen" dok su drugi oko njega okovani u tami neznanja. Njegova sabranost ne može nikada biti poremećena ni pod kojim okolnostima i on nikada nije uznemiren.

P: Šta je osnovna priroda upadeše ili duhovnog usmerenja datog od Gurua?

Bg: Reč upadeša znači vratiti nešto na njegovo pravo mesto. Um učenika je odlutao od svog Istinskog i prvobitnog stanja čiste svesti bića, koje se u spisima označava kao sat-čit-ananda, stalno mu izmiče i saglasno aktivnosti mišljenja biva usmeravan predmetima čulnih iskustava. Tako se iscrpljuje u identifikaciji sa stalnim i neminovnim promenama života, postaje slab i malodušan. Upadeša se sastoji u tome da Guru vrati um u svoje prvobitno stanje i spreči ga da ne odluta od njega, od čiste svesti bića, od potpunog identiteta sa Sopstvom, ili drugim rečima, od bića Gurua.

Reč može takođe da se razume tako da se jedan prividno izdvojen objekat spaja sa posmatračem. To znači da se upadeša sastoji u tome da Guru pokaže učeniku da ono što on vidi kao objektivno i od njega samog različito, jeste neposredno identično sa njegovim postojanjem.

P: Ako je, kao što ste upravo pokazali, biće Gurua identično istinskom biću učenika, zašto tada spisi izričito tvrde da čovek, ma koliko nastojao, ne može da postigne samoostvarenje bez milosti Gurua?

Bg: Istina je da biće Gurua nije različito od učenikovog, ali vrlo retko neko može da ostvari svoje Istinsko biće bez Njegove milosti.

Guru nije običan čovek.

Bg: Kakva je tvoja predstava o jednom Guruu? Ti ga zamišljaš u ljudskom obličju, kao telo sa određenom masom, bojom kože itd. Jednom je jedan učenik rekao svom Guruu, posle svog ostvarenja: "Sada znam da si živio u mom srcu kao jedina Istina u svim mojim bezbrojnim rođenjima, i sada si stupio ispred mene u ljudskom obliku i oslobodio me vela neznanja. Šta mogu da učinim za tebe, kao odgovor za tako veliko dobročinstvo?" A Guru mu odgovori: "Ne treba ništa da činiš. Treba samo da ostaneš kakav jesi, i u svom Istinskom stanju." To je istina o Guruu.

Bhagavan je često objašnjavao da je božanski vodič, pravi Guru, prisutan istovremeno u vlastitom srcu kao što se i spolja manifestuje. Dok spoljašnji Guru okreće um ka unutra, unutrašnji Guru govori iznutra. Čak ni čovekova okolina nije slučajna. Guru stvara neophodne predmete, događaje i ljude u cilju pouke o Sopstvu – jer ego kome je to i namenjeno, postoji samo u interakciji sa drugima, sa nekim objektom. Kada u samoistraživanju ostane sam, onda nestaje.

P: Šta je milost Gurua?

Bg: Guru je Sopstvo. Jednog dana čovek postaje nezadovoljan svojim životom, nezadovoljan svim što ima i započne težnju ka ispunjenju svojih pravih potreba pomoću molitve Bogu. Njegov um se tako polako pročišćava u težnji da što pre spozna Boga i zadobije Njegovu milost, i odvrća od težnje za ispunjenje svetovnih želja. Tada počinje da se javlja Božja milost. Bog uzima oblik jednog Gurua i javlja se tragaocu. Uči ga Istini i čisti njegov um kroz svoj odnos sa njim. Kada um tragaoca postane dovoljno jasan i zreo, usmerava se ka unutra. Kroz takvu meditaciju se i dalje pročišćava dok ne postane potpuno miran, bez najmanjeg pokreta. Ovaj mir dubine je Sopstvo. Guru je i jedno i drugo, iznutra i spolja. Spolja navodi da se um okrene ka unutra, dok iznutra privlači um ka Sopstvu i pomaže mu da se smiri. U tome je sva milost Gurua. Nema razlike između Boga, Gurua i Sopstva.

P: U teozofskom društvu meditiraju da bi dobili Majstora koji će ih voditi.

Bg: Majstor je unutra. Meditacija treba da rastera besmislen predstava da je on samo spolja. Kada bi taj Majstor bio neki stranac koga ti očekuješ da se tek pojavi, on će takođe morati jednom i da nestane. Kakva bi korist bila od jednog takvog prolaznog bića? Sve dok ti misliš da si odvojen ili da si telo, dotle je neophodan spoljašnji Majstor, koji se javlja u skladu sa tvojim stanjem svesti o telesnoj zasebnosti. Kada nestane nezrela identifikacija tvog Sopstva sa ovim telom, tada će ti biti jasno da Majstor nije niko drugi nego tvoje Sopstvo.

P: Hoće li nam Guru kroz inicijaciju pomoći da spoznamo Sopstvo?

Bg: Misliš da će te Guru držati za ruku i šaputati na uvo? Ti sam sebi predstavljaš da je on takav kakav si ti. Zato što misliš da si telo, misliš da je i on telesan i da će ti dati čulne doživljaje. Njegov se rad događa unutra, u duhovnoj stvarnosti.

P: Šta učenik tada treba da čini?

Bg: On samo mora da deluje u skladu sa rečima Majstora, da upozna svoju unutrašnjost. Majstor je isto toliko unutra koliko je i spolja, tako da on stvara uslove da te usmeri ka središtu. Dakle, on dela spolja i privlači iznutra, da bi te uputio ka Sopstvu. Ti u zabludi misliš da životom možeš gospodariti ličnim naporom. Kada te spoljašnje okolnosti nateraju da se usmeriš ka unutra, tada ćeš uvideti: "Oh, u meni postoji snaga veća od čovekove". Ego je kao snažan slon kojeg ne može zauzdati ništa što je slabije od njega, nego samo ono što je jače. To nije niko drugi nego Guru, čiji je sam pogled dovoljan da džinovski ego zadrhti i umre. U trenutku razrešenja iluzija, znaćeš da istinska veličina i moć počinju tamo gde ti prestaješ da postojiš. Da bi se ona u tvom biću ostvarila, moraš da se odrekneš samoga sebe. U tom trenutku odricanja, Majstor će videti da si spreman da primiš njegovo vodstvo i on će te povesti.

Zašto se govori da je Guru manifestacija Boga ili Sopstva? Bhagavan je uvek govorio s gledišta ne–dvojstva u kome je i učenik takođe manifestacija Boga. Jedina razlika je u tome što je Guru u stanju ne–dvojstva, dok učenik to još nije ostvario.

Bg: Sve dok tražiš samoostvarenje, Guru je neophodan. Guru je Sopstvo. Shvati Gurua kao svoje istinsko Sopstvo, a svoj sadašnji identitet kao individualno Ja. Nestanak ove dvojnosti znači nestanak neznanja. Sve dok u tebi postoji ovakvo dvojstvo, neophodan je Guru. Zato što samoga sebe poistovećuješ s telom, misliš da je i Guru telesan. Ti nisi telo, niti je Guru telesan. Ti si Sopstvo a to je i Guru. Ovakva spoznaja se zadobija samoostvarenjem.

Čudan paradoks se javlja sa savršenim Učiteljem, koji je u stalnom svesnom jedinstvu sa Sopstvom. Upravo zato što je takav, on nikada sebe ne naziva Učiteljem, Guruom, niti nekoga svojim učenikom, jer bi to bila potvrda odnosa i samim tim dvojstvo.

Bg: Iako obučava svoje učenike, on samog sebe ne naziva njihovim Guruom jer zna da je pojam Gurua i učenika proizvod sveta iluzije.

I zaista, Bhagavan je uglavnom posvećivao svoje učenike ćuteći, zatim u snu, čak i na velikoj udaljenosti, ili pogledom, ako su bili u Njegovom fizičkom prisustvu. Ali On ih nije nazivao svojim učenicima niti im je davao formule posvećenja, koje su uvek izraz dvojstva. On ih je stalno nadgledao, usmeno im davao savete za ispravnu vežbu, ili ih je njoj vodio pomoću snage svoje tihe milosti. Ali sebe nije nazivao njihovim Guruom.

P: Da li Guru daruje milost?

Bg: Bog, milost i Guru su sinonimi i dvojaki su: bezvremeni i uvek prisutni. Zar tvoje Sopstvo nije već prisutno u tebi? Mora li Guru da pruži milost svojim pogledom? Ako jedan Guru tako misli, on nije dostojan takvog imena. Knjige kažu da postoji više načina posvećivanja. One kažu da Guru izvršava različite rituale sa vatrom, vodom, prizivanje itd. i nazivaju ove imaginarne radnje posvećivanjem, kao da će učenik, posle ovakvih postupaka, biti zreo.

Guru nema svoju individualnu ličnost. Takav je bio Dakšinamurti. Šta je on učinio? Samo je sedeo mirno dok su učenici izlazili pred njega. Uvek je ostajao miran i sumnje učenika su nestajale, a to znači da su zaboravljali svoju individualnu ličnost. Jnana (spoznaja) jeste ovakav miran uvid, a ne verbalni zaključci koji se samo iznose. Ćutanje je najmoćniji vid delovanja. Ma koliko se spisi trudili da budu obimni i ubedljivi, oni nemaju nikakvog stvarnog dejstva. Guru je miran i svuda zrači slobodom. Njegovo ćutanje je snažnije i ubedljivije nego svi sveti spisi zajedno. Ovo tvoje pitanje nastalo je iz sumnje da nisi ništa dobio iako si dugo vremena ovde proveo, slušao i trudio se. Promene koje se u tebi događaju nisu očigledne. Pravi Guru je uvek u tebi.

Ne osećaju svi odmah milostivu snagu tihog posvećenja, ali Bhagavan ih je u to uveravao.

P: Kaže se da je dovoljan jedan pogled Mahatme, da sve ostale religiozne dužnosti ne dostižu ovaj cilj. Ali, ja sam ovde već tri meseca i još ne znam koliko mi je pogled Maharšija pomogao.

Bg: Pogled ima dejstvo čišćenja. Ono ne može da se vidi. Kao što je potrebno izvesno vreme da se zapali komad uglja, dok barut trenutno eksplodira, tako je i sa različitim ljudima koji dolaze u kontakt sa Mahatmom.

Poštovalac koji je postavio ovo pitanje ostao je kraj Maharšija i postao jedan od najpostojanijih i najistrajnijih od svih. Potpuno poverenje u Gurua bilo je neophodno, ali, kao što je objašnjavao ranije, takođe je neophodno i nastojanje.

P: Kada sam u oktobru napustio ovaj ašram, spokojstvo koje mi je ulio Bhagavan trajalo je oko deset dana. Sve vreme dok sam tih dana bio zauzet poslom, bio je prisutan mir jedinstva, bila mi je jasna razlika aktivnosti i mirovanja. Ali posle je to nestalo i vratile su se stare gluposti. Rad mi ne dopušta vreme za meditaciju. Da li je dovoljno stalno sećanje "Ja sam" dok radim?

Bg: Kada um ojača, svesnost će postati uvek prisutna. Redovno ponavljanje vežbe jača um, i samo takav um će biti sposoban da ostane u stalnoj prisutnosti. Ostaćeš u njegovoj Stvarnosti bez obzira da li si zauzet radom ili ne, svesna prisutnost je nedodirljiva i neprekidna.

Često se događalo da učenik uprkos nastojanju nije svestan napretka, i bilo mu je rečeno da i dalje ima poverenja u Gurua. Taj proces nije mogao da bude vidljiv učeniku i uspeh je bio veći, ukoliko mu je bio manje predvidljiv.

Bhagavan nije izazivao iznenadne promene kod poštovalaca, jer su takve promene mogle da budu veštačke tvorevine bez osnove u pravoj zrelosti, koje bi se kasnije srušile. Dešavalo se ponekad da je poštovalac sumnjao, jer u sebi nije video nikakvu promenu i požalio bi se da uopšte ne napreduje. U takvim slučajevima Bhagavan bi pružio utehu ili odgovarao: "Kako ti možeš znati da ne napreduješ?", i objašnjavao da Guru prepoznaje napredak, a ne učenik; učenik treba istrajno da nastavi rad čak iako postignuta promena nije spolja vidljiva.

Bilo je onih koji su hteli izričito izjašnjenje da li je Bhagavan Guru, ali ga nisu dobili.

V. J. Evans–Wentz je pitao da li je Bhagavan inicirao svoje učenike, ali Bhagavan je ostao miran i tih, bez odgovora. Tada je jedan poštovalac odgovorio da Maharši ne vidi biće odvojeno od sebe samog, i da zato za njega ne može biti učenika. Njegova milost je sveprožimajuća i, darovana u miru, dostojice svakoga.

Bhagavan je slušao ovo objašnjenje i nije ga odbacio. Ponekad je objašnjavao da je sa stanovišta učenika potreban odnos Guru–učenik, jer je učenik posmatrao stvari sa stanovišta dvojnosti i zato je mogao da potvrdi da je taj i taj bio njegov Guru, iako Guru ne tvrdi da je neko bio njegov učenik.

P: Bhagavan tvrdi da nema učenika?

Bg: Da.

P: Ali takođe tvrdi da je čoveku potreban Guru ako hoće da postigne oslobođenje?

Bg: Da.

P: Šta ja onda radim? Da li sam uzalud proveo sve ove godine? Treba li da odem i tražim Gurua kako bih dobio posvećenje, pošto sam razumeo da Bhagavan kaže da on nije Guru?

Bg: Šta misliš, zašto si došao ovde iz daleka i tako se dugo zadržao? Zašto sumnjaš? Kada bi zaista bilo potrebno da negde tražiš Gurua, ti bi već odavno otišao. Guru ili Prosvetljeni ne vidi nikakvu razliku između sebe samog i drugih. Za njega su svi Prosvetljeni, svi su jedno sa njim.

Kako onda može jedan Guru da kaže da je neko njegov učenik? Ali neprosvetljeni sve vide izdvojeno, različito od sebe i zato je jedino za njih moguć odnos Guru–učenik. Za njih postoje tri načina inicijacije: pomoću dodira, pogleda i pomoću tišine.

P: Znači, Bhagavan ima učenike?

Bg: Kao što već rekoh, sa stanovišta Bhagavana nema učenika, ali sa stanovišta učenika milost Gurua slična je moru. Ako učenik dođe sa jednom šoljom, dobiće samo punu šolju. Ne вреди mu da se žali na tvrdičluk mora. Ukoliko je posuda veća, utoliko će moći više da zahvati. Sve zavisi od njega.

Ako bi poštovalac i dalje na njega vršio pritisak u vezi neke potvrde, Bhagavan bi mu se uslužno poklonio i rekao na duhovit način nekome od prisutnih: "Odvedi ga da dobije potvrdu od vlasti i odnese je u biro da se overi."

U sledećem razgovoru potvrdio je sasvim jasno kako Njega treba smatrati kao objektivno postojećeg Gurua.

P: Hoće li nam Bhagavan pomoći da ostvarimo Istinu?

Bg: Pomoć je uvek dostupna.

P: Tada je nepotrebno postavljati pitanja. Ja tu prisutnu pomoć ne osećam.

Bg: Predaj se i otkrićeš je.

P: Uvek sam kraj tvojih nogu. Hoće li mi Bhagavan dati nekoliko uputstava koje bi mogao da sledim? Kako bi, uostalom, i mogao da mi pomogne kada stanujem šesto milja daleko odavde?

Bg: Sat Guru je u unutrašnjosti.

P: Meni treba vođstvo spoljašnjeg Sat Gurua da bi me uputio u razumevanje te činjenice.

Bg: Spoljašnji Sat Guru ti kaže da je On u unutrašnjosti.

Zbog duhovne čistoće u posvećivanju i vođstvu, Bhagavan je odbijao da svoje "učenike" dodirne ili da od njih bude dodirnut. U sledećem delu istog razgovora poštovalac pita:

P: Hoće li Sat Guru da stavi svoju ruku na moju glavu i tako mi potvrdi svoju pomoć? To će mi biti uteha i znaću da će se ispuniti Njegovo obećanje.

U takvim slučajevima Bhagavan je imao običaj da ostane miran ili da pitanje pretvori u šalu. To je i učinio ovog puta.

Bg: A kao sledeće molićeš me za jedan ugovor i podnećeš tužbu ako ti se učini da pomoć nije stigla!

Neki čitaoci ove knjige mogli bi reći da je ovo učenje o Bogu koji se manifestuje kao Guru, prihvatljivo za one koji su imali sreću da sretnu Bhagavana za života, ali šta da rade oni koji sada traže nekog Gurua? Odgovor je da čovek može naći Gurua, iako je pojava savršenog Sat Gurua na

Zemlji, kao što je Bhagavan Sri Ramana Maharši, đivamukta koji je u stalnom svesnom jedinstvu sa Sopstvom, vrlo retka.

P: Kako da znam da li je neko pravi Guru?

Bg: Po smirenosti uma koja se uvek događa u njegovom prisustvu i poštovanju koje osećaš prema njemu.

P: Ako se ispostavi da on nije pravi Guru, kakva će biti sudbina učenika koji je u njega verovao?

Bg: Sudbina svakoga biće u skladu sa njegovim delima.

Ako Guru nije savršen, može li se ipak smatrati kao manifestacija Boga ili Sopstva? Na izvestan način, da. Sam učenik je uvek u Sopstvu, iako on toga nije potpuno svestan. Ova stvarnost u celokupnom spoljašnjem svetu manifestuje svoje puteve i mogućnosti, a unutra se ona manifestuje kao ličnost koja na njega deluje kao Guru, kao moć božanskog upravljanja, zato što on sebe nije potpuno svestan.

Postoji još jedna druga mogućnost, a to je Bhagavanovo produženo delovanje. Sećamo se da je Bhagavan uveravao da Guru ne mora nužno da uzme čovečji oblik. Ponekad bi prokomentarisao da tako biva samo u retkim slučajevima. On sam nije imao ljudskog Gurua. Samoistraživanjem on je stvorio jedan novi put koji je prilagođen uslovima savremenog života, put koji može da se sledi nezavisno od spoljašnjih okolnosti i pojava, neprimetno za druge u toku učešća u svakodnevnom životu. Time nam je Bhagavan omogućio tiho, bezoblično posvećenje koje ne zahteva Gurua u telu. Za svog života davao je posvećenje pogledom ili tišinom. Često je govorio da se najbolja upadeša ili duhovna obuka događa u tišini.

Bg: Najveća milost je mir. To je i najveće duhovno obučavanje. Svi drugi oblici obučavanja su različiti od mira i zato su drugorazredni. Mir je najbitniji. Ako je Guru miran, um tragaoca će tada sam od sebe da se očisti.

Bhagavanovi sledbenici su otkrili da uticaj Njegovog mira najdublje zadire. I drugi koji Ga nisu sreli za života bili su privučeni i otkrili da spontano slede Njegovo vodstvo. Ako to nekomе izgleda čudno, onda to znači da nije razumeo šta je Bhagavan bio za vreme života i da poistovećuje Gurua sa telom. Neko se pita kako đivamukta nastavlja da vodi svoje učenike i posle smrti ako je ušao u Apsolut, u Sopstvo svakog bića. Đivamukta je, još dok je u telu, jedan sa celinom, sa Sopstvom svakog bića. Ako može da posvećuje i vodi dok je u telu, tada to može i dok je bez njega. Smrt za njega ništa ne menja, ona ne utiče na promenu njegovog stanja. Ništa više ne može da se dostigne jer je On sada sve, ništa ne može da se zaboravi jer više nema ega koji grčevito zadržava pamćenje.

P: Kakva je razlika između đivamukte (ostvarenje dok je čovek u telu) i videhamuktija (ostvarenje posle smrti)?

Bg: Nema razlike. Za one koji pitaju kaže se: jedan jnani telom je đivamukta, i on postaje videhamukta kada napusti telo. Ova razlika, međutim, postoji samo za posmatrača, ne za jnanija. On je isti i pre i posle napuštanja tela. Neprosvetljeni smatraju da jnani ima isključivo ljudski oblik, ili da mora u njemu da boravi, ali on je u Sopstvu koje je i unutra i spolja i koje ne zavisi od bilo kakvog izgleda i oblika. Ima jedna strofa u Bhagavati koja kaže: "Isto kao što pijanica nije svestan

da li na leđima nosi košulju ili ne, tako je i jnani jedva svestan svoga tela i za njega nema razlike da li je u telu ili nije."

On nije zadovoljavao radoznalost i retko je odgovarao na pitanja o stanju jnanija ili ostvarenog čoveka, ali ako je bio pitan da li jnani nastavlja svoje delovanje i posle smrti tela, samo sam jednom od Njega čuo odgovor da On to može da čini u retkim slučajevima. On je sam svojim primerom potvrdio, što sada Njegovi učenici znaju iz iskustva, da Guru posle smrti tela može da nastavi svoje vođstvo.

P: Bhagavan je rekao: "Uticaj Gurua u miru prodire u sledbenika." Takođe je rekao: "Kontakt sa velikim ljudima, sa velikim dušama je efikasan način da se ostvari uvid u stvarnost bića."

Bg: Da. Šta je tu protivurečno? Ima li nekakve razlike između jnanija, velikih ljudi i uzvišenih duša? Nema. Kontakt sa njima je dobar, oni deluju mirom, razgovorom se njihova snaga smanjuje. Govor je uvek slabiji od ćutanja. Najbolji susret je u tišini.

P: Da li se kontakt nastavlja i posle raspadanja fizičkog tela jnanija, ili postoji samo dok je on tu od krvi i mesa?

Bg: Guru nije fizički oblik. Kontakt će ostati čak i pošto nestane njegovo telo.

Objašnjavao je da onaj ko je zadobio milost Gurua nikada neće biti ostavljen na cedilu.

Bg: Onaj ko je zadobio milost Gurua sigurno je spašen i nikada neće biti ostavljen, isto kao što nikada ne može pobeći plen koji je dospao u čeljusti tigra.

Sećajući se toga, nekoliko sledbenika se požalilo, kada se približavala smrt Njegovog tela, da će ih On napustiti, i pitali su šta da čine bez Njegovog daljnjeg vođstva. On je kratko odgovorio:

Pridajete telu suviše značaja.

Zaključak je jasan. Guru ostaje isti, imao telo ili ne. I Njegovi sledbenici su tako osećali. Pošto smo razmotrili neophodnost prelaska od teorije ka praksi, i to praksi u uslovima savremenog života bez nametanja spoljnih pravila i neophodnosti Gurua, razmotrićemo u sledeća dva dela praksu koju je Bhagavan preporučio. Činjenica da ju je On preporučio sama je po sebi značajna. Za Njegove spise i iskaze zanimali su se verski učitelji svih religija, ali uglavnom za teoriju, vrlo malo za praktičnu disciplinu koja je prati. Razlog za to je očigledan. Kao što je Bhagavan ranije opisao u priči o kralju i ministru, metod duhovnog usavršavanja može ispravno da se koristi i da bude efikasan samo ako je njegova upotreba odobrena od onoga koji je merodavan. I sam Bhagavan je preporučio i objasnio metod duhovnog oslobođenja, ne samo rečima već i primerom. Većina knjiga koje se zasnivaju na tim izlaganjima bile su napisane i izdate za vreme Njegovog života i On je uvek za to pokazivao interesovanje. Često je preporučivao onome koji pita o tim stvarima da potraži odgovor u nekoj od ovih knjiga. Čak i kada je postalo jasno da se život Njegovog tela bliži kraju, pokazivao je interesovanje za izdavanje knjiga. Zašto je to činio kada je tvrdio da metod nije vredan bez ovlašćenja Gurua? Odgovor na to je već dat. Fizička smrt ne pravi nikakvu razliku. Ako đivamukta može da bude Guru pre smrti, tada to može i posle. Smrt tu ništa ne menja. Staza koja je Njegovom milošću bila otvorena za sve koji se njemu okreću, nije bila pristupačna samo za vreme Njegovog života ili samo za malobrojne koji su mogli da Ga fizički sretnu. On kaže:

Kažete da ja umirem, ali ja ne odlazim. Kuda bih mogao da idem?
Ja sam ovde.

Arunačala

PETI DEO

SAMOISTRAŽIVANJE

Iako se Bhagavan od početka uzdržavao da sebe naziva Guruom, kako je bilo rečeno u prethodnom delu, zapravo je stalno delovao kao takav. Kada bi neki posetilac dolazio sa pitanjem, usmeravao je pravac ispitivanja od teorije ka praksi; bio je predusretljiv na objašnjenju i preporuci metode duhovnog treninga, ali se uzdržavao da izlaže čistu teoriju. Često je govorio da se Istinsko učenje događa u miru i tišini, ali to ne znači da nije davao i verbalna izlaganja. On je tragaocu govorio na koji način treba da čini nastojanje, dok mu je mirnim uticajem na njegovo srce pomagao da ga sprovede.

Kako će se u sledećem delu pokazati, Bhagavan je mnoge različite metode označio dobrim, ali je stavljao najveći naglasak na samoistraživanje. Pošto ga je naglašavao, izložićemo najpre ovu metodu. Ona nije nova i zato što je zaista najneposrednija metoda od svih, mora biti najstarija. Ali, u ranijim vremenima to je bila staza ograničena za nekolicinu neustrašivih koji su mogli opstati u usamljenosti, povučeni od sveta, u stalnoj meditaciji. U naše vreme to je postalo vrlo retko. Bhagavan je ovoj metodi dao novi oblik, usklađen sa delovanjem u svetu, tako da se mogla koristiti u uslovima savremenog života. Kako ne zavisi od rituala ili spoljašnjih oblika, zaista je idealna za potrebe našeg vremena. Ona zbog prilagođavanja modernim uslovima života nije izgubila na vrednosti, već je ostala centralna i neposredna.

Za smirenje uma ne postoji drugo, uspešnije sredstvo od samoistraživanja. Čak i ako opadne aktivnost uma pomoću drugog sredstva, to je samo prividno (privremeno) i ona će se ponovo ispoljiti.

Ovo je direktna metoda. Praktikovanjem svih drugih metoda Ja opstaje i zato izranjaju mnoge sumnje, a konačno pitanje ostaje da se reši tek na kraju. Ali, u ovoj metodi je konačno pitanje jedino i ono se postavlja od samog početka.

Samoistraživanje vodi direktno samoostvarenju tako što se ne stvaraju prepreke koje te navode da misliš da Sopstvo nije već ostvareno.

Za meditaciju je potreban predmet nad kojim se meditira, dok naprotiv, u samoistraživanju postoji samo subjekt a nema objekta. To je razlika između meditacije i samoistraživanja.

P: Zašto treba jedino samoistraživanje da se smatra za direktnu stazu ka samoostvarenju?

Bg: Zato što svaka staza, izuzev samoistraživanja, pretpostavlja korišćenje uma kao instrumenta, kako bi se sledila staza. Ja može, shodno tome, da usvoji različite i suptilne oblike u skladu s različitim praksama i njihovim stepenima, ali se ono samo nikada ne uništava. Pokušaj da se Ja ili um prevaziđe nekom drugom metodom, liči na lopova koji se obukao u policajca da bi

uhvatio lopova, koji je on sam. Jedino samoispitivanje može da otkrije Istinu da zaista ne postoji niti Ja, niti um može nekoga da osposobi da ostvari čisto, Apsolutno Biće kao svoje Sopstvo.

Ovaj iskaz, da se um ne upotrebljava kod metode samoistraživanja, nije uvek bio razumljiv i stoga je Bhagavan objašnjavao, kada je o tome bio pitan, da to znači da ne treba podrazumevati kao prirodno da um bivstvuje realno sam po sebi, nego da se postavi pitanje samog njegovog postojanja i da je to najprostiji put da se rasprše sve iluzije.

Bg: Zahtevati od uma da ubije um je kao kada se lopov pretvori u policajca. On će ići sa tobom da uhvati lopova, ali se tako ništa ne postiže. Zato se moraš okrenuti unutra i pronaći odakle izranja um i tada će on prestati da postoji.

Zbog ovakvog odgovora pitao me je Sri Ihambi Thorai iz Džafne, koji je živio više od godinu dana kao sadhu u Pelakothu, zar čovek takođe ne upošljava svoj um ako se kaže umu da se okrene ka unutra i pronađe svoje poreklo. Ovu sam sumnju izneo pred Bhagavana.

Bg: Naravno da zapošljavamo um. Dobro je poznato i prihvaćeno da se um može ubiti samo pomoću uma. Ali, umesto što stvarima prilazimo na takav način, i kazati: tu je um i ja ću da ga ubijem, počni da tražiš njegovo poreklo i ustanovićeš da on uopšte ne postoji. Um koji je okrenut spolja pretvara se u misli i stvari. Usmeren ka unutra, postaje Sopstvo.

Može se reći da um prestaje da postoji ili da se pretvorio u Sopstvo. Značenje je uvek isto. To ne znači da čovek ostaje bez uma kao kamen, već da čista svest Sopstva nije više zatvorena unutar uskog ograničenja individualnog uma i da ne gledamo više kroz tamno staklo, već razvijamo jasnoću i sjajnu viziju.

Pomoću stalnog istraživanja prirode uma, um se pretvara u To, prema kome se Ja odnosi, a to je zapravo Sopstvo. Da bi um postojao, mora da bude zavistan od nekog grubog objekta, on nikada ne postoji sam po sebi. Negde se um naziva telo od finog materijala, điva ili duša.

Ono što u fizičkom telu izranja kao Ja, to je um. Ako se traži gde u telu izranja Ja–misao, otkriće se da najpre dolazi iz srca. To je izvor i mesto uma. Takođe će nas do istog izvora dovesti neprestano ponavljanje "Ja–Ja" u sebi, svim srcem usmerenim na to.

Od svih misli koje u umu izranjaju, Ja–misao je prva. Tek nakon postanka Ja–misli iskrsavaju bezbrojne druge misli. Drugim rečima, tek nakon lične zamenice za prvo lice, Ja, iskrsava u umu zamenica za drugo i treće, i one ne mogu postojati bez uma.

Zato što svaka misao može doći samo posle izranjanja Ja–misli, jer um nije ništa drugo do svežanj misli, povlačenje uma je moguće samo kroz pitanje "Ko sam ja?". Zatim, integralna Ja–misao, koja je sadržana u takvom ispitivanju, razara sve druge misli i najzad biva sama razorena, kao što sagori štap koji se koristi za potpirivanje vatre.

S ovim nagoveštajem mora da je postalo očigledno da je samoistraživanje, kako je Bhagavan učio, sasvim različito od introverzije u psihologiji. To zaista nije mentalni proces. Introverzija je analiza sastava elemenata uma, dok je, naprotiv, samoistraživanje nastojanje da se dopre iza uma, do Sopstva, od koga sam um potiče.

Ako se um, ili Ja i onako mora nadići, zašto onda gubiti vreme da bi ga analizirali?

Pitati: "Ko sam ja, koji leži u okovima?" i time upoznati Sopstvo, jedino je oslobođenje. Držati um stalno usmerenim unutra i tako boraviti u Sebi, jeste jedino samoistraživanje. Kao što je beskorisno istraživati smeće koje se mora počistiti da bi se bacilo, tako je i besmisleno za one koji

traže da upoznaju Sebe, da nabrajaju kategorije koje skrivaju Sopstvo i da istražuju njihove karakteristike, umesto da ih odbace. Tragalac treba da posmatra pojavni svet u odnosu prema samom sebi, kao ništa drugo do san.

Na sličan se način samoistraživanje u suštini razlikuje od psihoanalize ili svakog drugog psihijatrijskog ispitivanja. Takvo ispitivanje može da ima za cilj jedino stvaranje društveno prihvatljive ličnosti, ali nikako prevazilaženje granica čovekove subjektivnosti, jer oni koji ga sprovode nisu išli ovim putem i ne mogu ga preći jer ga ne poznaju. Ipak, samoistraživanje ima nečeg zajedničkog u svom početku sa psihijatrijskim ispitivanjem: ono počinje da iznosi skrivene misli i nečistoće iz dubine uma.

P: Kada pokušam da meditiram, nametljivo izranjaju druge misli.

Bg: Da, sve moguće misli izranjaju u meditaciji. To je ispravno, jer ono što leži skriveno u tebi, pokazuje se. Kako se može razotkriti dok se ne pokaže?

Misli se nehотиčno rađaju, ali samo ako ih na vreme ugasimo, jačamo svoj duh.

P: Kada se koncentrišem, sve moguće misli izranjaju i smetaju mi. Koliko se više trudim, toliko mi misli više dolaze. Šta treba da radim?

Bg: Da, to se događa. Sve što je u tebi pokušaće da izađe. Nema drugog načina do tog, da um svaki put kada hoće da se prebaci (u novu misao), uhvatimo i koncentrišemo se na Sebe.

P: Bhagavan je često govorio da se misli moraju odbaciti kada samoispitivanje počne, ali misli se neprestano stvaraju. Ako se odbaci jedna, javlja se druga i izgleda kao da im nema kraja.

Bg: Ja ne kažem da treba da nastaviš da odbacuješ misli. Ako se držiš samoga sebe, same Ja–misli i tvoja pažnja se zadrži na ovoj jednoj misli, tada će one same nestati i jedino ih se tako možeš osloboditi.

Kao što samoistraživanje nije samoposmatranje, kako ga definišu psiholozi, ono nije ni argument ni spekulacija, kako je shvataju filosofi.

P: Ako mislim "Ko sam ja?", dobijam odgovor: "Ja nisam ovo smrtno telo, već svest iznad njega, Sopstvo." I tada iznenada izranja druga misao: "Zašto se Sopstvo manifestovalo?" Drugim rečima: "Zašto je Bog stvorio svet?"

Bg: Pitanje "Ko sam ja?" istinski znači pokušaj da se pronađe izvor Ja ili misli. Zato ne smeš da upošljavaš um drugim mislima, kao "ja nisam telo" i dr. Tražiti izvor Ja služi kao sredstvo da se oslobodimo svih drugih misli. Ne treba da daješ prostora drugim mislima, koje si napomenuo, već treba pažnju da držiš usmerenu na iznalaženje izvora Ja–misli, tako što, kada izroni druga misao, pitaš "Kome ona izranja?" i, kako je jedini odgovor: "Meni", tada ponovo obnoviš misao: "Ko je ovo Ja, i šta je njegov izvor?"

Bhagavan je ponekad dozvoljavao upotrebu i intelektualnih argumenata, ali to je bilo samo da bi početnika ubedio u nestvarnost individualnog ja i tako ga naveo na samoispitivanje. Argumentovanje samo za sebe nije samoistraživanje.

P: Ko sam ja? Kako može na to pitanje da se dobije odgovor?

Bg: Postavi samom sebi pitanje. Telo i njegove funkcije nisu Ja. Zatim, um i njegove funkcije nisu Ja. Sledeći korak dovodi do pitanja: "Odakle izranjaju ove misli?" Misli mogu da budu spontane, površne ili analitičke. One rade u umu. Ko je onda svestan misli? Njihovo postojanje i rad su za individuu očigledni. Ova analiza vodi zaključku da individualnost deluje kao svedok postojanja misli i njima uzrokovanih posledica. Ova individualnost je ego, ili, kako ljudi kažu, Ja. Vidhyanamayakoša (intelekt, misaoni um) je samo omotač Ja, a ne samo Ja. Ako se dalje istražuje, izranja pitanje: "Šta je ovo Ja? Odakle ono dolazi?" Ja nije bilo svesno u snu. Ono je nastalo tek kada se spavanje završilo i nastupila dnevna budnost. Ali, trenutno se ne bavimo stanjem svesti u snu. Ko sam ja sada, u budnom stanju? Ako je moje Ja nastalo pri buđenju iz spavanja, tada nisam bio svestan sebe za vreme sna. Takvo jedno ograničeno Ja ne može biti ono na šta se odnose spisi i što potvrđuju mudraci. Ja postojim i za vreme sna, ja moram da budem prisutan, kao što sam ovde i sada, takođe i za vreme spavanja i dubokog sna, nezavisno od izmene ovih stanja i njihovih svojstava. Stoga ja mogu da budem samo Bivstvo iznad svojstava i promena koje stoji u osnovi ova tri stanja i nezavisno je od njih i tela.

Dva Persijanaca su došla iz Ahmedabada i govorila sa Bhagavanom.

P: Bhagavan, od detinjstva imamo duhovnih sklonosti. Pročitali smo više knjiga iz filosofije i osećamo se privučeni vedantom. Takođe smo pročitali Upanišade, Yoga Vasišta, Bhagavad Gitu itd. Pokušavamo da meditiramo, ali nalazimo da ne napredujemo u meditaciji. Ne razumemo kako se ona ostvaruje. Možeš li nam pomoći u ostvarenju?

Bg: Kako meditirate?

P: Ja počinjem pitanjem "Ko sam ja?" i isključujem telo kao ne-Ja, disanje kao ne-Ja, um kao ne-ja, ali mi je tada nemoguće da nastavim.

Bg: To je u redu, što se tiče uma. Tvoj postupak je samo mentalan. Spisi spominju ovaj proces samo da bi tragaoca usmerili ka Istini. Istina ne može da se pokaže direktno, stoga se koristi ovaj mentalni proces. Razumeš li da taj koji isključuje sve one ne-Ja, ne može da isključi Ja? Da bi se moglo reći: "Ja nisam ovo" ili "Ja sam to", mora biti Ja koje to kaže. Ovo Ja je samo ego, ili misao "Ja". Pošto je nastala ova misao "Ja", nastaju sve druge misli. Stoga je misao "Ja" ona od koje sve potiče. Ako se koren iščupa, tada je i sve preostalo istovremeno iščupano. Zato traži koren Ja, pitaj sebe: "Ko sam ja?" i tako nađi izvor Ja. Tada će svi ovi problemi nestati i ostaće čisto Sopstvo.

P: Ali, kako treba to da uradim?

Bg: Sopstvo je uvek tu, i za vreme spavanja, dubokog sna i budnog stanja. Taj koji spava je isti ovaj koji sada govori. Osećanje Sebe je uvek prisutno. Kada to ne bi bilo tako, mogao bi da poričeš svoju egzistenciju. Ali to ne činiš i kažeš: "Ja sam". Pronađi ko je to.

P: Još uvek ne razumem. Kažeš da je Ja koje je prisutno sada, nije pravo Ja. Kako da se oslobodim ovog pogrešnog Ja?

Bg: Ti ne treba da odbacuješ pogrešno Ja. Kako može Ja samo sebe da odbaci? Treba samo da pronađeš njegov izvor i tamo da ostaneš. Tvoje nastojanje može ići samo dotle. Tada će se druga strana pobrinuti sama za sebe. Tamo si ti bespomoćan. Nikakvo tvoje nastojanje ne može ništa više da učini.

P: Ako sam ja uvek tu, ovde i sada, zašto tako i ne osećam?

Bg: Ko kaže da tako ne osećaš? Kaže li to istinsko ili pogrešno Ja? Pitaj se sam i pronaći ćeš da je to pogrešno Ja. Ono je prepreka koja se mora ukloniti da bi Sopstvo prestalo da bude skriveno. Osećaj "Ja ga nisam ostvario" je smetnja za ostvarenje. U stvarnosti je ono već prisutno. Nema ničeg više da se ostvari. Kada bi bilo još nečeg, tada bi ostvarenje bilo nešto novo, što do sada nije postojalo, već bi trebalo nastati u budućnosti. Ali, sve što se rađa, mora takođe i umreti. Ako ostvarenje nije večno, tada nije vredno da ga imamo. Stoga, to što tražimo nije nešto što tek treba da postane, već ono što je večno, ali od nas skriveno preprekama. Sve što treba da uradimo jeste da uklonimo prepreke. Ono što je večno, ne prepoznamo zbog neznanja. Neznanje je prepreka. Napusti ga. To moraš da uradiš tražeći izvor Ja. Telo ne kaže "Ja sam". Ti kažeš "Ja sam telo". Pronađi šta je ovo Ja, traži njegov izvor i ono će nestati.

P: Da li će tada biti blaženstva?

Bg: Blaženstvo dolazi istovremeno sa svesnošću Bića. Svi argumenti koji se odnose na večno Biće, odnose se i na blaženstvo. Tvoja suština je blaženstvo. Sada ga neznanje skriva i da bi se oslobodilo, treba samo da ukloniš neznanje.

P: Zar ne treba ličnost Božju da smatramo za najveću stvarnost sveta?

Bg: To je koncepcija Ja. Ona izranja samo posle nastajanja Ja–misli. Da li si o njoj razmišljao u dubokom snu? Postojao si i za vreme sna a to tvoje Ja samo sada o tome misli i govori. Kada bi ova koncepcija bila istinita, zar ne bi takođe postojala i u tvome snu? Ona zavisi od Ja–misli. S druge strane, svet ti ne kaže: "Ja sam svet". Ni telo ti ne kaže: "Ja sam telo". Ti kažeš: "Ovo je svet, ovo je telo" itd. Zato su to sve samo koncepcije. Pronađi ko si ti i svemu tome će doći kraj.

P: Šta biva sa telom posle ostvarenja? Postoji li ono i dalje ili ne? Mi vidimo da se ostvareni ljudi ponašaju kao i ostali.

Bg: Ne muči se oko toga pitanja. Možeš ga postaviti posle ostvarenja, ako će ti biti do toga. Što se tiče ostvarenog Bića, pusti ga da se brine samo za sebe. Zašto se brineš za njega? Zaista, posle ostvarenja, niti će telo, niti bilo šta drugo izgledati različito od Sopstva.

P: Ako smo uvek biće–svesnost–blaženstvo, zašto nas Bog dovodi u teškoće? Zašto nas je On stvorio?

Bg: Dolazi li Bog da ti kaže da te je doveo u teškoću, ili da te je uopšte stvorio? To ti kažeš. Ponovo je u pitanju Ja koje stvara probleme. Kada ono nestane, tada nikoga neće biti da kaže da je Bog ovo ili ono stvorio. To što jeste, nikada ne kaže "Ja sam". Ima li onda ma kakve sumnje da "Ja nisam?". Samo ako se pojavi pitanje nije li možda čovek krava ili bik, morao bi da se podseti da on nije to, nego da je čovek, ali ova sumnja se ne javlja. Tako nastaje spoznaja Sopstva.

Ovaj poslednji citat nas odvraća od onoga šta samoistraživanje nije, ka tome što jeste.

Ako um neprestano istražuje svoju sopstvenu prirodu, dolazi se do spoznaje da ne postoji. To je neposredan put za svakoga.

Um je samo misao. Koren svih misli je misao "Ja". Stoga je um samo misao "Ja". Odakle dolazi ova misao "Ja"? Posmatraj sebe postavljajući ovo pitanje, i ona će nestati. To je težnja ka mudrosti. Gde je Ja nestalo, tu se javlja Ja–Ja, samo od sebe. Ono je beskrajno.

Kada postoji "Ja sam", tada postoji i sve drugo. Ako nema Ja, tada nema ničeg drugog. Ja je sve što postoji. Stoga je istraživanje šta je Ja, jedini put da se sve napusti.

Stanje u kome Ja ne izranja je stanje u kome je čovek To što jeste. Ono je bez pitanja i težnji da se dostigne vlastito ugašenje iz kojeg Ja ponovo oživljava. Kako čovek može da boravi u Sopstvu, a da nije To što jeste u apsolutnom smislu?

Kao što se neko kome je nešto palo u vodu zagnjuri da to pronade ponovo, tako čovek treba da zaroni u samog sebe, sa odvažnim umom usmerenim ka cilju, svestan svog govora i disanja, i nađe mesto odakle proističe Ja. Meditacija "Ja nisam ovo, ja sam to" može da bude pomoć u istraživanju, ali ona ne može da bude samoistraživanje. Ako čovek istražuje u sebi "Ko sam ja?" tada individualno Ja stidljivo otpada čim se dođe do srca i stvarnost se odmah ispolji kao "Ja–Ja". Iako se on ispoljava kao "Ja", on nije ego, već savršeno Biće, neuslovljeno Sopstvo.

Predstave vezanosti i oslobođenja samo su posledice ograničenja uma. One nisu realne po sebi i nisu samostalne. Svaka od njih ograničena je od druge i nijedna ne može ukazati na nezavisno bivstvo koje je zajednički izvor svega što biva, pa i njihov. Ako se istražuje u samom Biću na koga se odnosi vezanost ili oslobođenje, tada će čovek pronaći da se odnosi na "mene", to znači, na njega samog. Ako se zatim ispravno istražuje "Ko sam ja?", otkriće će se da tako nešto kao "Ja" ili "mene" ne postoji. Ono što ostaje kada se spozna da Ja ne postoji događa se kao živo, jasno, iz sebe samog svetleće i sebi samom jedino postojeće bivstvo. Ovaj događaj dolazi sasvim prirodno, ni sa čim neobičnim, kao neposredno i trenutno iskustvo jedine Istine svakome ko, dok istražuje unutra, ostaje kakav jeste i ne dozvoljava umu ni za trenutak da se okrene ka spolja i trači vreme na isprazne razgovore. Zato nema sumnje da za one koji su dostigli ostvarenje i tako ostali potpuno identični sa Sopstvom, ne postoji ni vezanost ni oslobođenje.

Sopstvo je čista svest. Ljudi se ipak identifikuju sa telom koje je nesvesno i ne kaže samo: "Ja sam telo". To neko drugi kaže. Ni beskrajno Sopstvo to ne kaže. Ko to kaže? Lažno Ja nastaje između tvoje svesti i inertnog tela i misli da je ograničeno telom. Istraži ga i nećeš kao fantom. Fantom je ego, um ili individualnost. Sve patnje se temelje na pojavi ovog fantoma i jedino je potrebno njegovo ugasnuće. Njegova priroda je iluzorna, a cilj je njegovo ugašenje i ništa drugo.

Bhagavan ovde opisuje ego kao fantom ili nestvarno Ja. U objašnjenju koje je ovde dato dvojici Persijanaca, govorio je o "pogrešnom Ja" i "pravom Ja". Iz praktičnih razloga ponekad je govorio o napuštanju "pogrešnog", i traganju ka "istinskom Ja" ali to se ne treba shvatiti kao nagoveštaj da u čoveku postoje dva Jastva. On je mislio da čovek treba da se odrekne pogrešne identifikacije Ja kao individualnog bića kako bi ostvario svoj pravi identitet sa univerzalnim Sopstvom. Naglašavao je da ne postoje dva Ja, pri čemu čovek s jednim traži i upoznaje drugo. U skladu s Istinom nedvojstva (advaita) upoznati Sebe (atma), znači biti Sopstvo. Da nije tako, bilo bi dvojnosti subjekta i objekta i trojstva, onoga koji vidi, viđenja i viđenog objekta.

P: Kako može da se ostvari Sopstvo?

Bg: Čije Sopstvo? Pronađi to.

P: Moje, ali ko sam ja?

Bg: To moraš ti da pronadeš.

P: Ja ne znam.

Bg: Jednostavno razmisli o pitanju. Ko kaže: "Ja ne znam?" Ko je to "Ja" u tvojoj tvrdnji? Šta je nepoznato?

P: Neko ili nešto u meni.

Bg: Ko je ovaj neko? U kome?

P: Možda neka snaga.

Bg: Pronađi.

P: Zašto sam rođen?

Bg: Ko je rođen? Odgovor na sva tvoja pitanja je isti.

P: Ko sam ja onda?

Bg: (Smešeći se) Jesi li došao da me ispituješ? Ti moraš da kažeš ko si ti.

P: Koliko god pokušavao, čini mi se da "Ja" ne mogu da uhvatim. Ono jednostavno nije primetno.

Bg: Ko je taj koji kaže da "Ja" nije primetno? Postoje li dva Ja u tebi pa da jedno drugom nije primetno?

P: Umesto pitati: Ko sam ja? mogu li sebi da postavim pitanje: Ko si ti?, tako da moj um bude koncentrisan na tebe, koji si za mene Bog u obliku Gurua? Možda bih se pre približio cilju mog traganja pomoću ovog pitanja nego pomoću pitanja Ko sam ja?

Bg: Ma koji oblik tvoje istraživanje preuzelo, na kraju ćeš morati da dođeš do tog jedinog Ja, do Sopstva. Sve ove razlike između Ja i Ti, majstora i učenika itd. samo su znak neznanja. Jedino je bitno Ja. Razmišljati drugačije znači sebe obmanjivati.

P: Ali, zar nije smešno da Ja treba da traži Ja? Zar to na kraju ne čini pitanje Ko sam ja? ispraznim šablonom? Ili moram sebi da postavljam pitanje neprekidno i da ga ponavljam kao vrstu mantre?

Bg: Samoistraživanje sigurno nije isprazni šablon, ono je više nego ponavljanje mantre. Kada bi pitanje "Ko sam ja?" bilo samo mentalna aktivnost, tada ono ne bi imalo vrednosti. Istinski cilj samoistraživanja je usmerenje celokupnog uma ka njegovom izvoru. Stoga to nije slučaj kad jedno Ja traži drugo Ja. Još manje je samoistraživanje prazna formula, jer ono sadrži intenzivnu aktivnost celokupnog uma da bi ga uvek držao u prisustvu čiste svesti. Samoistraživanje je jedino nepogrešivo i neposredno sredstvo da se ostvari bezuslovno, apsolutno Bivstvo, koje si ti, zaista.

Sledeći deo još jasnije pokazuje da je zadatak Ja–misli da ide unazad ka svome izvoru, a ne da jedno Ja otkriva drugo.

P: Rečeno mi je, po tvojoj školi, da moram da pronađem izvor svojih misli. Kako to treba da uradim?

Bg: Ja nemam svoju školu, ali istina je da čovek treba da pronađe izvor svojih misli.

P: Shodno tome, javlja mi se misao "konj" i pokušavam da pronađem njen izvor. Konstatujem da ona dolazi iz sećanja, a sećanje, sa svoje strane, proističe od jednog ranijeg opažanja objekta zvanog "konj", ali to je sve.

Bg: Ko je od tebe tražio da razmišljaš o svemu tome? Sve su to samo misli. Kakve koristi od takvog sećanja i opažanja? Tome neće biti kraja kao i starom pitanju da li je najpre nastalo drvo ili seme. Pitaj: Ko ima ovo opažanje i sećanje? Ovo Ja koje ima opažanje i sećanje, odakle ono dolazi? To pronađi! Jer sva opažanja i sećanja dolaze samo ovom Ja. Ti nemaš takvo iskustvo dok spavaš, pa ipak kažeš da si postojao u snu. Postojiš takođe i sada. To pokazuje da ti sam u suštini uvek postojiš, dok sve druge stvari dolaze i odlaze.

P: Treba da nađem izvor Ja i zaista želim da ga pronađem, ali kako? Šta je izvor iz koga sam došao?

Bg: Ti si došao iz istog izvora u kome si bio u snu. Samo, u snu nisi mogao da znaš kako si došao. Stoga najpre moraš da istražuješ kada si u budnom stanju.

Nas nekoliko posavetovali smo posetilaca da čita "Ko sam ja?" i "Ramana Gita" i Bhagavan ga je takođe tako savetovao. Preko dana je čitao, a uveče je rekao Bhagavanu: "Ove knjige opisuju samoistraživanje, ali kako čovek treba da ga izvede?"

Bg: I to mora da je opisano u ovim knjigama.

P: Da li treba da se koncentrišem na misao "Ko sam ja?"

Bg: To znači da treba da se koncentrišeš na uvid gde izranja Ja–misao. Umesto da gledaš napolje, gledaj unutra i prepoznaj gde izranja Ja–misao.

P: I Bhagavan kaže, kada to prepoznam, ostvariću Sopstvo?

Bg: Ne postoji tako nešto kao što je ostvarenje Sopstva. Kako se može to što je jedino stvarno ostvariti ili učiniti stvarnim? Svi ljudi ostvaruju ili smatraju kao stvarno to što je nestvarno, i oni treba samo da prestanu da to čine. Ako to uradiš, ostaćeš kakav zaista jesi i Stvarno će ti biti stvarno. Samo da bi se ljudima pomoglo da se odreknu posmatranja nestvarnog kao stvarnog, rodile su se sve religije i vežbe za spoznaju najvišeg koje one uče.

P: Odakle dolazi rođenje?

Bg: Čije rođenje?

P: Upanišade kažu: Onaj koji spoznaje Brahmana, postaje Brahman.

Bg: To nije pitanje postojanja, već Bića.

Ne postoji tako nešto kao što je ostvarenje Sopstva" – to je Bhagavan često govorio da bi pitaoca podsetio da je jedino Sopstvo ovde i sada prisutno kao večno bivstvo i da ono nije nešto novo što treba da se otkrije. Ovaj paradoks je suština ne-dvojtva.

Kao odgovor na pitanje koji je najbolji put koji vodi do cilja, Bhagavan je rekao:

"Nema cilja koji treba dostići. Nema ničega što bi trebalo dostići. Ti si Sopstvo. Ti si večan. Čovek ne može drugo da kaže o sebi nego da postoji. Videti Boga, ili Sebe, znači samo biti Sopstvo koje si ti sam. Prepoznaje se samo Biće. Ti, koji Jesi, hoćeš da znaš kako da dostigneš Sebe. To je kao kada neko ko je u Ramanašramu, pita koliko puteva vode do Ramanašrama i koji je najbolji. Sve što se od tebe zahteva jeste da se odrekneš misli da si samo ovo telo i svih misli o spoljnim stvarima, koje nisu Sopstvo. Koliko god se um usmeravao spolja, na objekte, zaustavi ga i usmeri ka Sebi. To je sve nastojanje koje je potrebno da učiniš."

Uprkos ovom paradoksu, Bhagavan je često stavljao naglasak na neophodnost nastojanja, kao što je objašnjeno u drugom delu ove knjige.

Najvažnija je neprestana praksa, sve dok čovek ne postigne bez napora ovo prirodno i prvobitno stanje uma koji je slobodan od misli; drugačije rečeno, dok se potpuno ne ugasi "Ja", "mene", "moje" i ne razori se.

Da bi nas uverila u gledište da nema ničeg novog da se otkrije, advaita objašnjava da je potrebno samo ukloniti veo neznanja. Isto kao što se uklanjanjem vodenih biljaka ukazuje voda koja je već bila tu, ili kao što raspršivanje oblaka otkriva plavetnilo neba, koje je bilo tu i ranije, ali skriveno iza njih.

P: Kako čovek može da spozna Sebe?

Bg: Sebe (Atman) je uvek prisutno. Ne postoji "spoznati". Ono nije novo znanje koje mora da se postigne. Sve što nastaje kao novo i nije oduvek bilo ovde i sada, ne može da bude stalno. Sopstvo je uvek prisutno, ali je odsutno znanje o tome i ta smetnja se naziva neznanje. Ukloni neznanje i pojaviće se znanje. Istinski Svoj nije onaj ko ima ovo neznanje ili znanje. Oni su samo polariteti koji moraju zajedno da se uklone. Stoga se kaže da je Sopstvo s druge strane i znanja i neznanja. Ono ostaje kakvo je oduvek bilo. Ono je sve.

Koncentracija na Sebe zahteva intenzivnu kontrolu uma i mnogi su se žalili da to nije lako činiti.

Uveče je jedan posetilac pitao Bhagavana kako treba da kontroliše svoj nemirni um. Rekao je da ga to pitanje naročito uznemirava. Bhagavan je odgovorio uz osmeh:

"To nije samo tvoj problem. To pita svako i svi spisi to razmatraju, kao, na primer, Gita. Kako drugačije nego da um, svaki put kada odluta ili se usmeri ka spolja, vratimo nazad, kako se i u Giti preporučuje. Naravno da to nije lako uraditi. To je moguće samo pomoću vežbe."

Posetilac je rekao da um odluta ka onome što želi i neće da ostane koncentrisan na objekat.

Na ovakve žalbe Bhagavan je ponekad odgovarao da se samoistraživanje ne bavi kontrolom objekata uma, već um usmerava na njega samog i traži njegov izvor. Ovom prilikom je ipak odgovorio sa gledišta želje ili sreće.

Svako teži samo onome što mu donosi osećanje sreće. Um se upošljava različitim predmetima i sadržajima, jer misliš da će ti to doneti sreću. Ipak, pronadi odakle sva sreća dolazi, posmatrajući kako nastaju sami čulni objekti, i videćeš da sve jedino dolazi iz Bića. Tada ćeš biti sposoban da boraviš u Sopstvu.

Ponekad su se ljudi žalili na teškoću da suzbiju misli. Bhagavan ih je uvek vraćao na samoistraživanje time što bi ih podsetio na to da je onaj koji misli, ili sumnja, taj koji mora da se spozna. Može postojati hiljade misli i sumnji, ali čovek nikada ne sumnja u postojanje onoga koji misli. Ko je on?

Sve sumnje nestaće samo kada budu nađeni onaj koji sumnja i njegov izvor. Ništa ne pomaže beskrajno razrešavanje sumnji. Ako rešimo jednu, druga će se pojaviti i tome neće biti kraja. Ali, ako se pronade da onaj koji misli (dok čovek traži njegov izvor), u stvarnosti ne postoji, tada će nestati sve misli.

Kontrolisanje uma svakako označava koncentraciju, ali pod tim Bhagavan nije podrazumevao da se treba koncentrisati na jednu misao, iako to nije uvek odbacivao, već na prisustvo samog postojanja, Bića, na osećaj "Ja jesam", jedino se tako mogu isključiti misli same od sebe.

Bg: Koncentracija ne znači mišljenje o jednoj stvari. Ona, naprotiv, isključuje sve misli, jer one sve sprečavaju osećanje Sopstva. Svo nastojanje se mora usmeriti na to da se jednostavno ukloni veo sa Sopstvenog bivanja, ovde i sada.

U jednoj belešci koja je već bila spomenuta, Bhagavan zahteva od pitaoca da ne istražuje samo Ja–misao, već da pronade gde se ona rađa. To vezuje samoistraživanje sa koncentracijom na srce na desnoj strani, i još jasnije pokazuje da to nije mentalni proces. Fizičko osećanje oslobođenja zaista nastaje nakon samoispitivanja u ovom centru.

Koncentracija uma isključivo na Sebe vodi osećanju sreće i blaženstva. Ako čovek okreće misli unutra, zadržavajući ih i sprečavajući da lutaju spolja, tada se to naziva odvajanje (vairagya). Sabrati ih u Sebi jeste duhovna praksa. Sabrati se u srcu isto je što i biti u Sopstvu. Srce je drugo ime za Sopstvo.

P: Da li je u nekoj knjizi rečeno da čovek, da bi dostigao najveće i krajnje ostvarenje, mora na kraju da dođe do srca, čak i ako je stigao do sahasrara čakre, i da je srce na desnoj strani?

Bg: Ne, to nisam našao ni u jednoj knjizi, ali u Malayam knjizi o medicini naišao sam na strofu u kojoj se kaže da je srce na desnoj strani i ja sam je preveo na tamilski kao dodatak "Četrdeset stihova".

Mi ne znamo ništa o drugim centrima i ne možemo biti sigurni kuda idemo kada se koncentrišemo na njih, ostvarujući ih. Ali, kako Ja nastaje iz srca, tu mora i da se povuče i nestane u korist samoostvarenja. Znaj da je čista i nepromenljiva samosvest u srcu znanja koje daruje oslobođenje razaranjem Ega.

Telo je inertno kao glineni lonac. Ono nema Ja misao, svest o sebi. Kada smo u dubokom snu i slobodni od tela, boravimo u čistom Biću znajući da telo ne može da bude pravo Ja–sam–stvo. Ko tada uzrokuje Jastvo Bića? Gde je on? U srčanoj komori onih koji tako pitaju i znaju da borave u Sebi, pojavljuje se Gospod Arunačala Šiva kao on sam, kao "To sam ja" svest.

P: Bhagavan je rekao da je srce centar Sopstva.

Bg: Da, ono je jedini centar Sopstva. U to ne treba da sumnjaš. Istinsko Sopstvo je tamo, u srcu Ja.

P: Da li bi Bhagavan hteo da mi kaže gde je to u telu?

Bg: Ti ne možeš da ga upoznaš svojim umom, niti da ga zamisliš svojom imaginacijom ako ti kažem gde je ono. Jedini neposredan način da ga ostvariš jeste da prestaneš sa zamišljanjima i razmišljanjima i budeš ono što Jesi. To je centar o kome se u spisima govori kao komori srca.

P: Mogu li da budem siguran da su naši preci pod srcem podrazumevali ovaj centar?

Bg: Da, možeš, ali je važnije imati iskustvo nego odrediti njegovo mesto. Čovek ne mora da pogađa gde su mu oči da bi video. Srce je tu, za tebe uvek otvoreno, ako hoćeš da kročiš u njega; ono uvek podupire tvoje kretanje, mada toga verovatno nisi svestan. Možda je jasnije reći da je Sopstvo srce. Zaista, srce je centar Bića i svuda je svesno njega samog kao srce ili samosvest.

P: Kada Bhagavan kaže da je srce najveći duhovni centar Sopstva, znači li to da ono nije jedno od šest yogičkih centara (čakri)?

Bg: Yogički centri, koji se broje odozdo na gore, jesu red centara u nervnom sistemu. Oni predstavljaju različite stepene pri čemu svaki ima svoju snagu i svoje znanje. Oni vode ka sahasrara čakri, hiljadulisnom lotosu na glavi, gde se nalazi najviša snaga, šakti. Ali, Sopstvo, koje održava celokupno kretanje šakti, nije tamo.

P: Tada se ono razlikuje od manifestacije šakti?

Bg: Naravno, ne postoji manifestacija šakti izvan Sopstva. Sopstvo je postalo sva ova šakti. Kada yogi postiže najviše stanje svesti, tada je Sopstvo u srcu koje ga u ovom stanju podržava, svejedno da li je on toga svestan ili nije. Ali, ako je njegova svest centrirana u srcu, tada on spoznaje da je stvarnost uvek jedna, bez obzira u kojem stanju može da bude, da su srce i Sopstvo jedno, čiji duh sve omogućava, koji je večan i nepromenljiv. Tantra šastra naziva srce Surya mandala ili Sunčeva lopta, a sahasraru Čandra mandala ili Mesečeva lopta. To ukazuje na njihov odnos.

Kako ova koncentracija na srce uspostavlja tačku kontakta sa Bogom, Bhagavan je ponekad ukazivao na njeno srodstvo sa bhakti, stazom predanosti, i rekao je da oba puta vode istom cilju. Potpuna predanost znači potpunu predaju ega Bogu ili Guruu kao odvojenom od Sebe, dok samoistraživanje vodi ka raspadanju ega. Više o bhakti marga biće rečeno u sledećem delu, ali naredno objašnjenje pokazuje kako obe staze teku zajedno.

P: Ako je Ja iluzija, ko uklanja iluziju?

Bg: Ja uklanja iluziju Ja, a ipak ostaje Ja. To je paradoks samoostvarenja. Ostvareni u tome ne vidi paradoks. Pogledaj na slučaj onoga koji se moli. On se približava Bogu i moli da bude apsorbovan u Njemu. Tada se predaje veri i pomoću koncentracije. I šta zatim preostaje? Umesto

prvobitnog Ja ostaje, uzdizanjem u Bogu, jedna svest u kojoj se gubi Ja. To je najveći oblik predaje i vrhunac samooslobađanja.

Ti možeš da napustiš ovo ili ono "meni" pripadanje, ali ako umesto toga napustiš "Ja" i "Moje" tada je sve jednom zauvek napušteno i samo seme posedovanja je razoreno. Tako će da se uguši svako zlo u zametku i uništi njegovo seme. Ali, odvajanje od Ja mora da bude potpuno da bi se to učinilo. Želja da se to izvede mora da bude ista želja čoveka koga drže ispod vode da izađe na površinu kako bi udahnuo.

Ako su obmanjujuće misli opasnost s jedne strane, tada je spavanje opasnost na drugoj. Često se ljudi, koji se kreću duhovnim putem, nađu uhvaćeni i poneseni talasom sanjivosti uvek kada počinju da meditiraju. A kada prestanu, sanjivost potpuno nestaje. To je oblik otpora ega koji mora da se slomi.

Gospodin Bhargava je govorio nešto o spavanju i to je dalo Bhagavanu povoda da govori o snu.

Bg: Neophodno je ostati uvek učvršćen u Sebi. Smetnje su skretanje u svetovne stvari, u šta spadaju objekti čula, želje, naklonosti i odbojnosti, s jedne strane, i san sa druge strane. Spavanje se u knjigama uvek spominje kao prva prepreka za samadhi, a različite metode su bile zapisane da bi je prevazišle u skladu sa zrelošću svake ličnosti. Najpre se obučava o napuštanju svake svetovnosti i ograničenju vremena za spavanje. Ali, tada se kaže, kao na primer u Giti, da nije neophodno potpuno se odreći spavanja. U toku dana ne bi trebalo da spavaš, a noću se preporučuje u vreme od 22 do 02 časa. Druga metoda kaže da oko spavanja uopšte ne brineš. Kada te san obuzme, protiv toga ne možeš ništa. Ali zato, dok si budan, ostani svakog trenutka u Sebi, ili učvršćen u meditaciji. Istog trenutka kad se probudiš, nastavi meditaciju, i ovo će biti dovoljno. Tako će čak i za vreme spavanja da se nastavi ista struja meditacije. To je očigledno, jer ako čovek zaspi sa snažnom zamisli, kada se budi nastavlja istu misao. Za onoga koji tako meditira, kaže se da je čak i njegov san samadhi.

Važno je podsetiti se na to, jer je Maharši često govorio o snu kao primeru stanja oslobođenog od ega. Kako pokazuje gore pomenuta izjava, on nije mislio time da treba da se podstiče fizičko spavanje. To je samo jedan bezumni, nesvesni prirodni proces naspram stanja istinski oslobođenog od ega, koje je čista svest.

Drugi problem kod onih koji su nastavljali sa meditacijom bio je u tome da su bili ponekad suočeni sa prazninom ili osećanjem straha. Rečeno im je da nastave dalje sa radom, da se čvrsto drže ispitivanja onoga ko oseća prazninu ili strah. Isti je odgovor bio dat i onima koji su osećali stanje blaženstva. Ne može biti ni straha, ni radosti, niti vizije praznine bez onoga koji sve to doživljava.

P: Kada dostignem stanje slobode od misli u sadhani, uživam u blaženstvu, ali ponekad takođe osećam i neodređen strah, koji ne mogu tačno da opišem.

Bg: Što god da doživljavaš, ne treba s tim da budeš zadovoljan. Svejedno da li osećaš radost ili strah, pitaj se ko ih oseća, i produži u tom ispitivanju dok oba osećaja ne budu prevaziđena i sva dvojnost nestane tako da ostane jedino sama stvarnost. Ništa nije pogrešno u iskušavanju takvih stvari, ali ti ne smeš nikada da budeš zadovoljan radošću od laya, koja se oseća kada se misao suzbije, već moraš da nastaviš dalje dok nestane sav dualitet.

Popodne je jedan stari posetilac iz Utar Pradeša, gospodin Bhargava postavio sledeća pitanja:

1. Kako treba da istražujem Ja od početne tačke do kraja?
2. Kada meditiram dolazim do tačke gde nastaje vakuum ili praznina. Kako tada da nastavim dalje?

Bg: Ne bavi se time, svejedno je da li se javljaju vizije ili zvuci, praznina ili bilo šta drugo. Ti postojiš za vreme svih tih događaja, i za vreme praznine moraš biti tu da bi mogao da kažeš da si doživio prazninu. Biti stalno učvršćen u ovom "Ti", zadatak je od početka do kraja. U svim knjigama vedante učenici postavljaju pitanja o ništavilu i praznini i Gurui im odgovaraju. Um gleda predmete i ima iskustvo praznine ako prestane da ih gleda i oseća, ali taj um nisi ti. Ti si neprestano svetlo koje oba osvetljava, i iskustvo i prazninu. To je isto kao što ti svetla pozornice omogućuju da vidiš scenu, glumce i ceo komad. Kad se svetla ugase, kažeš da je sve završeno. Postoji još jedno poređenje. Mi možemo da vidimo predmete oko sebe ako su oni osvetljeni. Ako vlada potpuni mrak, ne vidimo ih i kažemo da oni ne postoje. Na sličan način postojiš i u praznini koju si pomenuo.

Ti si svedok tri tela: grubog, finog i uzročnog. Ti si takođe svedok tri vremena: prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, i svedok si ove praznine. U priči, desetorica su se prebrojavala i uvek ih je bilo devet, jer je svako zaboravio da broji samog sebe. Činjenica da oni misle da jedan nedostaje, a ne znaju ko, odgovara praznini. Mi smo tako poistovećeni sa predstavom da je sve što vidimo oko nas postojano i da smo mi ovo telo, pa se uplašimo ako zamislimo da ćemo i sami nestati, ako sve nestane.

Bhagavan je citirao pesmu 212 i 213 iz Viveka Čudamani u kojoj učenik kaže: "Pošto sam uklonio pet omotača sa Sebe, nalazim da ništa ne ostaje". Guru odgovara da je Sopstvo, koje se oseća kroz sve modifikacije, u svim oblicima, uključujući i ego, sva stvorenja i njihovu odsutnost, uvek tu. Bhagavan je nastavio i rekao:

Priroda Sopstva mora da bude stalna prosvetljenost. Ti osećaš sve modifikacije i njihovu odsutnost. Kako? Reći da prosvetljenost dobijaš od nekog drugog, nametnulo bi pitanje od koga ga je on dobio, i lanac dokaznog postupka bio bi beskrajan. Tako si, dakle, ti sam prosvetljenost. Uobičajeno poređenje o tome je sledeće: Ti spremaš sve vrste slatkiša od različitih sastojaka i različitih oblika, i svi su slatki jer je u svima šećer. Na isti način, sva iskustva sadrže u sebi prosvetljenost, koja je priroda Sopstva, čak i iskustvo odsustva. Bez Sopstva se ona ne mogu doživeti, isto kao što bez šećera ni jedna od stvari koje spremaš ne mogu biti slatke. Najpre se Sopstvo vidi kao predmeti, zatim se vidi Sopstvo kao praznina i na kraju Sopstvo kao Sopstveno Biće. Samo u poslednjem slučaju nema viđenja, jer je viđenje samo Biće.

Pre nego što ovaj deo zaključimo, dobro je dati nekoliko posebnih pravila ili nagovestiti da ih ima, ali i reći da nisu bitna. Uobičajeno je da se to što se naziva meditacija praktikuje uvek u isto vreme, ujutru i uveče, sedeći uspravnih leđa i zatvorenih očiju. Kažem "što se naziva meditacija" jer se ovaj pojam koristi za samoistraživanje, koncentraciju na Ja ili srce, kako je opisano u ovom delu. To je, naravno, daleko od mentalne aktivnosti koja se pod ovim pojmom podrazumeva. U Indiji je uobičajeno sedeti na zemlji prekrštenih nogu. Ipak, sva ova pravila u samoistraživanju su manje značajna nego u drugim, manje direktnim metodama. To postaje jasno ako se naglasi da samoistraživanje mora da se proširi od utvrđenog sata za meditaciju na preostalo vreme tokom dana, dok ne prožme tokove svih misli i dela.

Gospodin Evans–Wentz postavio je nekoliko pitanja o yogi. Hteo je da zna da li je ispravno ubijati životinje, kao na primer, tigrove i jelene, da bi se njihova koža koristila kao podloga za sedenje u vežbi yoge.

Bg: Um je tigar ili jelen.

P: Ako je sve iluzija, sme li se onda ubijati?

Bg: Ko ima ovu iluziju? To moraš da pronadeš. Istinski svako ubija u svakom trenutku svoga života Sebe (Atman).

P: Koji je položaj najbolji?

Bg: Svaki položaj, po mogućnosti sukhasana (laki položaj). Ali, to je za dhyanu nebitno.

P: Da li položaj određuje temperament?

Bg: Da.

P: Kakva su svojstva i dejstva kože tigra ili jelena, ako se upotrebljavaju kao podloge za sedenje?

Bg: Neki ljudi su to otkrili i opisali u knjigama o yogi. To ima veze sa magnetizmom i dr. Ali, sve je to beznačajno za put spoznaje. Položaj znači biti u stvarnosti učvršćen u Sebi, i on je u unutrašnjosti.

P: Koje je vreme najbolje za meditaciju?

Bg: Šta je vreme?

P: Kaži mi šta je?

Bg: Vreme je samo jedna ideja. Postoji samo stvarnost. Što god da misliš da jeste, to će i biti. Ako nju nazivaš vreme, tada je ona vreme. Ako je nazoveš postojanje, tada je postojanje, itd. Ako si je nazvao vremenom, tada je deliš na dane i noći, mesece i godine, sate i minute. Ali, za početnika su ovakve podele dobre.

P: Da li Bhagavan preporučuje Evropljanima neki poseban stav?

Bg: To zavisi od mentalnog stanja pojedinca. Ne postoje stroga i utvrđena pravila.

P: Treba li meditirati otvorenih ili zatvorenih očiju?

Bg: Može se činiti na oba načina. Važno je da je um unutra i da bude aktivan u svom traganju. Ponekad, kada su oči zatvorene, dešava se da se skrivene misli probijaju sa snažnim sadržajima. S druge strane, može biti teško usmeravati um unutra ako su oči otvorene. To zahteva snažan um. Po prirodi um je čist, ali se prlja primanjem objekta. Jedino je važno držati ga budnim, bez primanja spoljašnjih utisaka ili misli o drugim stvarima.

Iako je Maharši priznavao različite metode i označavao ih dobrim ako su se dopadale onima koji su ih koristili, ipak je insistirao na tome da se one ne dovode u vezu sa neposrednom metodom samoistraživanja. Ima, na primer, indirektnih puteva koji marljivo obrađuju različite vrline, ali ako je bio upitan o tome, odgovarao je da jednostavno, direktnom putu samoistraživanja takva tehnika nije neophodna.

P: U nekim knjigama je rečeno da čovek treba da neguje dobra ili božanska svojstva kako bi se osposobio za samoostvarenje.

Bg: Sva dobra ili božanska svojstva sadržana su u duhovnom znanju, a sva loša ili demonska svojstva u neznanju. Kada dođe znanje, neznanje nestaje i pojavljuju se sva božanska svojstva. Kada čovek postigne samoostvarenje on ne može da laže, greši ili čini bilo šta loše. Zaista se u nekim knjigama kaže da vrline treba steći jednu za drugom i tako se pripremiti za najveće ostvarenje. Ali, za one koji slede put spoznaje, sasvim je dovoljno samoistraživanje da bi dostigli sva božanska svojstva; oni ne treba ništa drugo da čine.

Prizivanje Boga označavao je dobrim za onoga ko nalazi da mu to pomaže, ali je ostao pri tome da samoistraživanje nije prizivanje, niti treba to da postane.

P: Reci mi, molim te, kako mogu da ostvarim Sebe? Treba li od "Ko sam ja?" da napravim prizivanje Boga?

Bg: Ne. Samoistraživanje se ne koristi za prizivanje Boga.

Metoda koja je ipak bila najpogodnija da se pogrešno izjednači sa samoistraživanjem je meditacija "Ja sam On" (Brahman), i stoga je u više navrata upozoravao na ovu zabludu.

Samoistraživanje je drugačija metoda nego meditacija "Ja sam Šiva" ili "Ja sam On". Više puta sam stavio naglasak na samoupoznavanje, jer ti moraš da radiš sa samim sobom, a onda da nastaviš da upoznaješ svet i njegovog Tvorca. Meditacija "Ja sam Brahman" je više ili manje mentalna aktivnost, ali traganje ka Sebi, o čemu ja govorim, je neposredan metod koji prevazilazi sve druge. Jer čim ti preduzmeš traganje i počneš dublje da ideš, istinsko Sopstvo tamo čeka da te primi i sve što tada radiš postaje kao urađeno od nekog drugog i ti nemaš na to uticaja. U ovom procesu sve sumnje nestaju isto kao što neko za vreme spavanja zaboravi sve svoje brige.

Mada spisi kažu "Ti si to", samo je znak slabosti meditirati "Ja sam to, a ne ovo", jer ti si To večno. Sve što treba uraditi, jeste pronaći šta je čovek stvarno, i ostati u tome.

Samo kada izranja misao "Ja sam telo", meditacija "Ja nisam ovo, ja sam Brahman" pomoći će nekom da ostane kao To. Zašto čovek treba večito da misli "Ja sam To"? Zar je neophodno da se prestano misli "Ja sam čovek"? Zar nismo To uvek?

Jedan čovek iz Pendžaba se predstavio Maharšiju kao Šri Šankaračarja. Bio je svetski putnik i praktikovao je hata-yogu i meditaciju "Ja sam Brahman". Nakon kraćeg vremena u njemu bi prevladala praznina, mozak bi mu se zagrejao i on bi se uplašio smrti. Pitao je Maharšija za pomoć.

Bg: Ko gleda prazninu?

P: Znam da je ja ne gledam.

Bg: Svest koja gleda prazninu je Sopstvo.

P: Takav odgovor me ne zadovoljava. Ja ga ne mogu ostvariti.

Bg: Strah od smrti nastaje samo kada izroni Ja–misao. Čije se smrti plašiš? Ko oseća strah? Sve dok postoji identifikacija sa telom, biće straha.

P: Ali, ja nisam svestan svog tela.

Bg: Ko kaže da nije svestan?

P: Ne razumem.

Tada je bio upitan za tačan metod meditacije. Rekao je: "Aham Brahmasmi (Ja sam Brahman)."

Bg: "Ja sam Brahman" je samo jedna misao. Ko to kaže? Sam Brahman to ne kaže. Zašto bi trebalo da kaže? Niti istinsko Ja to govori. Ono boravi uvek kao Brahman. Tako je to samo jedna misao. Čija je to misao? Sve misli dolaze od nestvarnog Ja, koje je misao Ja. Ostani bez mišljenja. Sve dok postoje misli, postojace i strah.

P: Ako na ovaj način nastavim da mislim, nastaje zaborav. Mozak se uznemiri i uplašim se.

Bg: Da, um je koncentrisan u mozgu i zato tamo nastaje osećaj vreline. To je zbog Ja–misli. Sve dok postoji mišljenje, dotle će biti i zaborava. Tu je misao "Ja sam Brahman", onda dolazi zaborav, pa izranja Ja–misao, a istovremeno i strah od smrti. Zaborav i mišljenje postoje samo za Ja–misao. Istraži to i nestace kao fantom. Tada ono što preostane jeste stvarno Ja. To je Sopstvo. Misao "Ja sam Brahman" može samo da bude pomoć u koncentraciji kako bi se uklonile druge misli. Kada samo ona preostane, onda se moraš pitati: čija je i ta misao? Pronaći ćeš da i ona dolazi od Ja. Ali, odakle dolazi Ja–misao? Zaroni u nju i ona će nestati. Najviše Sopstvo sijaće samo od sebe. Dalje nastojanje nije potrebno. Ako ostane samo jedno istinsko Ja, ono neće morati da kaže "Ja sam Brahman". Ponavlja li čovek stalno "Ja sam čovek"? Zašto bi trebalo da sebe ustanovljava kao čoveka kad god se na to izazove? Smatra li se bilo ko za životinju, pa da mora da kaže "Ne, ja nisam životinja, ja sam čovek"? Isto tako zato što je Brahman ili Ja sam, ne postoji neko ko traži i stoga nije potrebno ponavljati "Ja sam Brahman".

U ovom delu bilo je reči o samoistraživanju kao o duhovnoj vežbi ili meditaciji koja se radi u određeno vreme. Zaista se tako počinje, pa je odrediti posebno vreme za meditaciju od pomoći u radu, ali to nije dovoljno. Samosvest koja se za vreme takve meditacije iskušava, mora i u preostalo vreme da se održava i neguje, tako da spontano raste i stalno ostaje prisutna u aktivnostima. Cilj je da se ona sve više učini trajnom. Videćemo da to objašnjava Bhagavanovo izričito uputstvo da svoje duhovno traganje ispunjavamo u svetu, a ne da se povlačimo u pustinjaštvo.

P: Da li je neophodna određena meditacija da bi ojačali um?

Bg: Ne, ako si uvek svestan da aktivnosti nisu tvoje, pa ni ta meditacija. U početku je potreban napor, ali kasnije to postaje prirodno i stalno. Aktivnosti se nastavljaju same po sebi, a tvoja sloboda ostaje neometena. Meditacija je tvoja Istinska priroda. To nazivaš meditacijom samo u onom trenutku kada te druge misli obuzimaju. Ako su one rasterane, ostaćeš jedino ti – to znači

ostaješ u stanju meditacije, slobodan od misli, i to je tvoja Istinska priroda koju ti sada pokušavaš da ostvariš kroz uklanjanje drugih misli. To uklanjanje drugih misli sada se naziva meditacija. Ali, ako je praksa učvršćena, tada se Istinska priroda pokazuje kao Istinska meditacija.

Iz razloga koji je naznačen u prethodnom delu, Guru često skriva tehniku duhovne prakse kao tajnu, da bi je otkrio samo onima koje on smatra za spremne, i sam ih posvećuje u nju. Ipak, kod samoistraživanja, uči Bhagavan, takva predostrožnost nije neophodna. Ovu metodu će razumeti samo ličnost koja njome sebe spoznaje. Ako nije sposobna za to, neće moći ni pogrešno da je upotrebi.

P: Mogu li dobiti potvrdu da nema više ničeg što se tiče tehnike duhovne prakse da se nauči, od onog što je zapisano u Bhagavanovim knjigama? To pitam, jer Gurui u svim drugim sistemima skrivaju tajne tehnike da bi ih otkrili učeniku u vreme posvećenja.

Bg: Nema ničeg više što je potrebno da se zna, sem onoga što se nalazi u knjigama. Nema tajne tehnike, sve je u ovom sistemu javna tajna.

ŠESTI DEO

DRUGE METODE

P: Koja je najbolja metoda?

Bg: To zavisi od temperamenta pojedine ličnosti. Svako se rađa sa samskarama (utiscima) iz prošlog života. Jedna metoda može za nekog da bude ispravna, a neka druga za drugog. Ne može se dati opšte pravilo.

U sledećem delu Bhagavan ukazuje na svrhu svih metoda i cilj kome teže.

Ima dosta metoda. Možeš da praktikuješ samoistraživanje i sebe da pitaš "Ko sam ja?", ili ako ti to ne odgovara, možeš da meditiraš nad "Ja sam Brahman" ili o nekoj drugoj temi, ili se možeš koncentrisati na prizivanje Boga. U svakom slučaju, cilj je da se um koncentriše na jednu misao i tako se isključi mnoštvo drugih misli. Ako to učinimo, nestaće i ta jedna misao i um će se ugasiti u svom izvoru.

Dr. Masalavala je pokazao pismo koje je primio od svog prijatelja V. K. Ajgaonkara, 35-to godišnjeg učenika Đnanesvar Maharada, u kome kaže da je dostigao jnanu (spoznaju) u svojoj dvadesetosmoj godini, uz pomoć Bhagavana. Pismo je glasilo: "Ti me nazivaš purna. Ko nije purna na ovome svetu?" Bhagavan se saglasio i odgovorio u skladu sa raspoloženjem toga jutra:

"Najpre ograničavamo sami sebe, a zatim pokušavamo da postanemo neograničeni, što istinski uvek jesmo. Naše celokupno postojanje je usmereno samo na to, da se odrekne predstave da smo ograničeni..."

Pismo nastavlja dalje: "Ramana Maharši je predstavnik adata učenja advaita vedante. Naravno, ona je nešto teža." Bhagavan je na to odgovorio:

"To mu je neko rekao. Ne učim samo adata učenje. Ja priznajem sve škole. Jedinstvena Istina se mora izraziti na različite načine da bi odgovarala sposobnostima slušalaca. Adata učenje kaže: "Ne postoji ništa izvan Istine. Nema ni rađanja ni umiranja, nema projekcije van i nema kretanja ka unutra, nema sadake ni mukte, nema vezivanja ni oslobođenja. Postoji samo večno Jedinstvo, ono je sloboda koja omogućava svemu da bude onako kako jeste u datom trenutku." Oni koji ne mogu lako da razumeju Istinu i koji pitaju: "Kako možemo da ignorišemo ovaj svet materije koji svuda oko nas vidimo?", uvode se u koncepciju sna i rečeno im je: "Sve što vidiš zavisi od onog koji vidi. Izvan onog koji vidi nema ničeg." To se naziva Drišti–srištivada, ili učenje da čovek najpre stvara u sopstvenom umu, a zatim gleda šta je um stvorio. Oni koji to ne razumeju, i dalje govore: "Iskustvo sna je kratko, dok svet postoji uvek. Iskustvo sna je ograničeno na mene, a svet ne primećujem samo ja, već svi ljudi, i zato ne možemo jedan takav svet da smatramo za nepostojeći", dat je argument Srišti–drišti–vada i rečeno im je: "Bog je najpre stvorio ovu jednu stvar iz ovog jednog elementa, a zatim nešto drugo itd.". Jer, samo će to da zadovolji ljude koji tako misle. Prvo učenje (vada) ne zadovoljava njihov um i oni se pitaju: "Kako može cela geografija, sve nauke, zvezde, planete, zakoni koji njima vladaju da budu nestvarni?" Njima je najbolje da se kaže: "Da, Bog je sve to stvorio i zato ti to tako vidiš."

Dr. Maslavalala je prigovorio: "Ali, ne mogu sva učenja da budu istinita. Može da bude istinito samo jedno." Na to je Bhagavan odgovorio:

"Razne tačke gledišta postoje samo zato da bi odgovarale sposobnostima onoga koji uči. Samo je Apsolutno jedno."

Iako je Bhagavan priznavao druge puteve, namenjene onima koji nisu mogli da slede samoistraživanje, jednom je rekao: "Sve druge metode vode ka samoistraživanju." Ako je neki njegov poštovalac mislio da mu neki drugi, manje direktan put više odgovara, Bhagavan ga je upućivao na njega, dok ga postepeno ne dovede do samoistraživanja.

U razgovoru o bezbrojnim putevima raznih duhovnih praksi, Bhagavan je rekao:

"Svakome treba da bude dozvoljeno da ide svojim sopstvenim putem, za koji je verovatno samo on stvoren. Nije ispravno nekome nametati put silom. Guru će ići sa učenikom njegovim ličnim putem i postepeno ga navoditi na najviši put, kada za to dođe vreme. Zamisli kola koja voze ogroman teret. Naglo ih zaustaviti ili iznenada skrenuti, imalo bi za posledicu nesreću."

Druge metode se nužno ne isključuju iz samoistraživanja, neke se mogu s njim dobro uklopiti.

SAT SANG

Najveća od svih pomoći za samoostvarenje je prisustvo onoga koji je ostvaren. To se naziva Sat sang, što doslovno znači "Zajednica sa Bićem". Zapravo, Bhagavan je često objašnjavao da je stvarnost Bića naše Sopstvo i da stoga nije potreban fizički oblik za Sat sang. Ipak je često naglašavao njegovu veliku korist.

Veza sa mudracima koji su u Istini otklanja materijalno vezivanje; otklanjanjem ovog vezivanja razara se i vezanost uma. Oni kojima je duhovna vezanost razorena na ovaj način, postaju jedno s Onim što je nepokretno, uvek stvarno bivstvo. Oni postižu oslobođenje još za života. Neguj vezivanje s takvim mudracima.

Najviše stanje, koje se postiže ovde i sada kao rezultat vezivanja sa mudracima, i koje se ostvaruje pomoću duboke meditacije samoistraživanja u kontaktu sa srcem, ne može se dobiti pomoću Gurua ili znanja iz spisa, niti pomoću duhovnih zasluga ili na bilo koji drugi način.

Ako je postignuta veza s mudracima, čemu služe različite metode samodiscipline? Reci, čemu koristi ventilator ako duva sveži, blagi južni povetarac? Vrelina duhovne i telesne razdražljivosti ublažava se svetlošću meseca; želje i potrebe se ispunjavaju i uklanjaju kalpaka drvetom, a gresi se ispiraju svetom vodom reke Gang. Sve ove patnje se potpuno rasteruju pomoću daršana (pogleda) nenadmašnih mudraca.

Ni sveta voda hodočasnika, ni Božje statue od gline i kamena ne mogu da se uporede sa dobrim pogledom mudraca. Oni pročišćuju tek posle bezbrojnih dana milosti, ali čim mudrac podari svoj milostivi pogled, čovek je očišćen.

Mora se napomenuti da ove redove nije napisao Bhagavan, već ih je on preveo sa sanskritskog originala da bi ih pridodao njegovim "Četrdeset stihova". Konstatacija u drugoj strofi, da se takva milost ne može postići ni pomoću Gurua, upotrebljava pojam Gurua u njegovom nižem značenju, kao običnog učitelja, a ne mudraca.

KONTROLA DISANJA

Kontrola disanja može da ima različita značenja. Može da označava zadržavanje daha ili regulisanje disanja u skladu sa određenim ritmom, ili jednostavno posmatranje disanja i koncentracija na njega. Maharši je često govorio da je kontrola disanja dobra, ali nije navodio pravila i oblik koji bi trebala da ima. Možda zato što su oni koji su tražili njegovo odobravanje obično već praktikovali neki oblik kontrole disanja koji im je propisao njihov Guru i hteli su samo da znaju da li sa tim treba da nastave dalje. On sam nije podučavao nijednu tehniku kontrole disanja, mada je za to bio kompetentan.

Tu, u ovoj knjizi dati su samo neophodni elementi ashtanga yoge. Svako ko o tome želi da zna više, mora da se obrati nekom izvežbanom yogiju s iskustvom i od njega da uči pojedinosti.

Ako je Ramana i govorio o kontroli disanja koja bi se mogla praktikovati, bilo bi to jednostavno posmatranje disanja. Taj metod je bezopasan i kada se izvodi bez rukovodstva Gurua.

Gospodin Prasad je pitao: "Zar nije pravilan oblik kontrole disanja u kome slede udisaj, zadržavanje daha i izdisaj u odnosu 1:4:2 bolji?" Bhagavan je odgovorio:

"Svi ovi ritmovi, koji se ponekad ne regulišu brojanjem nego prizivanjem Boga, su pomoć za kontrolu uma, to je sve. Posmatrati disanje je takođe oblik kontrole disanja. Zadržavanje daha je nasilno i može da bude štetno ako nije prisutan dobar Guru koji će praktičara da usmerava na svaki stepen. Ali, jednostavno posmatranje disanja je lakše i nije rizično."

Maharši je bio suzdržan u preporučivanju kontrole disanja zato što je naglašavao da je njena suština da bude od pomoći u kontroli uma.

Princip koji leži u osnovi yoga sistema jeste da je izvor misli ujedno i izvor disanja i vitalne energije. Stoga, ako se jedno od ovih ispoljavanja kontroliše, i druga se automatski dovodi pod kontrolu.

Izvor uma je isti kao i izvor daha i vitalne energije (prane). Zaista je mnogo misli koje um stvara, a Ja–misao je prvobitna misao uma, i to je ego. Ali, dah ima takođe svoj izvor na istom mestu gde nastaje ego. Zato, ako se smiruje um, smiruje se takođe i dah, i obrnuto, kada se dah smiruje, tada se smiruje i um.

Disanje i vitalna energija takođe se označavaju kao manifestacija uma od fine materije. Do časa smrti um održava i podupire ovu energiju u fizičkom telu, a kada čovek umre, on je pokupi i odnosi. Ali za vreme spavanja vitalna energija ipak funkcioniše i dalje u telu, iako um u njemu nije prisutan. To se događa u saglasnosti s Božjim zakonom i određeno je zato da štiti telo dok čovek spava i onemogućuje svaku sumnju da li je živo ili mrtvo. Bez takve prirodne organizacije zaspalo telo bi često bilo živo sahranjeno. Vitalnost koja je prisutna u dahu ostaje bez uma kao stražara. Ali u budnom stanju i u samadhiju, dah se smiruje kada je um smiren. Iz ovog razloga (um ima kontrolnu moć i nad dahom i nad vitalnom energijom, pa je stoga iznad oba) upražnjavanje kontrole disanja je samo od pomoći da bi se smirio um, ali ne može izazvati njegovo konačno gašenje.

Iz ovoga sledi da je kontrola disanja, koju je Bhagavan smatrao dobrom, neophodna samo onome ko ne može neposredno da kontroliše um.

P: Da li je neophodno da se kontroliše dah?

Bg: Kontrola disanja samo pomaže da se uroni unutra. Čovek isto tako može da uroni u sebe i pomoću kontrole uma.

Ako se um kontroliše, automatski se kontroliše i dah. Ne mora se praktikovati kontrola disanja, kontrola uma je dovoljna. Kontrola daha se preporučuje onima koji ne mogu direktno da kontrolišu um.

To pokazuje da Bhagavan nije smatrao kontrolu disanja dovoljnom kao samostalnu tehniku, već samo kao put ka kontroli uma. Inače bi, samo za sebe, njeno dejstvo bilo nepostojano.

Za smirenje uma ne postoji efikasnije i bolje sredstvo od samoistraživanja. Iako um pomoću drugih tehnika takođe biva smiren, to biva samo prividno i postaće ponovo nemiran. Ako se, na primer, um smiri pomoću kontrole disanja, tada to traje samo onoliko dugo koliko traje kontrola

disanja i vitalne energije, a kada se ona oslobodi, tada se oslobađa i um i on se okreće spolja, postaje nemiran zbog svojih suptilnih sklonosti (vasana).

Stoga oni koji kontrolu disanja koriste na stazi na koju je upućivao Maharši, treba takode da znaju kada da je prekinu.

Kontrola disanja je pomoć u kontroli uma i preporučuje se onima koji nalaze da ne mogu bez takve pomoći da kontrolišu um. Onima koji to mogu, ona nije potrebna. Može da se koristi na početku, dok čovek ne postane sposoban da kontroliše um, i tada je treba napustiti.

Drugi razlog za opreznost kod kontrole disanja je da ona može dovesti do suptilnih iskustava koja mogu tragaoca da odvrata od njegovog istinskog cilja. Kako ćemo videti, Bhagavan je uvek upozoravao na zanimanje za sticanje moći, razna iskustva i ispunjenje želja kroz praksu kontrole disanja.

Bg: Kontrola disanja je pomoć. Ona je jedna od različitih metoda koje služe da nam pomognu kod postizanja ekagrate, ili usmerenosti uma na jednu tačku. Kontrola disanja može pomoći da se kontroliše um koji luta, da se koncentriše na jednu tačku, i ona je za to korisna. Ali, čovek ne treba tu da stane. Pošto je kontrolom disanja, postignuta kontrola uma, ne treba biti zadovoljan bilo kakvim iskustvima koja iz toga mogu da se jave, nego kontrolu uma treba usmeriti pitanjem "Ko sam ja?", sve dok se um ne nađe u Sopstvu.

ASANE

Za Bhagavanove poštovaoce bilo je uobičajeno da sede ispred njega u meditaciji sa prekrštenim nogama, ali komplikovani položaji ili asane, nisu praktikovani. Kako je već bilo objašnjeno, takvi položaji u samoistraživanju nisu toliko važni koliko u yoga praksi.

P: Ustanovljen je čitav niz asana (stavova). Koji je od njih najbolji?

Bg: Usmerenost uma na jednu tačku je najbolji položaj.

HATA YOGA

Bg: Hata–yogini kažu da održavaju telo u dobrom zdravlju tako da istraživanje može da teče bez smetnji. Takođe kažu da život mora da se produži kako bi istraživanje moglo da se sprovede uspešno do kraja. Zatim ima i onih koji koriste različite droge (kayakalpa) za ostvarenje ovog cilja. Njihova je poznata izreka da platno mora da bude savršeno pre nego što se na njemu počne slikati. Da, ali šta je platno, a šta slika? Po njima telo je platno, a traganje ka Sopstvu je slika. Ali zar nije samo telo slika na platnu Sopstva?

P: O hata–yogi se govori više kao o pomoćnom sredstvu.

Bg: Da, praktikuju je i veliki panditi koji su dobro upućeni u vedantu jer se drugačije njihov um ne može smiriti. Zato se može reći da ona može da bude od koristi onima čiji um drugačije ne može da se smiri.

GLEĐANJE U SVETLOST

P: Zašto se ne bi koristili neki drugi metodi kao, na primer, gledanje u svetlost?

Bg: Gledanje u svetlost umrtvljuje um i izaziva kratkotrajno rušenje volje, i to ne donosi stalnu korist.

KONCENTRACIJA NA ZVUK

I ma ljudi koji se koncentrišu na slušanje zvuka, ne fizičkog, već suptilnog. Maharši to nije odbacivao, ali ih je podsećao na to da se drže sebe i da pronađu onog ko čuje zvuk. Postignuta koncentracija je dobra, ali ona sama po sebi ne vodi dalje – istraživanje je takođe neophodno.

Jedan čovek iz Gudžerata je rekao da se koncentriše na zvuk (nada) i hteo je da zna da li je metoda ispravna.

Bg: Meditacija na zvuk (nada) je jedna od mnogih poznatih metoda. Njene pristalice je smatraju naročito efikasnom. Isto kao što se dete uspavljuje uspavankom, tako i nada umiruje čoveka prema stanju samadhija. Ili kao kad kralj pošalje svoje muzičare da sinu poželi dobrodošlicu pri povratku sa dugog putovanja, tako i nada na prijatan način dočekuje svog poštovaoca u stan Gospoda. Nada pomaže koncentraciji, ali pošto je ostvari, vežbu treba da usmeri ka sebi. Nada nije cilj, čovek treba čvrsto da se drži sebe, inače će naići na prazninu. Kako je subjekt čak i u praznini prisutan, čovek mora ostati svestan svog Sopstva. Nada upasana (meditacija na zvuk) je dobra, ali postaje bolja ako se poveže sa samoistraživanjem.

KONCENTRACIJA NA SRCE ILI NA TAČKU IZMEĐU OBRVA

Koncentracija na tačku između obrva je jedna od vežbi yoge. Bhagavan je cenio njeno dejstvo, naročito ako je bila povezana sa prizivom Boga, ali je preporučivao koncentraciju na srce, na desnoj strani, kao sigurniju i efikasniju.

Jedna dama srednjih godina iz Maharaštra, praktikovala je koncentraciju na tačku između obrva, ali je osećala strepnju i strah tako da nije mogla da napreduje. Tražila je pomoć. Maharši ju je savetovao da ne zaboravi onoga koji gleda. Gledanje između obrva je fiksirano, ako se ne zaboravlja na onog koji gleda. Ako je čovek uvek svestan posmatrača, tada će sve biti u redu.

Jedan posetilac je rekao: "Obučavani smo da se koncentrišemo na tačku između obrva. Da li je to ispravno?"

Bg: Svako je svestan da postoji. Ipak se ova spoznaja zaboravlja i traga se za Bogom. Čemu služi držanje pažnje između obrva? Cilj takvog postupka je da pomogne umu pri koncentraciji. To je efikasna metoda da se obuzda um i spreči njegova rasejanost. Um se nasilno usmerava u jednom pravcu i to je pomoć za koncentraciju. Ali, metod samoostvarenja je pitanje Ko sam ja? Sve postojeće teškoće stvara um i one mogu jedino zajedno s njim da se odstrane.

Pitanje o srcu se javlja jer ti hoćeš da tražiš poreklo svesti. U svakom misliocu pitanje o Ja i njegovoj prirodi izaziva neprekidnu fascinaciju. Uzmi bilo koje ime: Bog, Sopstvo, Srce ili sedište svesti – sve je to isto. Tačka koja mora da se razume kao Srce je neposredan centar Bića, središte bez kojeg apsolutno ništa ne postoji.

P: Ali Bhagavan je označio posebno mesto za srce u fizičkom telu, u grudnom košu, dve širine prsta od sredine nadesno.

Bg: Da, tu je centar duhovnog iskustva, prema svedočenju mudraca. Duhovno središte srca je potpuno različito od fizičkog organa koji pumpa krv. Središte duhovnog srca nije organ tela. Sve što ti možeš reći o srcu jeste da je ono središte tvoga Bića. Sa njim si ti uvek u jedinstvu, svejedno da li si budan ili spavaš i sanjaš, da li si zaposlen ili si utonuo u samadhi.

P: Kako se ono, u tom slučaju, može lokalizovati negde u telu? Odrediti mesto za srce značilo bi da čovek fiziološki ograničava To, koje je izvan vremena i prostora.

Bg: To je tačno. Ali ličnost koja pita o srcu smatra da je telo ili da je u njemu. Dok sada postavljaš pitanje, da li bi rekao da je samo tvoje telo ovde, a da ti govoriš sa nekog drugog mesta? Ne, ti prihvataš svoje fizičko postojanje. Sa ovog stanovišta poziva se na fizičko telo. Istina je, da je čista svest nepodeljena. Ona nema niti oblika ni lika, nije ni spolja ni unutra, ne stoji ni levo ni desno... Čista svest, koja je srce, sadrži sve i ništa nije izvan nje. To je konačna istina.

P: Kako treba da razumem Bhagavanovo tvrđenje da je iskustvo središta srca na onom određenom mestu u grudnom košu?

Bg: Čista svest, koja se uopšte ne odnosi na telo i koja nadilazi um, je neposredno iskustvo postojanja. Mudraci znaju svoje bestelesno večno postojanje, isto kao što jedan neostvaren čovek poznaje svoje telesno postojanje. Ali, iskustvo svesti se može imati sa ili bez telesnog prisustva. U bestelesnom iskustvu čiste svesti mudrac je izvan vremena i prostora pa se pitanje o mestu srca uopšte ne javlja. Ovde ipak fizičko telo ne postoji odvojeno od svesti, ono odražava svest. Telo je prirodno ograničeno i nikada ne može da sadrži čistu svest koja je beskrajna i večna. Telesna svest je samo minijatura refleksija čiste svesti, s kojom je mudrac postao identičan. Za njega je zato telesna svest samo odraz samozračećeg zraka beskonačne svesti, koja je on sam. Samo je na ovaj način mudrac svestan svog telesnog postojanja.

P: Za ljude slične meni, koji nemaju ni neposredno iskustvo srca, ni sećanje na to, stvar izgleda teška za razumevanje. Moraćemo verovatno da napustimo neke pretpostavke o položaju srca.

Bg: Ako je određivanje položaja srca zavisilo od neke pretpostavke ili od njenog napuštanja, tada pitanje nije ni vredno rasuđivanja. Ne, ti ne treba da se oslanjaš na pretpostavke, već na nepogrešivu intuiciju.

P: Ko ima intuiciju?

Bg: Svi ljudi.

P: Pretpostavlja li Bhagavan da ja imam intuitivno znanje o srcu?

Bg: Ne, ne o srcu, već o položaju srca u skladu s tvojim identitetom.

P: Sri Bhagavan kaže da ja intuitivno znam položaj srca u fizičkom telu?

Bg: Zašto da ne?

P: (Pokazujući na samoga sebe) Misli li Bhagavan na mene lično?

Bg: Da. To je intuicija! Kako si sada pokazao rukom na samoga sebe? Zar nisi prstima dotakao desnu stranu grudi? To je upravo mesto srca.

P: Tada moram da se oslonim na ovu intuiciju, bez ikakvog znanja o centru srca?

Bg: Šta je u tome pogrešno? Ako jedan školarac kaže: "Ja sam tačno izračunao zbir", ili ako te pita: "Hoćeš li da ti ja donesem knjigu?" da li će pokazati na glavu koja je tačno pronašla zbir, ili na noge koje će ti brzo doneti knjigu? Ne, u oba slučaja njegov prst pokazaće sasvim prirodno na desnu stranu grudi i time dati nevin izraz duboke istine da je izvor "Ja–Bića" tamo u njemu. To je nepogrešiva intuicija koja se odnosi na njega samoga, na srce koje je Sopsstvo. Čin je sasvim nehotačan i univerzalan, on je isti za svakog pojedinca. Koji ti jači dokaz od ovog treba o položaju centra srca u fizičkom telu?

P: Ali, pitanje je koji je od oba pogleda ispravan, da li je centar duhovnog iskustva mesto između obrva ili je to srce?

Bg: Iz praktičnih razloga možeš da se koncentrišeš na tačku između obrva, ako hoćeš; tada bi to bila bhavan ili imaginativna kontemplacija uma, dok, naprotiv, najviše stanje abnubhava ili ostvarenje u kome se potpuno preporađaš i u kome tvoja individualnost sasvim nestaje, nadilazi um. Tada ne može biti objektivizovan centar koji ti iskušavaš kao subjekt različit i odvojen od njega.

P: Želeo bih svoje pitanje drugačije da postavim. Može li se mesto između obrva označiti kao mesto Sopstva?

Bg: Ti se slažeš da je Sopstvo najviši izvor svesti i da jednako postoji za vreme sva tri stanja uma. Ali, pogledaj šta se događa ako neko za vreme meditacije zadrema. Prvi znak spavanja je da mu glava klone, a to ne bi moglo da se dogodi da je Sopstvo između obrva. Ovaj centar se ne bi mogao nazvati njegovim sedištem a da se ne podrazumeva da Sopstvo često napušta svoje mesto, što je apsurdno. Činjenica je da sadhaka može da ima svoje iskustvo u svakom centru ili čakri na koju on koncentriše svoj um, ali to ne čini ovaj centar sedištem Sopstva...

P: Bhagavan kaže da Sopstvo može da funkcioniše u svakom centru, ali je njegovo sedište u srcu. Zar nije moguće da pomoću prakse intenzivne koncentracije, ili dhyana, između obrva, sam ovaj centar postane sedište Sopstva?

Bg: Dok se praktikuje koncentracija da bi se kontrolisala pažnja na jednu tačku, svako rasuđivanje o mestu Sopstva je samo teoretisanje. Ti samoga sebe doživljavaš kao subjekta, onoga koji posmatra, a mesto na koje usmeravaš pažnju postaje objekat. To je samo bhavan. Ako, nasuprot tome, posmatrač sam postane objekat posmatranja, tada se rađaš u Sopstvu, postaješ jedno s njim; to je srce.

P: Da li je onda opravdano vežbati koncentraciju između obrva?

Bg: Konačni rezultat prakse svake vrste dhyane je da objekat na koji praktičar usmerava svoj um prestaje da postoji kao različito odvojen od subjekta. Subjekt i objekat postaju jedno Sopstvo, i to je srce. Koncentracija na centar između obrva je jedna od vežbi kojom se misli efikasno kontrolišu jedno određeno vreme. Razlog za to jeste da je svako mišljenje spoljna aktivnost uma i mišljenje prati prethodno fizičko i mentalno viđenje. Ipak je važno da se ova vežba usmeravanja pažnje na tačku između obrva prati sa prizivom Božjeg imena. Jer je viđenje uma sasvim blisko slušanju (to je mentalno vidljivo dešavanje govora), tako da se time može kontrolisati um i ojačati, inače će on skretati i ostati rasejan. Zato treba, dok fiksiraš pažnju uma na neki centar, kao na primer između obrva, takođe da praktikuješ mentalno izgovaranje Božjeg imena, inače ćeš brzo da izgubiš postojanost na objekat koncentracije. Ovakav način vežbanja vodi ka identifikaciji sa imenom, rečju ili Sopstvom – kako god ćeš to da nazoveš – sa centrom koji si ti izabrao za cilj meditacije. Čista svest, Sopstvo ili Srce je konačno ostvarenje.

SAHASRARA

Tantričke tehnike obučavaju postepeno razvijanje kundalini ili duhovnog strujanja u čoveku. Kako se razvija i penje naviše, ona oslobađa niz čakri ili duhovnih centara u telu, a svaki joj daje svoju vlastitu snagu i opažanje dok ne stigne u sahasraru ili hiljaduljni lotos na temenu glave. Ako su ga o tome pitali, Bhagavan je odgovarao da ma kakvo da je iskustvo, konačno sedište ostvarenja Sopstva je srce.

P: Zašto nas Bhagavan ne usmerava prema koncentraciji na neki određeni centar ili čakru?

Bg: Yoga Šastre kažu da je sahasrara sedište Sopstva. Puruša Sukta objašnjava da je srce sedište. Da bi tragalac izbegao svaku sumnju, ja ga upućujem da pronade nit "Ja–Bića" i da ga prati do njegovog izvora. Jer, prvo, nemoguća je bilo kakva sumnja o svome bivstvu kao Ja; i drugo, ma koji metod da se upotrebi, konačni cilj je ostvarenje izvora "Ja–Bića", od kojeg i započinju sva tvoja iskustva. Ako stoga praktikuješ samoistraživanje dostići ćeš srce, koje je Sopstvo.

P: Da li stvarno postoji đivanadi (finotvorni, astralni nervi) ili je to tvorevina imaginacije?

Bg: Yogini kažu da postoji nadi, koji se naziva đivanadi, atmanadi ili paranadi. Upanišade govore o jednom centru iz kojeg se račvaju hiljade nadija. Neki se lokalizuju u mozgu, drugi na drugom mestu. Garbopanišad prati začetak fetusa i rast deteta u majčinoj utrobi. Za ego se kaže da ulazi u dete kroz mekano teme novorođenčeta u sedmom mesecu starosti. Kao dokaz za to navodi se da je teme (fontanela) kod bebe mekano i da se može osetiti pulsiranje. To traje nekoliko meseci dok ne očvrsne. Tada ego dolazi odozgo, stupa kroz fontanelu i deluje pomoću hiljadu nadija koji su razdeljeni po čitavom telu. Stoga se onaj ko traži istinu koncentriše na sahasraru koja je mozak, da bi se vratio u svoj izvor. Kaže se da kontrola disanja pomaže yogiju da podigne kundalini šakti. Ona se diže kroz nervno vlakno koje se naziva sušumna, nalazi se u središtu kičmenog stuba i dopire do mozga.

Ako se čovek koncentriše na sahasraru, slediće bez sumnje ekstaza samadhija. Ipak, vasane, ili latentne sklonosti, neće biti razorene. Yogi mora da se probudi iz samadhija, jer oslobođenje od vezivanja još nije dostignuto. On mora da ugasi i vasane, kako podsvesne sklonosti, koje su još uvek u njemu, ne bi ometale mir njegovog samadhija. Tako on od sahasrare dolazi do srca kroz ono što se naziva đivanadi, a koja je produžetak sušumne. Sušumna formira jednu krivulju. Ona počinje u solarnom pleksusu, penje se kroz leđnu srž do mozga, a odatle se spušta nadole i završava u srcu. Ako je yogi dostigao srce, tada samadhi stanje postaje trajno. Tako vidimo da je srce centar konačnog ostvarenja.

Neke upanišade govore takođe o sto i jednom nadiju koji se račvaju iz srca i jedna od njih je vitalna nadi. Ako ego odozgo dolazi i reflektuje se u mozgu, kako yogini kažu, tada on mora da stvara jednu reflektujuću površinu. Ova takođe mora biti sposobna da ograniči beskrajnu svest na granice tela. Jednom rečju, univerzalno Biće se ograničava egom. Takav jedan reflektujući medijum sačinjen je od nagomilavanja vasana u individui. To je kao voda u činiji koja reflektuje neki predmet. Ako se voda iz posude prospe, odraz više ne postoji. Predmet sada više nema refleksije. Predmet je u ovom slučaju univerzalno Biće–svest, koje je sveprožimajuće i svojstveno svemu. Ono ne treba da se prepoznaje isključivo pomoću refleksije. Ono je samosvetleće. Stoga cilj tragaoca mora da bude brisanje vasana iz srca i ne dopuštanje reflektujućem mediju da zakloni svetlo večne svesti. To se postiže traganjem za izvorom ega i utapanjem u srce. To je neposredan put samoostvarenja. Onaj koji ga prihvati, ne treba da se brine o nadijima, mozgu, sušumni, kundalini, kontroli disanja i o šest yogičkih centara.

Sopstvo ne dolazi niotkuda i ne prepada telo kroz površinu lobanje. Ono je takvo kakvo jeste, uvek svetleće, postojano, nepokretno i nepromenljivo. Promena koju čovek primećuje ne tiče se Sopstva, jer Sopstvo boravi u srcu i samosvetleće je kao sunce. Promena se vidi u njegovom svetlu. Odnos između Sopstva i tela, ili uma, može da se uporedi sa pozadinom čistog kristala. Ako se kristal stavi pred crveno cveće, izgledaće crveno, stavljen pred zeleno, izgledaće zelen, itd. Pojedinač se sam ograničava na područje promenljivog tela i uma, čije postojanje proističe iz nepromenljivog Sopstva. Neophodno je jedino napustiti ovaj pogrešan identitet, i ako je to učinjeno, uvideće se da je uvek svetleće Sopstvo jedina, nedeljiva Istina.

ĆUTANJE

Maharši nije govorio u prilog zaveta ćutanja. Ako je um kontrolisan, nepotrebno je izbegavati govor, ali odricanjem od govora um ne postaje miran. Posledica ne izaziva uzrok.

P: Da li je zavet ćutanja od pomoći?

Bg: Jedan zavet je samo jedan zavet. To u određenoj meri može da pomogne u meditaciji; ali od kakve je koristi držati usta zatvorena, a puštati um da besni okolo? Ako je um u stanju meditacije, hoće li biti potrebe za govorom? Ništa nije bolje od meditacije. Čemu služi zavet ćutanja ako je čovek obuzet aktivnostima?

HRANA

Mada je pridavao malo značaja fizičkoj pomoći za meditaciju, Maharši je isticao korist koju donosi satvička hrana, koja je vegetarijanska i nestimulišuća.

Regulisanje ishrane, tako što se ona ograničava na satvičku hranu i uzima u umerenim količinama je najbolje i najkorisnije pravilo ponašanja za razvijanje satvičkog (čistog) kvaliteta uma. Ovo takođe pomaže kod rada na samoistraživanju.

Sledeći iskaz je rezime "Traganja ka Sopstvu", prve knjige koju je napisao.

U okviru naših mogućnosti, treba da jedemo jednostavnu i zdravu hranu, sa iskrenim i neprestanim nastojanjem da ugasimo ego – izvor svakog zla – i time da okončamo sve mentalne aktivnosti koje nastaju iz ega. Mogu li se bez ega javiti mučne misli, i da li bez takvih misli može biti iluzije?

On je to potvrđivao i kada su ga pitali:

P: Postoji li bilo kakva pomoć za:
1. koncentraciju i

2. izbegavanje grešaka

Bg: U fizičkom području se organi za varenje i drugi, moraju osloboditi nadraživanja. Stoga se ishrana mora regulisati po količini i kvalitetu. Čovek jede tešku hranu i izbegava čili, uzima višak soli, luka, vina, opijuma itd. Izbegavaj začepljenja, pospanost, razdraženost i sve životne namirnice koje to prouzrokuju. Na duhovnoj ravni, posveti se jednoj stvari i koncentriši svoj um na nju. Posveti se tome i sve drugo isključi. To su nevezanost (vairagya) i koncentracija.

Gospođa Pigot se vratila iz jedne duže posete Madrasu i postavila pitanje o hrani.

P: Koja je hrana najbolja za duhovni život?

Bg: Satvička hrana u umerenim količinama.

P: Koja je hrana satvička?

Bg: Hleb, voće, povrće, mleko i slično.

P: Puno ljudi na severu jede ribu. Da li je to ispravno?

Na ovo pitanje Bhagavan nije dao odgovor. Uvek je izbegavao da kritikuje druge, a ovo ga je pitanje pozivalo ili da to učini, ili da ispravi što je već rekao.

P: Mi Evropljani, navikli smo na određenu vrstu hrane, a promena u ishrani utiče na zdravlje i slabi um. Da li je neophodno da održavamo dobro fizičko zdravlje?

Bg: Vrlo je neophodno. Ukoliko je slabije telo, utoliko je jači um.

P: Bez naše uobičajene hrane trpi naše zdravlje i um gubi na jačini.

Primećujemo da Bhagavan i g. Pigot upotrebljavaju oznaku "jačina uma" u različitom značenju. Bhagavan je mislio na jak u uobičajenoj, pasivnoj aktivnosti, dok je Pigot mislila "moćan". Stoga je postavljeno sledeće pitanje koje joj omogućava da objasni svoje gledište.

Bg: Šta podrazumevaš pod jačinom uma?

P: Moć da se odbaci svetovno vezivanje.

Bg: Kvalitet hrane utiče na um. Um se brani od unesenih životnih namirnica.

P: Zaista! Ali kako da se Evropljani naviknu na satvičku hranu?

Bg: (Obraćajući se Evans–Wencu) Ti si jeo našu hranu. Predstavlja li ti to kakvu teškoću?

E. W.: Ne, ja sam na to navikao.

Bg: Navika je samo prilagođavanje okolini. Um odlučuje. Činjenica je da je um bio naviknut, da određene životne namirnice smatra dobrim i ukusnim. Potrebna hranljivost je sadržana i u

vegetarijanskom kao i u nevegetarijanskom jelu; samo je um taj koji zahteva određen način ishrane na koji je navikao i koji nalazi da je nešto ispravno ili ukusno.

P: Da li se ova ograničenja odnose i na ostvarenog čoveka?

Bg: On je duhovno stabilan i nije pod uticajem hrane koju uzima.

Zabeleženo je da Bhagavan, iako je jasno odgovarao na pitanja o hrani kada je o tome upitan, nije propisivao vegetarijansku hranu poštovaocu koji ga o tome nije pitao. Takođe je bilo poznato da se pod njegovim mirnim uticajem dešavalo da neko ko nije o tome ni pitao, postepeno osećao odbojnost prema mesu i sklonost da se okrene čistoj hrani. Isto kao što Bhagavan nije odobravao ekstreme, nije odobravao ni post.

P: Može li post da pomogne u ostvarenju?

Bg: Da, ali to je samo privremena pomoć. Mentalni post je uspešnija pomoć. Post, sam za sebe, ne donosi rezultat. Paralelno s njim mora da ide i duhovni rast. Potpuni post slabi um i ostavlja te bez dovoljno snage za duhovno traganje. Stoga jedi umereno i nastavi traganje.

P: Kaže se da um deset dana nakon prekida jednomesečnog posta postaje čist i stabilan, i da može ostati takav.

Bg: Da, ali samo ako se uz post primeni pravo duhovno traganje.

CELIBAT

O celibatu nema mnogo toga da se kaže jer je razmatran u prethodnom delu. U Indiji je normalno da se neko oženi ako nije napustio svetovnost da bi postao sadhu. Bhagavan je uvek insistirao na tome da brahmačarja znači neprestano živeti u Brahmanu. On nije ohrabrivao formalno nošenje odeće narandžaste boje (oznaka sanyasa). Celibat nije propisivao, niti je od toga odvrćao, mada je pokazivao uzgredni interes za rođenja i ženidbe svojih poštovalaca.

BHAKTI

D ošli smo do bhakti marga; puta ljubavi, obožavanja i predaje. On se uobičajeno smatra kao suprotnost samoistraživanju jer se zasniva na prihvatanju dualiteta obožavaoca i obožavanoga, onoga koji voli i onoga koji se voli, dok samoistraživanje pretpostavlja nedvojstvo. Stoga su teoretičari skloni da tvrde da ako jedno počiva na istini, drugo mora da bude pogrešno. I dok jedno prihvataju, drugo osuđuju. Bhagavan ne samo da je priznavao oba puta, nego je mladiće čak

usmeravao na oba. Često je govorio: "Postoje dve mogućnosti: pitati sebe samog Ko sam ja?, ili se predati." Mnogi su izabrali drugi put.

P: Šta je безусловna predaja?

Bg: Ako se čovek potpuno preda, tada neće preostati nikog da postavlja pitanja i rasuđuje o tome. Ili će se misli ugaziti čvrstim držanjem za koren svih misli, Ja, ili se čovek bezuslovno predaje najvećoj snazi. To su jedina dva puta koji vode ostvarenju.

Samoistraživanje rastvara ego time što traga za njim i otkriva da on ne postoji, dok se predanošću napušta. Stoga oba vode istom cilju, stanju slobodnom od ega.

Bg: Postoje samo dva načina da se sudbina pobedi i da se od nje bude nezavisan. Jedna je, pitati čija je to sudbina i otkriti da njoj pripada samo ego, a ne i Sopstvo, i da ego ne postoji. Drugi je ubiti ego potpunom predajom Gospodu, uviđajući svoju bespomoćnost i neprestano govoreći: "Ne ja, već Ti, o, Gospode!" uz napuštanje svih ubeđenja "To sam ja" i "To je moje" i prepuštanje jedinom Gospodu da radi šta hoće. Predaja se nikada ne može smatrati potpunom dok obožavalac stalno nešto zahteva od Gospoda. Istinska predaja je Ljubav prema Bogu radi Ljubavi i ničeg drugog, čak ni radi spasenja. Drugim rečima, potpuno gašenje ega je neophodno da bi se pobedila sudbina, svejedno da li se ovo ugašenje postiže pomoću samoistraživanja ili bhakti marge.

Iskra duhovnog znanja razneće sve stvoreno kao brdo baruta. Jer svi bezbrojni svetovi stvoreni su na slaboj i nepostojanoj osnovi ega i svi će se srušiti kada atomska bomba znanja padne na njih. Priča o predanosti je kao kada bi se uzeo šećer sa Ganešove statue od šećera, pa se zatim tom istom Gospodu žrtvuje. Ti kažeš da predaješ svoje telo i dušu i sav svoj posed Bogu ali, da li su oni bili tvoji da bi mogao da ih daš? U najboljem slučaju možeš reći: "Do sada sam imao pogrešnu predstavu da je sve to što je Tvoje, bilo moje. Sada vidim da je to Tvoje i više neću delati kao da je išta moje". I ovo znanje, da ne postoji ništa izvan Boga ili Sopstva, da "Ja" i "Moje" ne postoje i da postoji samo Sopstvo, jeste jnana.

Ipak je često objašnjavao da je istinska predaja, predaja Sopstvu, isto što i samoistraživanje.

Dovoljno je ako čovek preda samoga sebe. Samopredaja znači predati se izvornoj osnovi svakog bića. Ne zamišljaj i ne predstavlja sebi da je ovaj izvor postojanja, ili Bog, izvan tebe samog. Izvor je u tebi samom, bivstvu. Predaj se njemu. Tražeći izvor postojanja u njemu treba i da se rodiš. Zato što sebe sada smatraš odvojenim od njega, postavljaš pitanje: "Gde je izvor?" Neki tvrde da šećer ne može sam da proba svoju slatkoću i da mora biti nekoga ko će da je okusi; jedna ličnost ne može da bude istovremeno Najviše i da iskušava svoje stanje. Individualnost stoga mora biti odvojena od Boga, kako bi mogla da iskusi postojanje. Ali, da li je Bog bezosećajan kao šećer? Kako čovek može da preda samoga sebe, a ipak da zadrži svoju individualnost, da bi uživao u postojanju? Zatim kažu da duša, kada dostigne najviše sfere i tamo ostane, služi božanskom biću. Može li reć "služenje" da prevari Boga? Zar on ne zna sve? Čeka li on da ga ovi ljudi služe? Zar ne bi on okrenuo pitanje: "Ko si ti, odvojen od mene, koji misliš da meni služiš? Ako se ti, s druge strane, rodiš u Sopstvu, tada neće preostati individualnost. Ti ćeš postati izvor sam.

Šta je u ovom slučaju predaja?

Ako se treba predati, postavlja se pitanje, šta i kome? To uslovljava predaju, spoznaju i samoistraživanje. Takođe u Vaišnaviti, sveti Namalvar kaže: "Bio sam u nestvarnom vrtu zadržavajući se na "Ja" i "Moje", lutao sam okolo a da sam sebe nisam poznavao. Spoznajući sebe, vidim da sam ja zapravo Ti sam, i da je sve "Moje" samo Tvoje." Vidiš da predaja nije ništa drugo nego spoznaja samoga sebe. Škole kvalifikovanog monizma to takođe priznaju. Ipak, držeći se

svog tradicionalnog učenja, opstaju na stanovištu da su individue deo Najvišeg, takoreći njegove karike. Njihovo tradicionalno učenje takođe kaže da individualna duša treba da bude očišćena i tada da se preda Najvišem; onda ego više ne postoji i čovek posle smrti ulazi u oblast Višnua, gde najzad dolazi uživanje Najvišeg i beskrajnog. Reći da je čovek odvojen od prouzročitelja svega, samo je po sebi licemerno; pridodati da neko, ko nema više ego, postaje čist a ipak sačuvane individualnosti samo da bi uživao u Najvišem, ili da bi mu služio, jeste taktika obmanjivanja. Kakva je to dvoličnost: najpre odrediti šta je Najviše biće, a zatim ga dati da ga čovek spozna ili mu služi. Zar ono samo ne razjašnjava sve?

Očigledno je da predaja, u apsolutnom i beskompromisnom smislu, kako Bhagavan tvrdi, nije laka.

Kadgod čovek pokuša da se preda, ego podiže svoju glavu i mora se iznova potiskivati. Predaja nije jednostavna stvar. Ubiti ego nije lako. Samo ako se uz Božju milost um usmeri unutra, može se postići potpuna predaja.

Dr. Syed je pitao Bhagavana: "Da li potpuna predaja podrazumeva napuštanje čak i želje za oslobođenjem i Bogom?"

Bg: Potpuna predaja podrazumeva da ti nemaš svojih želja, da je jedino Božja volja tvoja i da ti nemaš svoju volju.

P: Što se ovoga tiče, zadovoljan sam, i želeo bih da znam koje korake treba da preduzmem da bih postigao potpunu predaju.

Bg: Postoje dva puta: Jedan je sagledati izvor Ja i u tom se izvoru roditi; drugi je osećati: "Oslonjen na samoga sebe, bespomoćan sam, jedino je Bog svemoguć i za mene nema druge sigurnosti nego da mu se potpuno predam", i tako polako razvijati uverenje da jedino Bog postoji, a ne ego. Oba metoda vode istom cilju. Potpuna predaja je samo drugo ime za jnanu ili oslobađajuću spoznaju.

Ipak, najpre se mora slediti delimična predaja koja postepeno postaje potpuna.

P: Nalazim da je predaja nemoguća.

Bg: Potpuna predaja je na početku nemoguća, ali je delimična predaja za svakog moguća. Vremenom će to dovesti do potpune predaje.

Dualisti mogu prigovoriti da staza predaje, koju je Bhagavan nazivao dobrom, nije to što oni znaju, jer oni pretpostavljaju stalnu dvojnost između Boga i onoga ko mu se predaje. U takvim slučajevima, kao u poslednjem delu sledećeg razgovora, Bhagavan je prekinuo diskusiju o teoriji i pozvao ih je da najpre ostvare predaju odvojenom Bogu o kome govore, i tada vide šta im nije jasno.

Stanje koje nazivamo ostvarenje, jeste da se jednostavno bude, ništa da se zna i ništa da se postane. Kada je neko ostvaren, on je to što jedino jeste i što je jedino oduvek i bio. Ovo stanje ne može da se opiše. To može samo da se bude. Naravno, u nedostatku nekog boljeg pojma, ne smeta govoriti o samoostvarenju; ali kako da se ostvari ili učini istinskim to što je jedino Istinito? Sve što mi radimo jeste da posmatramo nestvarno kao stvarno. Ova navika mora da se napusti. Svaki

duhovni napor u svim sistemima usmerava se samo ka ovom cilju. Ako prestanemo da posmatramo nestvarno kao stvarno, tada će ostati jedina stvarnost i mi ćemo biti To.

Svami je odgovorio: "Ovo izlaganje je sa stanovišta nedvojstva u redu, ali postoje druge škole koje se ne zasnivaju na nestajanju trijade, onoga koji zna, znanja i znanog, kao uslova za samoostvarenje. Ima škola koje veruju u postojanje dva, ili čak tri večna Bića. Postoji npr. bhakta; da bi mogao da obožava, mora mu se dati Bog.

Bg: Ko je protiv toga da on ima jednog odvojenog Boga za obožavanje, dok traži jedinstvo? Kroz predaju on napreduje i počinje da oseća da samo Bog postoji, a on sam ne. Dostiže stepen na kome kaže: "Ne ja, već Ti, ne moja volja, već Tvoja." Kada je dostignut ovaj stepen koji se naziva potpuna predaja u bhakti marga, tada se konstatuje da je gašenje ega postignuće Sopstva. Ne treba da raspravljamo da li postoje dva ili više Bića, ili samo jedno. Zapravo, dualistima i bhaktama je neophodna potpuna predaja. Najpre to učini, i tada vidi da li postoji jedno Sopstvo ili ih ima dva i više.

Bhagavan je dalje dodao:

"Kazivanja se uvek usklađuju sa različitim sposobnostima različitih ljudi. Ali istina je da stanje samoostvarenja mora da bude izvan trijade onoga koji zna, znanja i onoga što se zna. Sopstvo je Sopstvo, to je sve što se o tome može reći.

Tada je Svami pitao da li jnani zadržava svoje telo pošto je dostigao samoostvarenje, i dodao: "Kaže se da je uticaj samoostvarenja tako snažan, da ga slabo fizičko telo ne može izdržati duže od dvadeset i jedan dan. Bhagavan je odgovorio:

"Kakva je tvoja ideja o jednom jnaniju? Da li je on telo ili nešto drugo? Ako je nešto različito od tela, kako može da bude pod uticajem tela? Knjige govore o različitim vrstama oslobođenja, videhamukti (bez tela) i divamukti (sa telom). Može biti različitih stepena na putu, ali nema stepenovanja u oslobođenju.

Ponekad je Bhagavan bio pitan kako mogu da idu zajedno staza ljubavi i staza znanja, kada ljubav predstavlja dualnost.

P: Ljubav pretpostavlja dvojstvo. Kako može Sopstvo da bude predmet ljubavi?

Bg: Ljubav nije različita od Sopstva. Ljubav prema nekom predmetu je niže prirode i ne može da traje, dok je, naprotiv, Sopstvo sama ljubav. Bog je Ljubav.

Onima čiji temperament i razvojni nivo to zahtevaju, Maharši je odobravao ritualna obožavanja koja uobičajeno prate stazu predaje.

Jedan posetilac je rekao Bhagavanu: "Sveštenici su propisali različite rituale i oblike obožavanja i ljudima se kaže da bi bio greh ne poslušati ih. Da li je potreban ritualan i ceremonijalan način obožavanja?"

Bg: Da, i takvo obožavanje je potrebno. Ono tebi možda ne pomaže, ali to ne znači da ono nije nikome potrebno i da uopšte nije dobro. Ono što je potrebno jednom detetu, nije potrebno

obrazovanom čoveku, ali čak i on mora da upotrebljava azbuku koju je naučio u dečjem vrtiću. On zna čemu koristi njeno puno značenje.

Obožavanje može da poprimi i oblik koncentracije na jednog od hindu Bogova, to znači jedan od oblika u kojem se hindu Bog prepoznaje.

P: Koji su stepeni praktičnog treninga?

Bg: To zavisi od sposobnosti i prirode tragaoca.

P: Ja obožavam jednog idola.

Bg: Nastavi dalje. To vodi koncentraciji uma. Koncentriši se na jednu tačku. Na kraju će sve biti dobro. Ljudi misle da oslobođenje (mokša) mora da se traži negde izvan njih, u nekom Bogu ili idolu. Varaju se. Ono je spoznaja Sopstva u tebi. Koncentriši se i ono će doći. Samo tvoj um izaziva cikluse rođenja i umiranja (samsara).

P: Moj um je vrlo nepostojan. Šta treba da radim?

Bg: Usmeri pažnju na neku stvar i pokušaj da je na njoj zadržiš. Sve će biti dobro.

P: Nalazim da je koncentracija teška.

Bg: Vežbaj dalje i tvoja koncentracija će biti jednostavna kao i disanje. To će biti krunisanje tvojih napora.

Ipak, nije odobravao želju za vizijama, niti bilo kakve želje, pa ni želju za brzim ostvarenjem.

Gospođica Uma Devi, Poljakinja koja je bila prešla na hindu religiju, rekla je Bhagavanu: "Već sam ispričala Bhagavanu kako sam imala viziju Šive, otprilike u vreme kada sam prešla u hinduizam. Jedno slično iskustvo imala sam u Kurtalamu. Ove vizije traju samo trenutak, ali me ispunjavaju blaženstvom. Želela bih da znam kako se mogu učiniti stalnim i neprekidnim. Bez Šive nema života u onome što oko sebe vidim. Tako sam srećna kad na njega mislim. Reci mi, molim te, kako da viziju o Njemu učinim stalnom?"

Bg: Govoriš o jednoj viziji Šive, ali jedna vizija uvek podrazumeva objekat. To sadrži postojanje subjekta. Reč vizija označava takođe i onoga koji vidi. To znači da je priroda vizije na istoj ravni kao i onaj koji vidi. Javljanje podrazumeva takođe i nestajanje. Stoga jedna vizija ne može nikada da bude večna. Ali, Šiva je večan. Vizija Šive uključuje postojanje očiju koje vide, intelekt za viđenje i najzad svest koja leži u osnovi onoga koji vidi. Ova vizija nije tako stvarna kako se misli, jer ona nije intimna i urođena, ona nije iz prve ruke. Ona je rezultat više međusobno sledećih faza svesti. Sama svest se ne menja. Ona je večna. Ona je Šiva. Jedna vizija uključuje nekoga ko je vidi, ali taj neko ne može da poriče Sopstvo. Nema trenutka u kome Sopstvo ne postoji kao svest, niti može da ostane odvojen od svesti onaj koji vidi. Ova svest je večno biće i samo je ona biće. Onaj koji gleda ne može sam sebe da vidi. Da li on poriče svoje postojanje zato što sebe ne vidi kao što vidi viziju? Ne, dakle istinska vizija ne znači viđenje, već bivstvovanje. Biti, znači ostvariti ono "Ja sam, koji jesam". JA SAM Šiva. Ništa ne može da bude bez Njega. Sve ima svoje bivstvo u Šivi, radi Šive. Stoga pitaj "Ko sam ja?" Duboko zaroni unutra i budi Sopstvo. To je Šiva kao bivstvo. Ne očekuj da od Njega imaš ponovljene vizije. Koja je razlika između

predmeta koje vidiš i Šive? On je oba, i subjekt i objekt. Ti ne možeš da budeš bez Šive. Šiva je uvek ostvaren ovde i sada. Ako misliš da ga nisi ostvarila, tada se varaš. To je prepreka ka ostvarenju Njega. Napusti takve misli i ostvarenje je tu.

P: Da, ali kako ga mogu brže postići?

Bg: To je još jedna prepreka za ostvarenje. Može li neko da bude bez Šive? Zapravo, On je sada ti. Ne postoji pitanje vremena. Ako bi bilo i jednog trenutka kad On ne postoji, tada bi se moglo postaviti pitanje ostvarenja. Ali, ti ne možeš da budeš bez Njega. On je već ostvaren, uvek ostvaren i nikada neostvaren. Predaj Mu se i očekuj Njegovu volju, svejedno da li se On javlja ili nestaje. Prihvati šta se Njemu dopada. Ako ga moliš da On radi šta ti hoćeš, tada to nije predaja, već naređivanje. On zna šta je najbolje, kada i kako. Prepusti sve potpuno Njemu, sav teret je Njegov.

Ti nemaš više briga. Sve tvoje brige su Njegove. To je predaja. To je bhakti.

P: Vizija Boga je nešto veličanstveno.

Bg: Jedna vizija Boga je samo jedna vizija Sopstva uobličena kao Bog tvog posebnog mišljenja. Sve što treba da učiniš je da spoznaš Sebe.

Bhagavan je često imao običaj da kaže:

"Spoznati Boga znači voleti Boga,
stoga putevi jnane i bhakti vode ka istom."

ĐAPA

Đapa, što znači stalno ponavljanje jednog Božjeg imena, jedna je od najčešće praktikovanih tehnika duhovnog treninga. Ona ima naročitu sličnost sa bhakti, stazom ljubavi i predanosti. Maharši ju je priznavao pod uslovom kao u priči o kralju i njegovom ministru, da oni koji je praktikuju budu ispravno upućeni od zato kvalifikovanog Gurua. On sam je vrlo retko upućivao u đapu.

Smisao je da se uklone sve druge misli izuzev jedne, Om, Ram ili Bog. Tako funkcioniše svako obožavanje ili prizivanje.

Ukoliko predaja stoji iza reči, utoliko se ovaj cilj bolje dostiže i priziv je utoliko uspešniji.

P: Ukoliko više od jednog sata prizivam Božje ime, zadremam. Kada se probudim, setim se da se moj priziv prekinuo i ponovo nastavljam.

Bg: "Pospano", to je u redu. To je prirodno stanje. Zato što sebe sada poistovećuješ sa egom, smatraš prirodno stanje kao nešto što prekida tvoj rad. Takvo se iskustvo mora ponavljati dok ne primetiš da si uvek u prirodnom stanju. Tada ćeš videti da je prizivanje nebitno, ali će se nastaviti samo po sebi. Tvoja sadašnja sumnja dolazi od pogrešne identifikacije sa umom koji sprovodi

priziv. U stvari, priziv znači držati se jedne misli, a isključiti sve druge. U tome je svrha. Ona vodi zadubljenju koje se okončava u samoostvarenju ili jnani.

P: Kako treba da praktikujem priziv?

Bg: Božje ime ne treba da se koristi mehanički, površno i bez osećanja predaje. Ako se koristi ime Boga, tada treba prizivati sa žudnjom i potpunom predajom samoga sebe Njemu. Samo je posle takve predaje ime Božje uvek u tebi.

U početnom stanju priziv može biti praćen vizijom Gurua ili nekom vizijom mitološkog obličja Boga.

P: Moj oblik praktikovanja je bio stalno prizivanje imena Božjeg pri udisaju i imena Širdi Babe pri izdisaju. Istovremeno vidim svuda Babin oblik. Čak i u Bhagavanu vidim Babu. Spoljni oblici su takođe vrlo slični. Bhagavan je mršav. Baba je bio nešto niži. Da li treba i dalje da nastavim sa ovom metodom ili da je promenim? Nešto u meni kaže da ako se čvrsto držim imena i oblika, neću daleko stići, ali ja ne znam šta da radim ako ih napustim. Može li me Bhagavan uputiti?

Bg: Možeš sa svojom sadašnjom metodom da nastaviš. Kada đapa postane stalna, tada prestaju sve druge misli i čovek se nalazi u svojoj Istinskoj prirodi koja je priziv ili zadubljenje. Mi usmeravamo svoj um prema spolja, ka stvarima i svetu, i zato nismo svesni da je naša Istinska priroda uvek priziv. Ako mi kroz priziv ili meditaciju sprečimo naš um da misli na druge stvari, tada ostaje naša istinska priroda, koja je priziv. Sve dok misliš da si ti ime i oblik, ne možeš izbeći ime i oblik u prizivu. Ako spoznaš da nisi ime i oblik, tada će te oni napustiti. Drugačije nastojanje nije potrebno. Priziv ili meditacija vode ka tome na prirodan i normalan način. Priziv, koji se sada smatra za sredstvo, tada će se pokazati kao cilj. Nema razlike između Boga i njegovog imena.

Kako ovaj deo pokazuje, đapa se spaja sa dhyanom, koja se u nedostatku boljeg izraza prevodi kao "meditacija". Iz ovog razloga je tiho prizivanje bolje nego glasno, jer je više u vezi sa unutrašnjim životom.

P: Da li je priziv u mislima bolji nego izgovoreni?

Bg: Izgovoreni priziv nastaje iz zvuka. Zvuci dolaze od misli, zato što čovek mora da misli pre nego što izrazi svoje misli rečima. Misli oblikuju um. Stoga je misaoni priziv bolji nego izgovoreni.

P: Treba li da kontempliramo prizivanje i ponavljamo ga sa rečima?

Bg: Ako priziv postane mentalan, gde tada ostaje potreba za zvukom? Ako postane mentalan, postaje kontemplacija. Meditacija, kontemplacija i mentalni priziv su isto. Ako misli prestanu da budu zbrkane i ako jedna misao ostane da postoji isključujući sve druge misli, tada se to naziva kontemplacija. Cilj priziva ili meditacije je isključiti različite misli i ograničiti se na jednu. Tada nestaje i ova misao u svome izvoru koji je čista svest ili Sopstvo. Najpre se um bavi prizivom, a onda se utapa u svoj sopstveni izvor.

Jedno je sigurno: obožavanje, đapa i meditacija izvode se telom, glasom i umom, i nalaze se u toj uzlaznoj skali.

Čovek može da smatra ovaj univerzum kao manifestaciju Boga i zato, ma kakav priziv da izvede, to će biti priziv Boga.

Glasno ponavljanje Njegovog imena je bolje nego ritualno slavljenje. Još bolje je tiho mrmljanje Njegovog imena. Ali, najbolje je ponavljanje u umu, to je meditacija, kako je već rečeno. Najbolje je da takve povremene misli poprime stalan tok, slično točenju ulja, ili nekog konstantnog strujanja.

KARMA MARGA

Ovde je potrebno nešto reći i o karma margi, putu delanja, jer je ona bila već ranije razmatrana. Maharši je odvrtao od ekstremnih težnji da se stalno bude aktivan ili da se aktivnosti napuste. On je preporučivao da se aktivnosti, nužne za život, čine spontano i da se istovremeno praktikuje samoistraživanje i predaja.

P: Svami, kako se može oslabiti zahvat ega?

Bg: Tako što se ne dodaju nove vasane.

P: Kako pomaže aktivnost? Zar ona neće uvećati već težak teret koji mora da se ukloni?

Bg: Dela koja se čine bez ja–misli čiste um i pomažu da se učvrsti u meditaciji.

P: Slažem se, ali kako da čovek neprekidno meditira bez aktivnosti?

Bg: Pokušaj! Tvoje urođene sklonosti (vasane) to neće dozvoliti. Meditacija (dhyana) dolazi samo postepeno sa okončanjem urođenih sklonosti, milošću Gurua.

STEPENI MEDITACIJE

I ako je Maharši priznavao sve metode, sistematizovao ih je kao manje ili više direktne i efikasne. Sledeće objašnjenje to razjašnjava.

Istraživanje prolazne prirode spoljašnjih stvari vodi ka opuštenosti i nevezanosti (vairagya). Stoga je istraživanje prvi i najvažniji korak. Ako ono postane spontano, dovešće do ravnodušnosti spram sreće, nesreće, slave, ugodnosti, zadovoljstva, bola i dr. Ja–misao se vraća u izvor Ja, u srce, što je konačni cilj.

Ako tragalac ipak nije sposoban za samoistraživanje zbog svoje slabe zrelosti, tada mora da razvija predanost. To može da bude predaja Bogu, Guruu, čovečanstvu uopšte, etičkim zakonima ili čak idealu lepote. Čim ga neki od ovih aspekata obuhvati, druga vezivanja postaju slabija i razvija se nevezanost. Vezivanje za predmet predaje se povećava dok ga potpuno ne obuzme, i s tim raste koncentracija (ekagrata), sa ili bez vizija i direktne pomoći.

U slučaju da mu ne odgovaraju ni istraživanje ni predaja, može postići mir pomoću kontrole disanja. To je put yoge. Kada je čovekov život u opasnosti, tada se sav njegov interes koncentriše u jednu tačku, da se spase. Ako se disanje zaustavi, um ne može da skače na spoljne objekte i on to ne čini. Stoga sloboda uma traje koliko i kontrola disanja. Zato što se celokupna pažnja koncentriše na disanje, druga se interesovanja napuštaju. Takođe, svaka strast ima za posledicu nepravilno disanje. Napad radosti je u stvarnosti isto tako bolan kao i napad briga, i oba dovode do nepravilnog disanja. Istinski mir znači blaženstvo, a zadovoljstvo ne donosi blaženstvo. Ako tragalac za prva dva metoda nije sposoban zbog svog temperamenta, a za treći zbog svojih godina i zdravlja, tada treba da pokuša karma margu, put dobrog delovanja i služenja društvu. Tako se razvijaju njegovi vredni instinkti i on zadobija neličnu sreću iz svog rada. Njegov ego postaje manji i dobre strane mogu da se razvijaju. Tako tokom vremena postaje spreman za jednu od ove tri staze, ili se njegova intuicija razvija pomoću karma marge.

SEDMI DEO

CILJ

P: Šta je svrha samoostvarenja?

Bg: Samoostvarenje je konačni cilj i svrha.

P: Mislim, čemu ono služi?

Bg: Zašto pitaš o samoostvarenju? Zašto nisi zadovoljan svojim sadašnjim stanjem? Očigledno je da si nezadovoljan i tvoje nezadovoljstvo će nestati ako sam sebe ostvariš.

Spomenuto pitanje bilo je često postavljano, jer oni koji su dolazili Maharšiju obično nisu razumevali da je stanje duhovnog neznanja (ili kako ga hrišćanstvo naziva "palih ljudi") neugodno i da je samoostvarenje najveći cilj. U sledećem dijalogu se pita sa više razumevanja prema svrsi i stoga odgovor ovu problematiku dublje osvetljava.

P: Šta je cilj ovog procesa?

Bg: Ostvariti stvarnost.

P: Kakva je priroda stvarnosti?

Bg: a) Postojanje* bez početka i kraja – večno.

b) Postojanje svuda, beskrajno – beskonačno

c) Postojanje koje leži u osnovi svih oblika, svih promena, svih energija, sve materije i samog Duha. Sve se menja i nestaje, dok Jedno uvek ostaje.

d) Jedno zamenjuje trojstvo, onog koji zna, znanja i saznanog. Trojstvo su pojavni oblici u vremenu i prostoru, dok stvarnost leži iznad i iza njih. Oni su rezultat obmane, kao fatamorgana.

P: Ako je Ja takođe iluzija, ko će tada odbaciti iluziju?

Bg: Ja odbacuje iluziju Ja, a ipak ostaje Ja. To je paradoks samoostvarenja. Oni koji su ostvareni u tome ne vide protivurečnost.

Neverovatno je koliko mnogo filozofa i teologa nisu razumevali šta znači samoostvarenje i pogrešno ga predstavljali, pa čak napadali i ismevali. Sve što ono sadrži jeste, kao što je Bhagavan već objasnio, ostvariti stvarnost, ostvariti ili živeti ono što jeste. Stvarnost ostaje ista, večna i nepromenljiva, svejedno da li je čovek prepoznaje ili ne. Naravno, može se razumeti ljutnja i frustracija filozofa, koji bi sve hteli da razumeju pomoću uma, kada im se kaže da stvarnost leži iznad i iza trojstva, saznavao, saznanja i saznanog, koji su kao fatamorgana. Zato im se ne može dati jednostavan odgovor. I zaista, Bhagavan nije odobravao takva pitanja jer je njegov cilj bio da pomogne onome koji postavlja pitanja, a ne da zadovoljava njegovu mentalnu radoznalost. Obično ih je podsećao na to da je potrebno nastojanje da bi se doseglo samopoznavanje i kada je ono dostignuto, tada se pitanja više neće javljati.

Bg: Neki ljudi koji ovamo dolaze ne pitaju me o sebi, već o divamukti, o onome koji je oslobođen dok je još u telu. Vidi li on svet? Da li je potčinjen sudbini? Može li se čovek osloboditi tek pošto napusti telo, ili još za života? Da li telo mudraca treba da se pretvori u svetlost ili da na čudesan način nestane? Može li se osloboditi onaj ko je nakon smrti odbacio telo? Njihova pitanja su bez kraja. Zašto se brinuti o svim ovim stvarima? Da li je oslobođenje poznavanje odgovora na sva ova pitanja? Zato im kažem: "Ne brini se o oslobođenju. Najpre pronađi da li postoji vezanost? Istraži najpre samog sebe."

Ponekad je ukazivao na to da je razgovor o samoostvarenju zapravo zaslepljivanje – iluzija bekstva iz iluzorne tamnice.

Bg: U određenom smislu, razgovor o samoostvarenju je obmana. Samo zato što ljudi žive u obmani da je ne-Sopstvo, Sopstvo, moraju se od toga odučiti pomoću druge obmane, koja se naziva samoostvarenje, jer u stvarnosti Sopstvo je uvek Sopstvo i ne treba da se ostvaruje. Ko treba, šta i kako da ostvari, ako je sve što postoji Sopstvo i ništa drugo nego Sopstvo?

Problem koji naročito sprečava razumevanje teologa je kontrast između samoostvarenja i svetosti, i pogrešnog shvatanja da je ova razlika mogla da dovede do različitih religijskih tradicija od kojih jedna teži svetosti, a druga samoostvarenju. Ovo shvatanje je potpuno neosnovano. U svakoj religiji ima svetaca, u hinduizmu i drugim religijama. Oni se među sobom razlikuju kako po individualnom karakteru, od strasnih do mirnih, od strogih do ljubaznih, od filozofa vrednih pomena do naivnih, tako i u ravni njihovog usavršavanja. Neki poseduju natprirodnu snagu, drugi uranjaju u ekstazu, dok se drugi žrtvuju u službi čovečanstva; svi imaju čistotu koja je veća nego u običnih ljudi. Njihovo stanje može da se nazove božanskim, čak i za vreme njihovog života na zemlji, ali ipak to sve još nije samoostvarenje. Sve se to kreće na nivou dvojnosti gde su Bog ili Sopstvo ono drugo, gde je molitva neophodna i ispoljavanje moguće. I posle strožijeg razvoja oni su od samoostvarenja tako daleko kao i obični ljudi, jer nemaju zajedničko merilo između apsolutnog i uslovljenog, beskrajnog i ograničenog. Milion beskrajnom nije bliže od stotine. Ovaj totalni ponor u budizmu se predstavljao parabolom o čoveku koji luta tražeći izgubljeni dragi

kamen, koji je sve vreme na njegovom čelu. Ako mu se najzad na to ukaže, sve godine traganja i lutanja nisu ga ni malo približile njegovom kamenu. Pa ipak, on ga ne bi našao da se nije uputio u traganje. Zaista, može se smatrati da je svetac bliži ostvarenju nego običan čovek, isto tako kao što je jednom običnom čoveku lakše da dostigne ostvarenje nego jednom psu, iako oboje podjednako žive u iluziji da su individualna bića.

Postoje stepeni savršenstva kod svetaca, isto tako kao što postoje hijerarhije nebesa i oba korespondiraju sa stepenima posvećenja kod indirektnog duhovnog puta. Na pitanja u vezi ovoga, Bhagavan je odgovarao ako bi bio zamoljen, ali obično nije o tome diskutovao, jer njegov cilj nije bio da mladiće postepeno podiže prividnoj istini, već da ih usmeri na jednu, večnu i univerzalnu stvarnost.

P: Stižemo li na nebo (svarga), kao rezultat našeg delovanja ovde?

Bg: Nebo je stvarno koliko i sadašnji život, ali ako pitamo ko smo mi, i spoznamo Sebe, zašto bi onda bilo potrebno razmišljati o nebu?

P: Da li je nebo u najvišem Sopstvu?

Bg: Gde su najviše Sopstvo ili nebo, ako ne u tebi.

P: Ali, nebo nekome može da se pojavi nezavisno od njegove volje.

Bg: Pojavljuje li se ovaj svet tvojom voljom?

Na sličan način je opravdavao individualne stepene, ali nije istrajavao na njima.

Jogički centri, brojani odozdo naviše, su serija nervnih centara pri čemu svaki sadrži svoju vlastitu snagu ili znanje.

Kada mu je neko pričao o, u to doba živim svecima, da su oni stalno bili inspirisani kao inkarnacije jednog Boga, i govorili samo ako su bili nadahnuti od Boga, i upitao Bhagavana da li je to istina, odgovorio je:

Tako istinito kao i sve što vidiš oko sebe.

Jer, ako ih čovek upoređuje sa Sopstvom, niti je ovaj fizički svet, niti bilo koji drugi stvaran sam po sebi, kao što ni u poređenju sa beskonačnim, veći broj nema veći značaj od manjeg broja. Jedan svetac može da dostigne visok stepen savršenstva, a da ne realizuje konačnu stvarnost jedinstva, ili može imati samo kratki, ekstatički doživljaj jedinstva. Ali, značajno je to što će ga snaga njegove čistote voditi napred u ovom ili sledećem životu. Za onog ko vidi konačni cilj ne postoje stepeni, on je ili ostvaren ili nije. O tome je Bhagavan govorio dobrovoljno i opširno jer je to bila staza koju je on smatrao dobrom.

Nema stepenovanja u ostvarenju ili mukti. Nema stepena u oslobođenju.

P: Mora biti stepenovanja uspeha pre nego što se dostigne Apsolutno. Postoje li različiti nivoi stvarnosti?

Bg: Nema nivoa stvarnosti. Postoje za pojedince samo iskustveni nivoi, ali ne nivoi stvarnosti. Ako se nešto što nije trajno može zadobiti, tada se to mora jednom i izgubiti, dok je, naprotiv, Apsolutno večno ovde i sada.

Iako nema stepena samoostvarenja, ima pojedinih uvida koji se nisu učvrstili trajno. Njih ponekad doživljavaju ljudi koji u svom životu uopšte nisu imali duhovni trening. I tako, dok gustina ega tog tragaoca postaje sve slabija, on postaje prijemčiv za ove površne uvide. Čak i veliki mistici kao Plotin i Majstor Ekhart, bili su, kako sami kažu, zavisni od njih jer nisu postigli trajno stanje identiteta o kome je Bhagavan učio*.

Može li se postati viši činovnik jednostavno tako što se on gleda? To se može postati ako se tome teži i priprema za taj položaj. Isto tako, može li ego, koji je u okovima uma, da postane božansko Sopstvo samo zato što je jednom imao uvid da je Sopstvo? Zar je to moguće bez razaranja uma? Može li jedan prosjak da postane kralj samo zato što je jednom posetio kralja i sebe nazvao kraljem?

P: Može li samoostvarenje da se izgubi ako se jednom dostigne?

Bg: Ostvarenje zahteva vreme da bi se učvrstilo. Sopstvo je sigurno u neposrednom iskustvu svakog pojedinca, ali ne na način kako ga ljudi sebi predstavljaju. Može se samo reći da je takvo kakvo jeste. Kao što priziv Boga i druge izmišljotine koje se čine sa oduševljenjem mogu da ometaju čoveka da sagori ego, tako mogu i vasane da prekriju Sopstvo koje je uvek očigledno. Samo zbog kolebanja vasana, ostvarenju treba vreme da bi se učvrstilo. Privremeno ostvarenje nije dovoljno da se spreči ponovno rođenje i ono ne može da postane trajno dok ima vasana. U prisustvu velikog majstora, vasane prestaju da budu aktivne i um postaje miran, tako da je samadhi posledica. Tako učenik dobija istinsko znanje i pravo iskustvo u prisustvu jednog Majstora ali, ako to treba da se učvrsti, tada su neophodna dalja nastojanja. Tako će on to prepoznati kao svoje Istinsko bivstvovanje i biće oslobođen još za života.

Neki kritičari tvrde da je traganje za samoostvarenjem arogantno ili pretenciozno, da ne sadrži poniznost i samougašenje pred svetim. Ako bi oni, umesto da teoretišu, ugasili vasane koje su koren ega, tada bi im se odmah javila svetost. Samoostvarenje je sa druge strane arogancije i poniznosti, izvan svih suprotnosti, ono je jednostavno ono što jeste. Ono ne sadrži ego pun poniznosti, već njegovo potpuno isključenje.

Bg: Ti si čak i sada Sopstvo, ali brkaš svoj um ili ego sa Apsolutnom svešću ili Sopstvom. Ova pogrešna identifikacija proističe iz neznanja, a neznanje nestaje sa egom. Ubiti ego je sve što treba da se učini. Ostvarenje već postoji, ne treba pokušavati da se ono dostigne, jer ono nije ništa spoljašnje ili nešto novo što tek treba da bude. Ono je samo postojanje koje je uvek i svuda, ovde i sada.

P: Mislim da ova metoda deluje brže nego uobičajeno kultivisanje vrlina, koje su, navodno, potrebne za ostvarenje.

Bg: Da, svi poroci počivaju na egu. Ako ega više nema, tada prirodno preostaje ostvarenje.

Pošto se govorilo o svecima i misticima, treba spomenuti i okultiste. Oni teže ostvarenju zbog natprirodnih moći koje ono može sa sobom da donese.* Od toga je Bhagavan uvek odvrtao. Ostvarenje može sa sobom da donese moć tako kao što najviše uključuje najniže, ali želja za

moćima smetaće ostvarenju kao što traganje za nižim negira ono više. Ako je namera da se ego snabde novom snagom, kako to istovremeno može biti likvidacija ega? Zato jedan čovek nije mogao da razume šta znači ostvarenje.

P: Kakve moći poseduju nadljudi?

Bg: Svejedno je da li su moći male ili velike, da li dolaze od uma ili od onoga što se naziva nad-um, one postoje samo u odnosu na onoga koji ih poseduje. Pronađi ko je taj.

Onaj ko hoće da boravi u Sopstvu, ne treba da odstupa od svoje ispravne pažnje na Sebe ili čisto biće koje je on sam. Ako izgubi ovu pažnju, može videti različite vizije koje potiču od uma, ali čovek ne treba da tumara po takvim vizijama, koje mogu biti svetlosne i velike, od nade ili finih zvukova i glasova koji se mogu čuti, ili vizije Boga koji se može videti kao da ima objektivnu stvarnost. Ne treba takve fenomene pogrešno da drži za stvarnost. Ako je princip intelekta s kojim se ove vizije prepoznaju i opažaju sam pogrešan i iluzoran, kako tada mogu predmeti koji se njime prepoznaju, a još manje vizije koje se njime opažaju, da budu stvarne?

Ima budalastih ljudi koji, ne videći da su i oni sami stvoreni božanskom snagom, pokušavaju da dostignu sve moguće natprirodne snage. Oni su slični hromom koji kaže: "Mogu da pobedim neprijatelja ako me neko samo postavi na noge."

Kada je smirenje uma u oslobođenju trajno, kako mogu oni koji vezuju svoj um za moći (siddhi), koje se ostvaruju samo aktivnošću uma, da se potope u slast oslobođenja koje savladava stalni metež uma.

P: Može li yogi da poznaje svoje ranije živote?

Bg: Poznaješ li ti sadašnji život toliko da možeš znati ranije? Spoznaj sadašnji, a ostale ćeš da upoznaš posle. Ti patiš i zbog sadašnjeg ograničenog znanja. Zašto bi sebe opterećivao sa više znanja? Da li zato da bi više patio?

P: Da li Bhagavan poseduje okultne moći kojima bi pomogao drugima da ostvare Sopstvo, ili je za to dovoljna prosta činjenica Bhagavanovog ostvarenja?

Bg: Duhovna snaga ostvarenja je mnogo moćnija od korišćenja svih okultnih moći. U onoj meri u kojoj ne postoji ego u Mudracu, za njega "drugi" takođe ne postoje. Šta je najveća dobrobit za tebe? To je sreća, a sreća nastaje iz mira. Mir može da vlada samo tamo gde nema prepreka, a prepreke nastaju od misli koje izviru iz uma. Ako je sam um odsutan, tada će to biti savršen mir. Sve dok neko ne uništi svoj um, ne može zadobiti mir i sreću. A sve dok on sam nije srećan, ne može doneti sreću "drugima". Zato što za mudraca ne postoji "drugi" koji bi imao um, dovoljna je prosta činjenica njegovog samoostvarenja da bi "druge" takođe učinio srećnim.

Kada su ga pitali da li okultne moći (siddhi) mogu da se dobiju sa božanskim stanjem (Išvaratva), kako se pominje u zadnjoj strofi Dakšinamurti stotra, Maharši je rekao:

"Najpre treba postići božansko stanje, i tada se mogu postaviti druga pitanja."

Moći se ne odnose na samoostvarenje; kako se onda one mogu širiti izvan? Ljudi koji hoće da postignu moći nisu zadovoljni svojom predstavom čiste svesti. Oni teže da zanemare najveću sreću radi moći. U traganju za ovim sposobnostima oni slede sporedne staze umesto veliki put, i tako rizikuju da se na njemu izgube. Da bi se pravilno vodili i zadržali na putu, kaže im se da moći prate ostvarenje. Zaista, ostvarenje uključuje sve, i ostvareni neće rasipati misli o moćima. Treba najpre dostići ostvarenje, a zatim tražiti moći ako za njima bude bilo potrebe.

Moći se mogu javiti pre ili posle ostvarenja, ili mogu izostati u zavisnosti od prirode pojedinca; ali čovek ne treba da im prida veliki značaj ili da ka njima teži. Takođe, njihova odsutnost ili odsustvo vizija i drugih sličnih iskustava, ne treba da bude razlog za obeshrabrenje na putu.

P: Da li je potrebno ili, bar malo korisno, da pri duhovnom napretku telo postane nevidljivo?

Bg: Zašto razmišljaš o tome? Da li si ti telo?

P: Ne, ali uspešna duhovnost mora da izazove promenu u telu. Zar nije tako?

Bg: Kakvu promenu želiš u telu i zašto?

P: Zar nije nevidljivost očigledan znak ostvarene mudrosti (jnana)?

Bg: U tom slučaju bi svi oni koji govore, pišu, i žive vidljivi za druge morali da se smatraju za neznalice (ajnana).

P: Ali, mudraci Vasišta i Valmiki su posedovali takve moći.

Bg: Verovatno je njihova sudbina (prarabdha) odredila da razvijaju takve moći pored njihove mudrosti. Zašto težiš tome što je nebitno i što predstavlja smetnju za mudrost? Da li se mudrac muči zbog vidljivosti svoga tela?

P: Ne.

Bg: Vidljivost i nevidljivost se odnose na onoga koji vidi. Ko je to? Reši najpre ovo pitanje. Druga pitanja su nevažna.

Jedan posetilac iz Amerike bio je obeshrabren što nije dostigao okultne moći.

P: Metafizikom sam se bavio preko dvadeset godina, ali nisam stekao nikakva nova iskustva koja drugi tvrde da imaju. Ne mogu da vidim ni prošlost, ni budućnost, niti da čujem na daljinu itd. U ovom se telu osećam zatvoren i ništa više.

Bg: To je u redu. Stvarnost je samo jedna i to je Sopstvo. Sve drugo su samo fenomeni u njoj, od nje i pomoću nje. Onaj koji gleda, gledanje i gledano su svi zajedno Sopstvo. Može li bilo ko da vidi i čuje bez Sopstva? U čemu je za tebe razlika ako je neko koga vidiš ili čuješ, blizu ili daleko? Organi vida i sluha upotrebljavaju se u oba slučaja, a tako i um. Od toga ništa ne može izostati. Ti si u oba slučaja od njih zavisao. Čemu onda ova opčinjenost vidovitošću? Osim toga, sve što je stečeno gubi se tokom vremena. Ništa ne može biti trajno. Jedina trajna stvar je Stvarnost i to je Sopstvo. Ti kažeš "Ja sam", "Ja idem", "Ja govorim", "Ja vidim" itd. Stavi jednu sponu "Ja sam" za sve. To znači "Ja jesam". To je stalna i fundamentalna stvarnost. Ta je istina bila data Mojsiju od Boga. "Ja sam onaj koji Jesam", "Budi miran i znaj da Ja sam Bog." "Ja sam" je Bog.

Prema do sada rečenom, može se videti da je samoostvarenje najprostija i najprirodnija stvar. Zaista, jedina prosta i prirodna stvar koja je jednostavno ono što jeste, pa ipak, izuzetno retka, nepoznata svecima i mističarima ili uhvaćena samo u kratkom bljesku. Među hiljadama postoji samo jedan koji teži da bude savršen. Među hiljadama koji teže da budu savršeni, postoji možda

samo jedan koji Mene poznaje kakav jesam. (Bhagavad Gita, VII-3) U duhu našeg vremena je da se dostignuće ovog stanja traži od mnogih. Zato tragalac mora da ima sposobnost razlikovanja.

Bg: Jedanput dostignuto stanje samoostvarenja je isto, bez obzira kojom stazom i kroz koju religiju je to postignuto. Postoje tri aspekta Boga koji se pokazuju u zavisnosti od načina kako se čovek približava ostvarenju. Sat (biće), čit (svesnost), ananda (blaženstvo).

Aspekt Bića je naglašen kod jnanija koji se posle traganja smiruju u suštini bića i svoju individualnost gube u Najvišem.

Aspekt svesnosti se odnosi na yogine koji nastoje da kontrolišu svoje disanje da bi učvrstili um i koji kažu da vide slavu Božju (svesnost bića) kao svetlost koja zrači u svim pravcima.

Aspekt blaženstva tiče se obožavaoca koji se opija nektarom Božje ljubavi i sebe gubi u iskustvu blaženstva. Nesposobni da ga napuste, ostaju zauvek u Bogu.

Četiri puta: Karma, Bhakti, Yoga i Jnana se međusobno ne isključuju. Oni su u klasičnim tekstovima odvojeni samo zbog opisa, da bi preneli ideju odgovarajućeg aspekta Boga i da bi tragaoci tražili njegovu naklonost na odgovarajući način.

Iskustvo ostvarenja je poznato kao samadhi. Često se pretpostavlja da je samadhi trans, ali to nije uvek tako. Moguće je biti u stanju samadhija dok se obavljaju normalne čovekove aktivnosti. Istinski samoostvaren mudrac, kao Maharši, neprestano je u takvom stanju. Čak ni bljesak ostvarenja, o kome je bilo reči, ne podrazumeva ekstazu.

Sanyasin, posetilac, Svami Lokesananda pitao je o samadhiju.

- Bg:
- 1) Držati se stvarnosti je samadhi.
  - 2) Držati se stvarnosti s naporom je savikalpa samadhi.
  - 3) Roditi se u stvarnosti i ne biti svestan sveta je nirvikalpa samadhi.
  - 4) Ostati u neznanju i ne biti svestan sveta je san.
  - 5) Biti u prvobitnom, čistom, prirodnom stanju bez napora je sahađa samadhi.

Spavanje	Kevala	Sahađa
1. Aktivan um	1. Aktivan um	1. Mrtav um
2. Potopljen u zaborav	2. Potopljen u svetlost	2. Rastvoren u Sopstvu
3. Sličan vedru zakačeno o konopac koje se spušta u vodu bunara	3. Slično reci koja se uliva u more i zaboravlja svoj identitet	
4. Mora se izvući drugim krajem konopca	4. Reka ne može iz mora da se vrati natrag	

Stari gospodin je pitao Bhagavana da li je potrebno prvo ostvariti nirvikalpa samadhi, pre nego što se dostigne sahađa samadhi. Bhagavan je odgovorio:

Ako imamo sklonosti kojih pokušavamo da se odrekemo, što znači, ako smo nesavršeni i moramo da činimo svestan napor da bi um usmerili na jedno mesto, ili ga držali slobodnog od misli, tada je stanje bez misli tako postignuto, nirvikalpa samadhi. Ako smo kroz vežbu postigli da

uvek budemo u ovom stanju, i kada smo u samadhiju i kada izađemo iz njega, tada je to sahađa stanje. U sahađi se vidi samo Sopstvo i čovek vidi svet kao uobličavanje Sopstva.

Pitanje o prirodi samadhija donosi sa sobom problem aktivnosti. Besmisleno je pokušavati sebi predstaviti šta je samadhi ili šta je ostvarenje ako ne nastojimo da ga dosegnemo. Ljudi izmišljaju teorije da li ostvaren čovek može da bude aktivan ili ne.

P: Može li neko ko je dostigao ostvarenje da se kreće okolo, da radi i govori?

Bg: Zašto da ne? Misliš li da ostvarenje znači biti tup kao stena ili postati ništa?

P: Ne znam, ali se kaže da je najviše stanje povući se od svih aktivnosti čula, od mišljenja i iskustva – istinsko prekidanje svih aktivnosti.

Bg: Kako bi se to onda to razlikovalo od dubokog sna? Osim toga, to bi bilo, ma koliko uzvišeno, stanje koje dolazi i odlazi i zato ne bi bilo prirodno stanje. Kako bi, dakle, ono moglo da predstavlja večnu prirodu Sopstva koje postoji kroz sva stanja i nadživljava ih. Istina je da takvo stanje postoji i da nekome može da bude potrebno da ga iskusi. Ono može da bude privremena faza traganja, ili može da traje do kraja života ako je to Božja volja, ili čovekova sudbina, ali ti ga ni u kom slučaju ne možeš nazvati najvišim stanjem. Ako bi ono to bilo, tada bi se moglo reći da ne samo mudraci, već i sam Bog nisu u najvišem stanju, jer nisu samoostvareni mudraci vrlo aktivni nego i lični Bog (Išvara) očigledno nije neaktivan, pošto On vlada svetom i usmerava njegove aktivnosti.

P: Šta je samadhi?

Bg: U yogi se upotrebljava taj pojam da bi označio jednu vrstu transa, i postoje različite vrste samadhija. Ali, samadhi o kome ja govorim je nešto drugo. To je sahađa samadhi. U ovom stanju ostaješ miran i sabran za vreme aktivnosti. Znaš da si u svom istinskom Sopstvu u Sebi i šta god da činiš, kažeš ili misliš, ne dotiče te. Nemaš briga ni uznemirenja jer vidiš da tebi, kao egu ništa ne pripada i da se sve događa nekome drugome sa kojim ti stojiš u svesnom jedinstvu.

Čovek može posle ostvarenja da nastavi da vodi život sa ili bez svetovnih aktivnosti, to ne menja njegovo stanje.

Jedan posetilac je rekao: "Ostvareni ljudi se uglavnom povlače iz aktivnog života i uzdržavaju se od svetovnog ponašanja."

Bg: Može tako da bude, ali ne mora. Neki nastavljaju posao ili zanimanje ili upravljanje kraljevstvom, čak i posle ostvarenja. Neki se povlače u osamljene predele i uzdržavaju se od svih aktivnosti osim neophodnih da bi se sačuvao život u telu. Ne možemo utvrditi nad tim opšta pravila.

Nesposobnost da se razume prividna nedelatnost mudraca je teškoća za mnoge. Na pitanje jednog tragaoca da li bi njegovo ostvarenje, ako ga dostigne, pomoglo drugima, Bhagavanov odgovor je poznat:

"Da, to je najbolja pomoć koju ti njima možeš da pružiš." (Ali je tada nastavio: "Ipak, ne postoje drugi kojima se pomaže.")

Isti paradoks je bio objašnjen u budizmu gde, npr, u Dijamantskoj sutri, pošto je govorio o saučešću, Buda objašnjava da u stvarnosti nema drugog sa kojim se može saučestvovati. Buda nastavlja: "Ne misli, Subhuti, da Tathagata razmišlja u sebi: Oslobodiću čovečje biće. To bi bila jedna niska misao. Zašto? Zato što stvarno nema osećajnih bića koje Tathagata oslobađa. Kada bi bilo osećajnih bića koje bi Tathagata oslobodio, to bi značilo da Tathagata u svom umu samovoljno neguje predstave od fenomena kao: vlastito Ja, Ja drugih, živo biće i Ja univerzuma. Čak i ako se Tathagata odnosi prema samom sebi, on u svom umu ne neguje takve samovoljne misli. Samo čovekovo zemaljsko biće misli o Ja kao o ličnom posedu. Subhuti, čak i izraz "biće zemlje" koje je Tathagata upotrebio, ne znači da takvo biće postoji. Izraz se koristi samo kao jezička forma."

Bg: Ljudi često kažu da bi jedan ostvareni čovek trebalo da krene i objavi svoju spoznaju. Oni se pitaju kako neko može da ostane miran u ostvarenju kada ima tako mnogo zla. Ali, šta je jedan ostvareni čovek? Da li on gleda zlo kao odvojeno od njega samog? Oni hoće da odrede njegovo stanje a da ga sami ne ostvare. Sa njegovog gledišta, njihova tvrdnja znači sledeće: Neko u snu vidi izvestan broj ljudi. Kada se probudi, pita: "Da li su se ljudi iz sna takođe probudili?" To je smešno! Ili, kao kada bi neki drugi dobri čovek rekao: "Ne mari čak i ako ne dostignem probuđenje. Ili, biću poslednji u svetu koji će ga dostići, tako mogu svima da pomognem da postanu ostvareni pre nego što ja postanem." To je isto kao kada bi onaj koji sanja rekao: "Svi ovi ljudi u mom snu treba pre mene da se probude." To ne bi bilo apsurdnije od izjave ovog uvaženog filozofa.

Pa ipak, mudrac je na paradoksalan način veoma aktivan, iako ne izgleda tako.

Jedna izreka Lao Cea iz Tao Te Đinga bila je glasno pročitana u sali: "Svojim nedelanjem mudrac svima vlada." Bhagavan je primetio:

"Nedelanje je neprestana aktivnost. Njegovo nekretanje je slično prividnom nekretanju brzo rotirajuće čigre. Ona se okreće suviše brzo da bi je oči mogle videti i zato izgleda kao da miruje. Ona se ipak kreće. To isto važi za prividnu neaktivnost mudraca. To mora da se objasni, jer ljudi uglavnom pogrešno tumače njegov mir kao inertnost. To nije tako."

Slično ovoj predrasudi o aktivnosti, postavljalo se pitanje da li je ostvareni čovek uslovljen sudbinom. Pitanje je u stvarnosti beznačajno. Njegovo telo je vezano sudbinom, ali pošto on samoga sebe ne poistovećuje sa telom, njegova sudbina ga ne vezuje. U jedinstvu sa večnim Sopstvom, u kome se njegovo telo, njegov život i sam ovaj svet javljaju samo kao fenomeni, on ne može da bude ničim uslovljen.

Jutros jedan posetilac reče Bhagavanu: "Ostvareni čovek nema karmu, on nije vezan sudbinom, zašto onda treba da čuva telo?"

Bg: Ko postavlja ovo pitanje: ostvaren čovek ili neostvaren? Zašto se ti brineš oko toga šta jedan ostvaren čovek radi, i da li uopšte nešto radi? Bolje razmišljaj o sebi samom.

Zatim je učutao. Posle izvesnog vremena je objasnio:

"Ti si pod utiskom da si telo i misliš da i ostvareni ima telo. Može li on da ga ima? Može ti se činiti da ga ima i njime radi stvari kao drugi što rade. Ugljenisani pepeo od kanapa izgleda kao kanap, ali je beskorisno nešto njime vezivati. Sve dok čovek samog sebe poistovećuje sa telom, ovo je teško razumljivo. Stoga se ponekad kaže, kao odgovor na takvo pitanje, da telo ostvarenog

čoveka ostaje da postoji dok se ne istroši njegova sudbina, i tada otpada. Ali, istina je da ostvaren čovek prevazilazi svaku sudbinu i nije vezan ni telom ni sudbinom."

Takođe je besmisleno pitanje da li ostvareni može da oseća bol ili radost (Ako postoji jedno, mora postojati i drugo. Ova osećanja su komplementarna i javljaju se zajedno).

Bg: Osećanja postoje i u ostvarenom i u neostvarenom. Razlika je u tome da neostvareni čovek sebe poistovećuje sa telom koje ima osećanja, dok naprotiv, ostvareni zna da je sve to Sopstvo, sve je Brahman. Ako oseća bol, ostavlja ga da bude deo Sopstva.

Pitanje da li ostvareni može da greši, ukazuje na nesposobnost da se razume samoostvarenje. Greh je delo ega ili individualnog bića usmereno svom vlastitom interesu nasuprot univerzalnoj harmoniji ili volji Božjoj. Ali, gde nema ega, gde je samo univerzalno Sopstvo, ko može tada i protiv koga da deluje?

Bg: Neostvaren čovek gleda ostvarenog i poistovećuje ga sa telom. Zato što ne poznaje Sebe i ovo telo pogrešno smatra za Sebe, on čini istu grešku u pogledu tela ostvarenog. Ostvarenog vidi kao fizički oblik. Opet, neostvareni čovek misli da je on pokretač delovanja, iako to nije, i smatra dela svoga tela za svoja vlastita, pa tako misli da ostvareni dela ako dela njegovo telo. Ali ovaj zna istinu i ne može se zavarati. Njegovo stanje ne može razumeti neostvaren čovek i njega ne uznemirava pitanje o prirodi delovanja.

Sva dobra i božanska svojstva sadržana su u jnani, a sva loša i đavolska svojstva u ajnani (duhovnom neznanju). Kada dođe jnana, tada sva ajnana nestaje tako da sva božanska svojstva dolaze sama od sebe. Ako je neko jnani, ne može obmanjivati ni grešiti.

Konstatacija da ego ne postoji i da je um mrtav, ponekad izaziva nesporazum. Pod tim se jednostavno misli da je um ili ego kao prividni stvaralac ili pokretač politike, planova i ideja – mrtav. Razumevanje ostaje da se održava kao čista zračea svesnost.

P: Možemo li da mislimo bez uma?

Bg: Misli, kao i druge aktivnosti, mogu i dalje da se odvijaju. One ne ometaju najvišu svesnost. Ljudi smatraju da postoji čisti um u divamukti i ličnom Bogu, inače ne bi mogli da žive i delaju. Ali, to je samo jedan ustupak razumevanju. Čist um je zapravo Apsolutna svest. Predmet koji se doživljava i onaj koji ga doživljava najzad se spajaju i ostaje samo Apsolutna svesnost. To nije praznina ili neznanje, već najviše Sopstvo.

Um ostvarenog se ponekad upoređuje sa mesecom u toku dana.

Bg: Mesec sija tako što odražava svetlost sunca. Kada sunce zađe, mesec koristi da stvari učini vidljivim. Kada sunce izađe, mesec više nije potreban nikome, iako se njegovo telo vidi na nebu. Tako je i sa umom i srcem. Um je koristan jer reflektuje svetlost. On se koristi za prepoznavanje predmeta. Ako se usmeri prema unutra, rađa se u izvoru svetla koje zrači samo od sebe i um je tada kao mesec danju.

Ponekad su ljudi pokazivali strah pri pomisli o napuštanju ega, ali ih je Bhagavan podsećao da se to događa svaki put kada odlaze na spavanje.

Bg: Ljudi se plaše da ako je ego ili um mrtav, rezultat bi mogao da bude puka praznina, a ne osećanje sreće.

Ono što se stvarno događa, jeste da se onaj koji misli, predmet mišljenja i misao stapaju u jednom izvoru koji je sama svest i blaženstvo, i zato to stanje nije ni inertno ni prazno. Ne razumem zašto ljudi imaju strah pred stanjem u kome sve misli prestaju da postoje i um je mrtav. Oni ga iskušavaju svakodnevno u dubokom snu, pa ipak, kada se probude kažu: "Dobro sam spavao".

Osim toga, oni predaju ego snu da bi pali u prazninu i zaborav, dok ostvarenje znači ulaženje u čistu svest koja je najviše blaženstvo.

Odgovarajući jednom posetiocu, Bhagavan je rekao:

Sve vrste sreće o kojima si govorio, kao što su zadovoljstvo, radost, sreća, milina, samo su refleksija anande (blaženstva) koja je tvoja Istinska priroda.

Nemoguće je opisati samadhi jer on nadilazi um. On može samo da se iskusi.

Jedna dama iz Amerike pitala je Bhagavana kakvo je njegovo iskustvo samadhija. Kada joj je on predložio da saopšti svoje iskustvo i da pita da li je ono pravo, odgovorila je da Bhagavanovo iskustvo mora da bude ispravno i da želi da ga upozna, dok je njeno nevažno. Ona je htela da zna da li je Sri Bhagavan svoje telo u samadhiju osećao kao toplo ili hladno, da li je prve tri godine u Tiruvanamalaiu proveo u molitvi itd.

Bg: Samadhi nadilazi um i jezik i ne može se opisati. Ne može da se opiše stanje dubokog sna, a kamoli stanje samadhija.

P: Ali ja znam da sam u dubokom snu bila nesvesna.

Bg: Svesnost i nesvesnost su stanja uma. Samadhi nadilazi um.

P: Ipak, možeš li mi reći kako je to.

Bg: Znaćeš samo kada budeš u samadhiju.

Ponekad je Maharši za objašnjenje koristio poređenje sa filmskim platnom.

P: Ako ostvareni i neostvareni podjednako iskušavaju svet, po čemu se oni tada razlikuju?

Bg: Kada ostvareni vidi svet, tada on vidi Sopstvo koje je u osnovi svega što postoji. Svejedno da li neostvareni vidi svet ili ne, on ne poznaje svoje Istinsko Biće, Sopstvo. Uzmi na primer filmsko platno. Pre nego što film počne, pred tobom je samo platno. Na njemu gledaš predstavu i svakome izgleda da su slike stvarne. Ako odeš i pokušaš da ih dohvatiš, uhvatićeš samo platno na kome slike izgledaju tako stvarne. Posle predstave, kada slike nestanu, ostaje platno. Isto je tako i sa Sopstvom. Ono je samo postojanje, a slike sveta dolaze i odlaze. Ako se čvrsto držiš Sopstva, tada se nećeš zavaravati pojavom slika. Niti će biti od bilo kakvog značaja da li se slike javljaju ili nestaju.

Ako je to stanje stalno, tada je dostignut stabilni sahađa samadhi koji je mukti ili oslobođenje. Ljudi govore o đivamukti i videhamukti, oslobođenju za života i posle smrti, ali je Bhagavan

objašnjavao da razlika postoji samo sa gledišta posmatrača; ostvarenom je svejedno da li ima telo ili nema.

G. Banerdži je pitao Bhagavana o razlici između divamuktija i videhamuktija.

Bg: Nema razlike. Onima koji pitaju kaže se da je ostvareni u telu divamukti i da on postaje videhamukti kada napusti telo, ali ova razlika postoji samo za posmatrača, ne za ostvarenog. Njegovo stanje je isto i pre napuštanja tela i posle. Mi mislimo o njemu kao o čovečjem obliku, ili kao biće u ljudskom obliku, ali on zna da je on Sopstvo koje je stvarnost i unutra i spolja, koja nije ograničena nikakvim oblikom.

Ima jedna strofa u Bhagavati koja kaže da isto kao što pijanac ne primećuje da li mu je ogrtač na ramenu ili je spao, tako ostvareni jedva da je svestan svoga tela i nevažno mu je da li je ono u životu ili nije.

Nema stepena u ostvarenju ili mukti. Nema stepena slobode, ili jeste ili nije. Tako ne može biti stepena oslobođenja sa telom i drugi kada se telo napusti. Ostvareni zna da je on Sopstvo i da ništa ne postoji van Sopstva, ni njegovo telo niti bilo šta drugo. Kakvu razliku može da stvara prisutnost ili odsutnost tela za takvog čoveka?

Ponekad se ostvarenje naziva turya, "četvrto stanje", jer je ono iznad izmene tri stanja: budnosti, spavanja i dubokog sna.

Kada sam ušao u salu, Bhagavan je odgovarao na nekoliko pitanja i rekao:

"Nema razlike između sna i budnog stanja izuzev što je prvi kraći, a drugi duži. Oba su stanja uma. Zato što budno stanje traje duže, mislimo da je to naše stvarno stanje, ali istinsko stanje stvarnosti je ono koje se naziva "četvrto stanje", koje je uvek onakvo kakvo jeste, nedirnuto od budnog stanja, dubokog sna ili spavanja. Zato što poznajemo prva tri stanja, ovo takođe nazivamo jednim stanjem, mada je ono prirodno postojanje Sopstva. "Četvrto stanje" bi značilo nešto relativno, dok je ono zapravo transcendentalno."

U stvarnosti nema vezanosti.

Naša stvarna priroda je slobodna, ali mi zamišljamo da smo vezani i činimo veliki napor da se oslobodimo, mada smo sve vreme slobodni. To razumemo samo ako dostignemo ovo stanje. Tada ćemo biti iznenađeni kada otkrijemo da smo se očajnički trudili da dostignemo ono što smo oduvek bili, i što uvek jesmo.

Jedna ilustracija će to učiniti jasnijim. Neko u ovoj sali zaspi. Sanja da je otišao na put oko sveta, da putuje preko brda i dolina, šuma i ravnica, pustinja i mora, kroz različite zemlje, i posle višegodišnjeg mukotrpnog putovanja vrati se natrag u svoju zemlju, dođe u Tiruvanmalai, stupi u Ramanašram i uđe u salu. Tada se budi i nađe da se uopšte nije makao s mesta nego je spavao. On se nije u ovu salu vratio posle velikog napora, već je sve vreme tu bio, samo se probudio. Isto je tako i sa oslobođenjem. Ako se pita zašto zamišljamo da smo vezani kada smo u stvarnosti slobodni, tada ja odgovaram: Zašto si zamišljao, dok si bio u sali, da si na putu oko sveta i da putuješ preko brda i dolina, pustinja i mora? Sve je to um ili maya.

ISTINA OTKRIVENA

Naslov "ISTINA OTKRIVENA" stoji umesto prvobitnog tamilskog naslova "ULLADU NARPADU" koji znači "Četrdeset stihova o Onom koje Jeste"

Ono što se u ovoj kratkoj raspravi nudi ozbiljnom tragaocu, jeste SAD VIDYA odnosno Znanje Istine.

ISTINA OTKRIVENA je originalno izlaganje Najviše Istine Bhagavana Sri Ramane Maharšija. U ovim komponovanim i izabranim stihovima, raspoređenim od Maharšija, otkrivena je krajnja Istina i put koji vodi do Nje.

* * *

I. Da li može biti znanja o postojanju bez Stvarnosti koja postoji? Slobodna od svih misli, ta Stvarnost obitava u Srcu, izvoru svih misli. Ona se zato zove Srce. Kako ga onda kontemplanirati? Biti kao što je u Srcu, je kontemplacija Srca.

II. Oni kod kojih postoji jak strah od smrti, neka traže za svoje utočište samo stopalo Gospoda. On nema ni smrti ni rođenja. Ako su mrtvi za sebe i svoje posede, da li im se ponovo može javiti misao o smrti? Oni su besmrtni.

1. Uvažavanje jedinstvenog Prvog Načela koje poseduje raznovrsne moći, svakako može biti prihvaćeno od svih, pošto svi opažamo svet. Slike imena i obličja, posmatrač, potporni ekran i svetlo koje ih otkriva, sve je to uistinu Ono.

2. Sve religije postavljaju tri temelja – svet, dušu i Boga. Jedna Stvarnost se sama manifestuje kao trojstvo. "Ovo trojstvo je zaista trojstvo" – može se reći samo dok postoji ego. Zato je savršeno Stanje – biti nerazlučivo u svom Biću, pri čemu je "ja", ego, mrtav.

3. "Svet je stvaran." "Ne, on je puka iluzorna pojava." "Svet je svestan." "Ne." "Svet je sreća." "Ne." Od kakve je koristi ovako govoriti? Svima je dostupno to Stanje, u kome čovek, odbacivši objektivno gledište, spoznaje svoje Sopstvo i gubi svaku predstavu o jedinstvu i dvojnosti, o sebi i egu.

4. Ako imamo obličje, svet i Bog će se tako predstaviti. Ako ga nemamo, ko je taj koji vidi obličja i kako ih vidi? Bez Očiju, da li može biti viđenog? Odista je čovek oko, i to Bezgranično Oko.

5. Telo je obličje potostrukog omotača. Dakle, pod izrazom "telo", podrazumeva se svih pet omotača. Da li svet postoji odvojeno od tela? Da li postoje ljudi koji su bez tela videli svet?
6. Svet nije ništa više do ovaploćenje objekata koji se opažaju pomoću pet čulnih organa. Pošto pomoću ovih pet čulnih organa jedan um opaža svet, svet nije ništa drugo do um. Da li svet postoji odvojeno od uma?
7. Iako svet i znanje o njemu osvanu i zalaze zajedno, samo znanje čini svet vidljivim. Ono savršenstvo u kome svet i znanje o njemu osvanu i zađu, a koje samo svetli, ne osvanjajući i ne zalazeći, je jedina Stvarnost.
8. Pod bilo kojim imenom i u kojem god obličju čovek obožavao Apsolutnu Stvarnost, to može biti samo sredstvo spoznaje Savršenog Bića, bez imena i obličja. Istinska Spoznaja je samo ona, u kojoj čovek spoznaje svoje Istinsko biće u vezi sa Stvarnosti te, bivajući upijen u Nju, spoznaje svoju istovetnost sa Njom.
9. Dvojstva i trojstva nikada ne postoje bez potpore Onog Jednog. Ona nestanu kada čovek pogleda u sebe, tražeći da sazna šta je ta Jedna Stvarnost. Oni koji vide ovo, Proroci su Mudrosti. Oni nikada nisu zbunjeni.
10. Znanje ne postoji bez neznanja; neznanje ne postoji bez znanja. Istinsko Znanje je samo ono, u kome čovek spoznaje Sopstvo; ono se postiže ispitivanjem na koga se odnosi znanje i neznanje.
11. Nije li to pre neznanje, znati sve drugo, a ne znati sebe, onog – koji – zna? Znanje i neznanje iščezavaju kada spoznamo sebe, koji smo podloga znanja i neznanja.
12. Jedino znanje je ono koje nije ni znanje, ni neznanje. Ono što znamo, nije Istinsko Znanje. Pošto Sopstvo svetli, nemajući šta da zna i nemajući ništa drugo što bi saznalo, samo je Ono Znanje. Ono nije praznina.
13. Sopstvo, koje je Znanje, je jedina Stvarnost. Znanje različitosti je samo lažno znanje. To lažno znanje, koje je samo neznanje, ne postoji odvojeno od Sopstva, koje je Znanje – Stvarnost. Ukrasi su nestvarni u svoj svojoj raznovrsnosti. Da li oni postoje bez svoje suštine – zlata?
14. Ako postoji prvo lice "ja", onda postoje drugo lice "ti" i treće lice "on". Naše prirodno stanje je samo Apsolutno Biće, u kome se "ja" gubi pri ispitivanju svoje prirode, i sa njim, takođe, i "ti" i "on".
15. Prošlost i budućnost mogu postojati samo u odnosu na sadašnjost. Dok su aktuelni, oni su, takođe, samo sadašnjost. Pokušati da se odredi priroda prošlosti i budućnosti, zanemarujući sadašnjost, je isto kao pokušati da brojimo bez jedinice, broja jedan.
16. Bez nas, gde su vreme i prostor? Ako smo telo, obuhvaćeni smo vremenom i prostorom. Da li smo telo? Mi smo jedno istovetno sada, tada i zauvek, i, takođe, ovde, tamo i svugde. Zato mi, bezvremeno i besprostorno, jedino jesmo.
17. Za one koji su spoznali Sopstvo, kao i za one koji nisu, "ja" se odnosi na telo, ali s tom razlikom što je, za one koji nisu spoznali, "ja" ograničeno na telo, dok za one koji su spoznali Sopstvo u telu, "ja" svetli kao bezgranično Sopstvo.

18. Za one koji nisu spoznali Sopstvo, kao i za one koji su spoznali, svet je stvaran. Za one koji nisu spoznali, Istina je određena svetom. Za one koji su spoznali, Istina svetli kao Bezoblično Savršeno i Osnova sveta. To je sva razlika među njima.

19. Samo za one koji nemaju znanje o osnovi sudbine i slobodne volje, postoje rasprave o tome koja od njih preovlađuje. Oni koji spoznaju Sopstvo kao jedinu osnovu sudbine i slobodne volje, oslobođeni su od obe. Da li se oni mogu ponovo upetljati u njih?

20. Viđenjem Božanskog bez viđenja Sopstva, Onog – koji – vidi, je samo viđenje mentalne slike. Kažu da onaj koji vidi Sopstvo, vidi Božansko. Božansko je našao samo onaj koji, izgubivši ego u potpunosti, vidi Sopstvo, jer Sopstvo nije odvojeno od Apsoluta.

21. Šta je Istina koju različiti spisi saopštavaju tvrdnjom: "Videti Sopstvo znači videti Božansko". Kako neko može videti Sopstvo? Ako nije moguće Videti, pošto je čovek samo jedan, kako videti Božansko? Uistinu, tako što se postane Njegovom žrtvom.

22. Božansko daje svetlost umu i sija u njegovoj unutrašnjosti. Kako ga drugačije spoznati putem uma, do okretanjem uma prema unutra, te njegovim utvrđivanjem u Njemu.

23. Telo ne kaže "ja". Ni u dubokom snu niko ne može reći da "ja" ne postoji. Kada se pojavi "ja", pojavljuje se sve ostalo. Ispitaj žudnog uma odakle ovo "ja" izranja.

24. Ovo inertno telo ne kaže "ja". Stvarnost – Svest nikada ne izranja. Između ova dva, određenih telom, nešto izranja kao "ja". To je ono što je poznato kao CHITJADA – GRANTHI (čvor između Svesnog i inertnog), ropstvo, duša, suptilno telo, ego, samsara, um, itd.

25. On nastaje držeći se za obličje i traje sve dok se drži njega; držeći se obličja, hrani se i narasta. Kada odbaci jedno, on preuzima drugo. Kada ga tražiš, on pobegne; taj zao duh, ego, koji nema sopstvenog obličja.

26. Ako ego postoji, sve ostalo, takođe, postoji. Ako nema ega, ničeg drugog nema. Uistinu, ego je sve. Zato je samoispitivanje ega odricanje od svega.

27. Stanje ne–izranjanja "ja" je stanje u kome smo mi TO. Ako ne tragamo za tim stanjem ne–izranjanja "ja" i njegovim postignućem, kako ćemo ostvariti svoje zgasnuće, nakon koga se "ja" više ne oživljava? Bez ovog postignuća, kako možemo ostati u svom sopstvenom stanju, u kome smo TO?

28. Kao što bi zaronio po nešto što je palo u vodu, isto tako treba žudnog, jednousmerenog uma da zaronimo u sebe, kontrolišući govor i dah, i pronađemo mesto odakle "ja" potiče.

29. Uma okrenutog unutra, ne izgovarajući reč "ja", tragati odakle "ja" izranja, jedino je ispitivanje koje vodi do Samospoznaje. Pored ovog, kontemplacija "Ja nisam ovo – ja sam To" ne može sama da bude ispitivanje, iako može da bude od pomoći.

30. Kada, ispitujući u svom umu "Ko sam ja?", dosegemo Srce, individualno "ja" pokunjeno tone i odjednom se Stvarnost spontano manifestuje kao "ja", "ja". Iako se otkriva na ovaj način, ona nije ego "ja", već Savršeno Biće, Apsolutno Sopstvo.
31. Šta preostaje da se postigne za onog ko je utopljen u blaženstvo Sopstva, koje izranja iz zgasnuća ega? On nije svestan ničega (kao) različitog od Sopstva. Ko može shvatiti takvo Stanje?
32. Spisi proglašavaju "ti si To". Zašto ne ispitamo šta uistinu jesmo i takvi ostanemo? Prosto kontemplirati "ja sam TO, a ne ovo", je samo nedostatak mentalne snage. Uistinu, čovek je večno TO.
33. "Ja nisam spoznao Sopstvo", "Ja sam spoznao Sopstvo", bilo koje da kažemo, izazvaćemo podsmeh; jer, da li postoje dva Sopstva, kako bi jedno moglo uzeti za objekat ono drugo. Iskustvo svakog je, da je Sopstvo samo jedno.
34. Ne spoznati i ne biti Ono koje jeste, za sve i zauvek urođena Stvarnost u obitavalištu – Srcu, već raspravljati o tome da li Ono jeste ili nije, da li ima obličja ili je bezoblično, da li je dvojno ili ne–dvojno, ili ni jedno ni drugo, samo je zlo iluzije rođene iz neznanja.
35. Tražiti i ostati u zauvek postignutoj Stvarnosti, je jedino Postignuće. Sva druga postignuća (siddhiji) su samo takva kakva se postižu u snovima. Da li se ona mogu pokazati kao stvarna kad se probudimo iz sna? Da li će njima (siddhijima) biti obmanuti oni koji su utvrđeni u Stvarnosti i slobodni od Maye?
36. Samo ako se pojavi misao "mi nismo telo", kontemplacija "mi smo ovo, mi smo To", će biti dobro sredstvo da ostanemo To. Zašto bismo uvek morali da mislimo "mi smo To"? Da li je čoveku potrebno da stalno misli "ja sam čovek"? Zar nismo uvek To?
37. Takođe nije istinita tvrdnja: "Dvojnost za vreme vežbanja, ne–dvojnost u Postignuću". Dok žudno tragamo, kao i onda kada nađemo sebe, nismo ništa drugo do sam deseti čovek.*
38. Ako smo mi oni koji delamo, bićemo, takođe, uživaoci plodova tog delanja. Kada se, putem ispitivanja ko je onaj koji dela, spozna Sopstvo, delanje se gubi i trostruka Karma otpada. Ovo je Stanje Večnog Oslobođenja.
39. Misli o ropstvu i oslobođenju održavaju se samo dok čovek misli za sebe "ja sam vezan". Kada se ispituje ko je vezan, samo Sopstvo ostaje, večno postignuto i večno slobodno. Tako, kad misao o ropstvu nestane, da li može opstati misao o oslobođenju?
40. Ako kažu da postoje tri vrste Oslobođenja, sa obličjem, bez obličja i sa i bez obličja, onda ću vam reći: jedino Oslobođenje je odumiranje ega koji ispituje o tri oblika oslobođenja.